

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 103. ÉVFOLYAMA

1968. APRILIS XVII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

TARTALOM

<i>Dr. Dimény Imre:</i> A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatai	145
Hozzászólások dr. Dimény Imre előadásához	151
<i>Halász Aladár:</i> Az erdőgazdaságok új irányítási rendszerének legfontosabb kérdései	154
<i>Kaiser Tibor:</i> Az erdőgazdasági fatermékek árrendszere	167
<i>Abonyi István:</i> Anyagi ösztönzés az új gazdaságirányítási rendszerben, különös tekintettel az erdőgazdasági bérezésre	170
<i>Fila József:</i> A gazdaságirányítási reform hatása a gyakorlati erdőgazdaságra a Gödöllői Erdőgazdaságban	175
<i>Haják Gyula:</i> Tájékoztató az V. Országos Anyagmozgatási Konferenciáról	184
<i>Dr. Papp László:</i> 1967 őszeének időjárása	186
<i>Irodalmi Szemle</i>	
A finn erdészeti kutatóintézet (Dr. Szőnyi L.)	188
Az öregedés tünetei a fákon (Dr. Babos I.)	188
A sós talajoknak (Dr. Tóth B.)	189
Erdészeti szaktanácsadás (Dr. Babos I.)	190
Az erdő hozamának (Horváth E.-né)	191
A 100 éves Werndl-karabélyról (Jérôme R.)	191
Címkép: <i>Karancsi táj</i> (Cserhádi Áll. Eg., Foto ERTI—Michalovszky I.)	
Hátlapon: <i>Uzállyrakodásra előkészített anyag a felső Dunaártéren</i> (Kisalföldi Áll. Eg.—Foto ERTI, Jérôme R.)	

СО Д Е Р Ж А Н И Е

<i>Д-р Димень И.:</i> Главные задачи развития сельского хозяйства, продовольственной промышленности, лесного хозяйства и первичной деревообрабатывающей промышленности	145
<i>Халас А.:</i> Важнейшие элементы новой системы управления экономикой в лесхозах	154
<i>Кайзер Т.:</i> Система цен лесных материалов лесного хозяйства	167
<i>Абони И.:</i> Материальное поощрение в системе управления экономикой	170
<i>Фила Й.:</i> Влияние экономической реформы на практику ведения лесного хозяйства	175
<i>Хайак Д.:</i> Информация о V. Всенародной Конференции по транспортировке материалов	184
<i>Д-р Панн Л.:</i> Условия погоды осенью 1967 г.	186

ZUSAMMENFASSUNG

<i>Dr. Dimény I.:</i> Die Hauptaufgaben der Entwicklung der Landwirtschaft, Lebensmittelindustrie, Forstwirtschaft und Holzbearbeitenden Industrie	145
<i>Halász A.:</i> Die wichtigsten Elemente des neuen ökonomischen Systems in den Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieben	154
<i>Kaiser T.:</i> Das Preissystem der forstwirtschaftlichen Holzprodukte	167
<i>Abonyi I.:</i> Der materielle Hebel im neuen ökonomischen System	170
<i>Fila J.:</i> Die Wirkung der Reform des ökonomischen Systems auf die praktische Forstwirtschaft	175
<i>Haják Gy.:</i> Bericht über die V. Landeskonferenz für Bringungswesen	184
<i>Dr. Papp L.:</i> Die Witterung des Herbstes 1967	186

A lapban megjelent tanulmányok szerzői:

Abonyi István főelőadó MÉM Vállalatgazdálkodási Főosztály, Budapest; *dr. Dimény Imre* mezőgazdasági és élelmiszeripari miniszter, Budapest; *dr. Fáy Mihály*, a Mohácsi Farostlemezgyár igazgatója, Mohács; *Fila József*, a Gödöllői Áll. Erdőgazdaság igazgatója, Gödöllő; *Haják Gyula* főelőadó, MÉM Erdészeti és Faipari Fejlesztési Főosztály, Budapest; *Halász Aladár*, a MÉM Erdészeti és Faipari Közgazdasági Osztály vezetője, Budapest; *Kaiser Tibor* osztályvezető, MÉM Vállalatgazdálkodási Főosztály, Budapest; *dr. Papp László* tud. főmunkatárs, ERTI, Kecskemét; *Speer Norbert*, az ERDÉRT Vállalat vezérigazgatója, Budapest.

A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatai

DR. DIMÉNY IMRE

Az érdekelt társadalmi szervek és közöttük Egyesületünk március hó 1-én közös vitaülésem tárgyalta meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar fejlesztésének főbb feladatait.

A vitaülés előadója dr. Dimény Imre mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter volt. Tanulmányát az alábbiakban az erdőgazdaságot közelebbről érintő részekre rövidítve közöljük. A vita során erdészeti és faipari részről felszólalt dr. Fáy Mihály, a Mohácsi Farostlemezgyár igazgatója, Lukács István, a Keletmagyarországi Erdőgazdasági és Faipari Egyesülés igazgatóhelyettese és Speer Norbert, az Erdőgazdasági és Faipari Termékeket Értékesítő és Feldolgozó Vállalat vezérigazgatója. Fáy és Speer felszólalását az előadói anyag után közöljük, Lukácsét bővebb tanulmány keretében a következő számban hozzuk.

A mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és elsődleges faipar, amely a MÉM ágazati felelőssége alá tartozik, a népgazdaság jelentős hányadát fogja át. Ezek az ágazatok a nemzeti jövedelemből 33,3%-kal — ezen belül a mezőgazdaság és élelmiszeripar együttesen 30,8%-kal — a foglalkoztatott létszámból 33,6%-kal, az exportból 26,9%-kal részesednek, a hazai fogyasztásnak pedig 55%-át adják.

A mezőgazdaságot és élelmiszeripart magában foglaló élelmiszergazdaság a lakosság fogyasztásának alapvető, mással nem helyettesíthető szükségleteit biztosítja. Alapvető a jelentősége a külkereskedelem tekintetében is, ez messze túlnő a mezőgazdaság és élelmiszeripar keretén. Ezen ágazatok export-import egyenlege ugyanis mind a szocialista, mind pedig a tőkés országok viszonylatában jelentős aktívummal zárul. Így tulajdonképpen az ipar fejlesztéséhez szükséges nyersanyagok behozatalához döntő mértékben az élelmiszerkiviteli többlet teremti meg a lehetőséget.

Egyre fokozódik a jelentősége az erdőgazdaságnak és a faiparnak is. Ezt akkor tudjuk igazán értékelni, ha számításba vesszük, hogy az elmúlt néhány esztendőben *fizetési mérlegünket a fa- és faalapanyagú termékek behozatala kerekén egy milliárd devizaforinttal terhelte. Az utóbbi években megnövekedett fakitermelés egyre inkább mentesíti a fizetési mérleget a kiadások számottevő részétől. Tehát ez a tevékenység — annak ellenére, hogy kevésbé erdősült ország vagyunk — egyre növekvő mértékben tudja kielégíteni az igényeket.*

A mezőgazdaság, élelmiszeripar, erdészet és elsődleges faipar fejlettségi színvonalát, illetve fejlődési ütemét vizsgálva, *nem lehet egységes képet rajzolni. A fejlődés üteme és aránya nagyon eltérő volt az egyes ágazatok között. Ennek részben az az oka, hogy az új gazdaságirányítási rendszert megelőzően ezek az ágazatok eléggé elkülönítetten, bizonyos mértékig egymástól is elszigetelten fejlődtek. A mezőgazdasági termelésünk fejlődése az elmúlt 30 esztendő átlagában nem mondható kielégítőnek. Hiszen a világszerte közepesnek mondható*

évi 2—3⁰/₀-os növekedéssel szemben, mi csak 0,6—0,7⁰/₀-os évi fejlődésről számolhatunk be. A fejlődés üteme azonban a legutóbbi években — különösen a mezőgazdaság szocialista átszervezése óta — számottevően meggyorsult, hiszen például 1961—65 között már közel 2⁰/₀ volt az évi növekedés, az utóbbi 5 évben pedig meghaladta az évi 2⁰/₀-ot.

Az elmúlt 30 év alatt az élelmiszeripar fejlődési üteme lényegesen gyorsabb volt, mind a mezőgazdaságé. Az évi fejlődési ütem 15⁰/₀ körül alakult. Az élelmiszeripar fejlődésére is erőteljesen hatott a mezőgazdasági termelés gyorsabb növekedési üteme és emellett az a tény, hogy a mezőgazdaság termékeinek egyre nagyobb hányada vált áruvá. Ennek megfelelően 1961—67. között pedig az élelmiszeripar termelési értéke évente több mint 10⁰/₀-kal növekedett. Elmondhatjuk azt is, hogy az élelmiszeripar műszaki-technikai színvonala az iparágak többségében kielégítő, egyes iparágak kifejezetten világszínvonalon, illetve európai színvonalon állnak.

Erdőgazdaságunk és elsődleges faiparunk ugyancsak jelentős fejlődésen ment keresztül. A fakitermelés az utolsó 30 évben mintegy 50⁰/₀-kal, a fűrész és lemezipar termelése pedig szintén kb. 50⁰/₀-kal növekedett. Az erdőgazdaságok műszaki színvonalának változását szemléltetően jelzi az alkalmazott gépek lőerőkapacitásának számottevő fejlődése. A műszaki fejlődést jelentősen elősegítette az erdőgazdasági gépjavitó állomások létrehozása. Fűrész és lemezipari kapacitásunk jó része azonban korszerűsítésre szorul, viszont a farost- és forgácslemezipar túlnyomórészt modern technológiával, korszerű színvonalú paraméterekkel rendelkezik.

Ahhoz, hogy a mezőgazdaság és az élelmiszeripar összehangolásának és fejlesztési irányának, illetve módszereinek fő kérdéseit elemezzük, szükséges vizsgálat tárgyává tenni az élelmiszergazdaság fejlődésének néhány kérdését.

Korunknak — az élelmiszergazdálkodás fejlődését is meghatározó — egyik jellemző vonása a tudomány és technika *forradalmi fejlődése*. Hatására a társadalmi termelés egyre bonyolultabbá, komplexebbé válik. A modern nagyipar technikai bázisának kialakulása az élelmiszergazdaság egyes ágazatait — a mezőgazdaságot, az élelmiszeripart és az élelmiszerkereskedelmet — és ezek egymáshoz fűződő kapcsolatait alapvetően megváltoztatja. Az iparosodás révén átalakul a foglalkoztatottság szerkezete és egyre nő a városi lakosság száma. Az élelmiszerellátás szervezete és technikája is jelentős változáson megy át, koncentrálódik és növekszik az élelmiszerkereslet. Az életszínvonal emelkedésének hatására minőségi és szerkezeti változások következnek be a fogyasztásban és a mezőgazdaságban megtermelt élelmiszeranyagok mind nagyobb része szorul előzetes árukikészítésre, illetve feldolgozásra.

A növekvő követelményeknek a mezőgazdaság már csak az ipari eredetű eszközök (gépek, vegyszerek, szolgáltatások stb.) fokozott használatával képes eleget tenni. A termelés fejlesztésének hagyományos lehetőségei ugyanis (fajtanemesítés, a növényesorrendnek a hozamok maximalizálását biztosító kialakítása, a növénytermesztés és állattenyésztés szerves üzemi egybefonódása, a trágyagazdálkodás színvonalának maximális növelése stb.) nem elegendők már az újratermelésnek az egyre növekvő igények által megkívánt ütemű és mértékű bővítéséhez. A technikai fejlődés eredményeképpen tehát a mezőgazdaság östermelési ágazatból *élelmezési ágazattá való átalakulása* az eszközellátó és az élelmiszeripari ágazatok kétirányú behatására indul meg.

A technikai fejlődés eredményeképpen a növekvő ipari eredetű eszközellátás fokozza a mezőgazdaságnak az ipari fejlődéstől való függését, ugyanakkor ipari jellegű elemekkel (gépekkel, vegyszerekkel, ipari eredetű energiahordozókkal stb.) bővíti műszaki bázisát és ezzel termelési kapacitását. Az élelmiszer-

gazdaság különböző ágazatai között részben már szorosabb vertikális műszaki gazdasági kapcsolatok jönnek létre, vagy ilyen kapcsolatok létrejöttének feltételei érlelődnek.

A műszaki fejlődésnek olyan viharos üteme van kibontakozóban, amelyet joggal nevezhetünk második ipari forradalomnak és amelynek hatása az élelmiszergazdaságot is alapvetően érinti. E *második ipari forradalom* technikai rendszereinek elemei már olyan bonyolult, ráadásul állandóan változó, fejlődő, tehát dinamikus kapcsolatokra épülnek, amelyek a résztvevőkenységek összehangolásának, vagyis az integrációnak igen magas színvonalát követelik.

Fentiekből következik, hogy az integrátori funkciót ellátó apparátusnak különleges felkészültséggel kell rendelkeznie, miután a műszakilag eltérő jellegű technológiai és gazdasági folyamatok egymásba illesztése, a kapacitások arányos méretezése, a teljes folyamaton belüli részfolyamatok összehangolt ütemezése, végül a különböző szakaszok értékesítési (minőségi előírások, szállítási ütem stb.) szempontból fontos összhangja máskülönben nem biztosítható.

Az élelmiszertermelés műszaki fejlesztésének ebben a szakaszában tehát az *áruforgalmi és élelmiszeripari vonatkozások lépnek mindinkább előtérbe*, ami az egész élelmiszerellátási szervezetben: a mezőgazdaság, élelmiszeripar és kereskedelem struktúrájában és műszaki *fejlesztési irányában is alapvető változásokat tesz szükségessé*. A modern élelmiszergazdaság kialakulásából következik, hogy abban az élelmiszeriparnak jellegzetes kettős funkciója van.

Az élelmiszeripar egyrészt a mezőgazdasággal szemben a *társadalmi átvevő*, másrészt azonban — és ez a modern nagyüzemi és háztartási konyhatechnika zavartalan működésének előfeltétele — a *társadalmi átadó* (áruellátó) szerepét is betölti.

E kettős társadalmi funkció következtében az élelmiszeripar hagyományos feladatköre megváltozik. A társadalmi munkamegosztás ilyen fejlődése az élelmiszeripar és a mezőgazdaság közötti kölcsönhatás korábbi irányát megfordítja. A kereslet által támasztott műszaki (gyártás és gyártmányfejlesztési) igényeket egyre inkább az élelmiszeripar továbbítja a mezőgazdasághoz. A meggyorsult műszaki fejlődés a mezőgazdaság és a többi élelmezési ágazat között a munkamegosztás és az együttműködés új elemeit bontakoztatja ki.

A második ipari forradalomnak az élelmiszergazdaság területére való erőteljes behatolása objektíve szükségessé teszi az egyes ágazatok differenciált, gépi, vegyi és biotechnikáinak integrálását. Itt tehát már nem egyszerűen a nyersanyagtermelési, feldolgozási és forgalmazási tevékenységnek mennyiségi egymáshoz kapcsolódásáról van szó, hanem a technológiák olyan mélységű és intenzitású egymásbafonódásáról, amely egységes népgazdasági, ágazati és üzemi szintű vertikális fejlesztési koncepciók kialakítását és realizálást nemcsak lehetőséggé, hanem szükségessé teszi. Az élelmiszergazdaság ilyen irányú fejlődése fokozottan megköveteli a *mezőgazdaság és az élelmiszeripar fejlesztésének összehangolását*.

A mezőgazdaság és az élelmiszeripar szervezett kapcsolatainak és összehangolt fejlesztése kialakításánál különösen a következő összefüggéseket kell figyelembe venni:

— *Elsősorban a nyersanyagkapcsolatokat*. Hiszen a nyersanyag mennyisége és minősége és a mezőgazdaság ennek megfelelő szolgáltatóképessége eldönti a két ágazat összehangolt fejlesztésének érvényesülését. Ez nemcsak a gyakorlati, hanem a tudományos kutatómunka kapcsolatát is jelenti.

— Az új gazdaságirányítás rendszerében előtérbe kerül a *feldolgozás kapcsolatainak* szervezett összehangolása. Ez vonatkozik a termelő gazdaságok és a feldolgozóüzemek kooperációjának legjobb módszereire, a termelő gazdaságban

végzett feldolgozótevékenységre, a gazdaságos feldolgozó kapacitás nagyságrendjére és a korszerű technológiai megoldásokra. Ezek a kapcsolatok kiterjednek az *ipari feldolgozás melléktermékeinek* leggazdaságosabb felhasználására is.

— Újszerű feladatot jelent az *értékesítés, az árukapcsolatok megfelelő összehangolása*. Ez egyrészt a nyersanyagtermeltetés egyenjogú szerződéses kapcsolatára, az átvétel feltételeire, másrészt a termelőüzemek közvetlen értékesítési rendjének kialakítására vonatkozik.

— Fontos koordinációs munka a két ágazat fejlesztésének szervezett összehangolása a *szállítási és raktározási kapacitás fejlesztésének és kihasználásának összehangolása*.

Lényegében — az ágazat sajátosságainak megfelelően — azonos összefüggéseket kell figyelembe venni a mezőgazdaság, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar összehangolt fejlesztése szervezeten koordinált együttműködésének kialakításakor is.

A fejlesztés koordinációja és az ágazatok egységes irányítása nem jelenti az egészséges ellentétek feloldását az önálló gazdasági egységek — termelőüzemek és vállalatok — között, mert ezek a vállalatok sajátos anyagi érdekelttségéből származnak és a gazdaságosabb termelés, a jobb ellátás, a minőség javításának irányában hatnak. Ezt azért sem szabad szem elől téveszteni, mert az ágazatok népgazdasági terveinek megvalósítását a közgazdasági módszereken alapuló anyagi ösztönzés biztosítja az üzemek vállalati önálló gazdálkodásának érvényesülése mellett.

*

Ezekután rövid összefoglalóban vázolta a miniszter az egyes ágazatok fejlesztésének legfőbb célkitűzéseit. Az erdőgazdaságra és faiparra vonatkozóan a következőket mondta:

— Az erdőgazdálkodás és az elsődleges faipar állandóan fejlődő és népgazdaságunkban mind jelentősebb szerepet betöltő ágazatok.

Az elmúlt két évtized alatt az erdőgazdálkodás arculata lényegesen megváltozott. A felszabadulás után az erdőterület növelésére tett erőfeszítések nyomán az erdőterület mintegy 300 ezer hektárral növekedett. Az ország fanyersanyaggal való ellátása szempontjából különös jelentősége van a gyorsan növő fafajok telepítésének. A felszabadulást követően — főleg 1958-tól — közel 70 000 ha nyáras telepítése történt. Örvendetes, hogy az utóbbi években — a gazdaságosan csak erdősítéssel hasznosítható területeken — termelőszövetkezeteink és állami gazdaságaink is növelik nyárterületeiket.

Az erdőterület növelése mellett erdőgazdaságaink nagy gondot fordítottak a meglévő erdőterületeken belül is a bővített újratermelés megvalósítására. A kitermelt erdők helyét — a lehetőség szerint — gyorsabban növő fafajokkal újították fel.

A növekvő feladatoknak és követelményeknek megfelelően fejlődtek az erdőgazdálkodási és fafeldolgozási technológiák is. Ma már — ahol a terepadottságok megengedik — géppel végzik az erdősítést, a kézi fakitermelés pedig ritkaságszámba megy. A faanyagok gépi rakodása és szállítása területén is jelentős az előrelépés.

Eredmények születtek a fafeldolgozás területén is. 1967-ben a kitermelt vastagfának közel 60%-át iparifaként hasznosították. Ebben nagy szerepe van annak, hogy az elmúlt tíz esztendőben hozták létre hazánkban a farost- és faforgácslemezipart. De nem kisebb jelentőségű ennél az a technológiai előrehaladás sem, ami a cellulózipar területén bekövetkezett, illetve napjainkban is folyamatban van. Helyes irányban fejlesztették az erdőgazdaságok a fagyártmányfeldolgozó tevékenységüket is.

Az elmúlt két évtizedben elért eredményekből kiindulva rajzolódnak ki a jövő nagy feladatai.

A következő időszak fontos gazdaságpolitikai feladata az erdészet terén, hogy a nagy anyagi ráfordítással és odaadó szakmai munkával létrehozott faanyagsanyag-bázist népgazdaságunk javára minél nagyobb mértékben hasznosítsuk. Ennek érdekében az eddiginél lényegesen nagyobb ütemben kell a feldolgozó iparágakat fejleszteni. Ki kell fejlesztenünk a vertikális szemléletet. Nevezetesen, hogy az erdészeti tevékenység ne záruljon le a faanyag megtermelésével, hanem a végtermékig kísérik figyelemmel a faanyag hasznosulását. A vertikális szemlélet kiterjesztése és érvényesítése az a fő módszer, mely az alapanyagtermelő és feldolgozó iparágak között jelenleg még fennálló összehangolatlanságot segít kiküszöbölni.

Évről évre nő az ipari és kulturális papírigény. Az ország egy lakosára jelenleg mintegy 32—33 kg papíripari termék fogyasztás jut. A távlati számítások szerint 1980-ban várhatóan 80 kg/fő körül alakul a fogyasztás. 15 év alatt tehát több, mint kétszeresére növekszik. Természetesen ezt az igényt nem az importterhek további növelésével, hanem a megtermelt hazai faanyag ipari feldolgozásával kell főként kielégíteni. Ez pedig a cellulózipar nagyarányú fejlesztését teszi szükségessé. Örvendetes, hogy itt már érvényesül a vertikális szemlélet. Mivel a fejlesztési célkitűzés megvalósításával az erdészeti és a cellulózipari szakemberek teljes nézetazonosságot vallanak.

A kitermelt faanyag komplex hasznosítása érdekében és a szükségletek kielégítése miatt fejleszteni kell a farost- és forgácslemezipart. Hiszen a farost- és faforgácslemezből készült termékek iránt mind a bútoriparban, mind az építőiparban jelentősen nő az érdeklődés és az igény. Helyes tehát, ha ezen iparágak fejlesztésére is nagy figyelmet fordítunk. A nagykapacitású farost- és forgácslemezgyárak létesítése mellett meglesz, sőt a faanyagbázis növekedése miatt fokozódik a jelentősége az erdőgazdaságok keretében működő kisüzemeknek, azaz a fűrészüzemeknek is. A fűrészipari termékekből a helyi igényeket lehetőség szerint úgy kell kielégíteni, hogy a faanyagot a termelési körzetben dolgozzák fel. Ezzel lényegesen enyhíthetjük anyagmozgatási, szállítási gondjainkat.

Hosszabb időszakra vonatkozó feladatnak tekintjük a gyenge termőhelyek folyamatos beerdősítését, valamint a papíripar távlati igényeinek kielégítése érdekében a gyorsan növő nyárfafélék telepítését.

Mindezekből az is látható, hogy az elmúlt két évtized átgondolt, céltudatos munkája már kezdi meghozni gyümölcsét.

Az erdészet színvonalának növelése érdekében azonban tovább kell fejleszteni a gazdálkodás alapját képező üzemtervkészítést. El kell érni, hogy ezek az új típusú üzemtervek lehetővé tegyék a gazdálkodás irányításához elengedhetetlenül szükséges megalapozott változatok kidolgozását is. Különösen figyelemmel kell kísérni a gazdálkodás szempontjából oly fontos nyár és cser fafajokkal való okszerű gazdálkodást. Már az előzőekben szoltam arról, hogy lényegesen megnőtt a mezőgazdasági üzemekben is a nyárfásítási kedv. Ezek az üzemek elsősorban abban érdekeltek, hogy 15 éves vágásfordulóval kezeljék nyárasaikat. Így zömmel a cellulózipar igényét kielégítő méretű anyagot fognak termelni. A vastagabb méretű választékokról mindenekelőtt az erdőgazdaságoknak kell gondoskodni. A korosztályokkal való rugalmas gazdálkodásnak a jövőben sokkal nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani, hiszen a cellulóz és papíripari kapacitások belépéséig az arra alkalmas nyárválasztékok építkezési és bútoripari célokra kiválóan felhasználhatók.

Tovább kell fokozni a gyakorlati élet által is annyira sürgetett erdészeti kutatásokat. Felül kell vizsgálni a fatermésbecslési eljárásokat és fokozott súlyt

kell helyezni a nyárfa és az importcsökkentéssel közvetlenül összefüggő fafajok fiziológiai és fatermési kutatásaira.

*

A gazdaságirányítás új rendszere kedvező feltételeit teremtette meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar összehangolt fejlesztésének. Az új irányítási rendszer és közgazdasági környezet azonban csak akkor eredményezi a fejlődés meggyorsulását, ha az ágazatokért felelős állami, vállalati szervezetek, a gazdasági munkát alátámasztó tudományos egyesületek, egységesen értelmezik és alkotó módon felhasználják a mindennapos munkában.

A gazdaságirányítás reformjával összhangban hozott közgazdasági intézkedések, az állami irányítás egységes rendszerének kialakulása még korántsem jelenti a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar jövőbeni összehangolt fejlesztésének automatizmusát. A párt, az állami és a társadalmi szervezetek szervezett és széleskörűen koordinált munkája szükséges a kialakított helyes alapelvek és a megtett gyakorlati intézkedések hatékony érvényesüléséhez. A társadalmi egyesületek, az azokban tömörült sok ezer szakember eddig is nagy hivatásérzettel, önzetlenül segítették célkitűzéseink megvalósulását. Ezért ehelyütt is őszinte elismerésemet és köszönetemet fejezem ki. Kérem Önöket, ugyanilyen lelkesedéssel támogassák újabb nagy feladataink megoldását, közös ügyünk további sikerét.

Miben kérjük a társadalmi egyesületek és szervezetek hatékony segítségét?

Elsősorban a közvélemény céltudatos formálásában. A tudományos egyesületek és az ismeretterjesztő társulat, a társadalmi fórumokon sok ezer, a feladatok végrehajtásában tevékenyen részt vevő szakemberrel ismertethetik meg a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az elsődleges faipar és az erdőgazdaság összehangolt fejlesztésének legfőbb kérdéseit. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy az ágazati feladatok mellett az egyes ágazatok kapcsolatait is világosan tárják fel az érdekek összehangolásának közgazdasági és szervezeti megoldásával együtt.

Arra kérjük a társadalmi egyesületeket: közös elnökségi üléseken is egyeztessék a közvéleményformálás operatív programját, hogy a szakfelvilágosító munkában egységes szemlélet érvényesüljön.

Helyesnek és szükségesnek tartjuk, hogy a társadalmi egyesületek választott testületi szervei, az elnökségek, a választmányok, a társaságok és a szakosztályok időszakonként tűzzék napirendjükre a gazdaságirányítás reformjának végrehajtásával kapcsolatos kérdéseket, megállapításaikkal és ajánlásaikkal segítsék az időközben felmerülő problémák megoldását, az ágazatok közötti utközések feltárását és az összehangolt fejlesztést.

A gazdaságirányítás reformjának végrehajtása számos olyan kérdést vet fel, amelyekre a tudomány művelőinek kell választ adniok. A társadalmi szervezetek fórumai alkalmasak arra, hogy azokon megvitassák egy-egy témában folyó tudományos munka helyzetét. Szakismeretterjesztő programjukba tűzzék a gyakorlatban bevezethető tudományos eredmények elterjesztését.

A társadalmi szervezetek segítő munkája akkor lesz igazán eredményes, ha tevékenységüket tovább szélesítik a gyakorlat területén: üzemekben, gazdaságokban, vállalatoknál. Az ágazatokban dolgozók közül minél többen ismerik meg a gazdaságirányítás új rendszerét, abból az ágazatra és saját munkaterületükre jutó feladatokat és a megvalósítás legjobb módszereit, annál inkább számíthatunk tartós sikerekre.

Előadásomban a teljesség igénye nélkül annak az új helyzetnek bemutatására törekedtem, amelyet a gazdaságirányítás új rendszere jelent a mezőgazda-

ság, az élelmiszeripar, az erdőgazdaság és az elsődleges faipar további fejlesztésére. Igyekeztem kiemelni ezen ágazatok összefüggéseit, a fejlesztés összehangolásának fő feladatait. A gazdaságirányítás új rendszere népgazdaságunk további gyorsabb ütemű fejlesztésének kedvező feltételeit teremtette meg.

Meggyőződésem, hogy ezeknek a feltételeknek a kihasználása új sikereket eredményez a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban, az erdőgazdaságban és az elsődleges faiparban is. Ehhez kérem a társadalmi egyesületekben tömörült szakemberek segítségét, alkotó munkáját.

Erdészeti felszólalások a vitailésen:

Speer Norbert:

Örömmel üdvözljük a tudományos egyesületek részéről, hogy a tárca munkájához kapcsolódó egyesületeknek módjuk van együttesen megtárgyalni olyan kérdéseket, ahol a tudományos egyesületeknek az együttműködése igen komoly szerepet kap a jövőben, nevezetesen az új gazdasági mechanizmus kialakítása közben felmerült olyan fejlesztési kérdéseket, amelyek a tárca minden egyes szektorát érintik.

Különösképpen örülünk ennek azért, mert erre a vitára a mi vezetőink jelenlétében kerülhet sor, és így mód nyílik arra, hogy a jövőnk kialakításában a tudományos egyesületeken belül tömörült dolgozók is megtegyék észrevételeiket, illetőleg javaslataikat.

Az ERDÉRT Vállalat részéről mi igen nagy szerepet tulajdonítunk a kereskedelem ama tevékenységének, hogy közvetlen információkat szereznek be, és ezeket az információkat részben a társadalmi szerveken keresztül, részben pedig hivatalos úton tovább tudják adni, mert a kereskedelem által szerzett információk jelzik, hogy hogyan hatnak a termelés és piac kapcsolatai. Jelen hozzászólásomat ebből a szempontból teszem.

Az ország faanyagellátása három forrásból történik:

1. állami erdőgazdaságok,
2. szövetkezeti és egyéb gazdaságok,
3. import.

Ezen belül az import az iparifa felhasználásnak mintegy 55%-át képviseli. Anyagimport vonalon második helyen áll, mintegy 9%-át téve ki az összes anyagimportnak. Ez magában determinálja a fontosságát a fával való takarékoságnak.

Mint ahogy miniszter elvtárs előadásából hallottuk, az erdőgazdálkodás terén nagyot léptünk előre 300 000 ha új erdősítéssel és ezen belül 70 000 ha gyorsan növő fafaj telepítésével. Tehát megteremtettük a bázisát a felhasználó ipar mind fokozottabb kielégítésének.

Most tehát következik a megtermelt, illetőleg importált faanyag minél célsebb felhasználásának megszervezése. Az új mechanizmus körülményei között adva vannak a lehetőségek. Fontos az, hogy megfelelő közgazdasági tényezők a cél elérésének érdekében hassanak. Gondolok arra, hogy az importált fenyőanyag árával szemben megfelelő legyen az árára a helyettesítő anyagoknak. Csak egy példát szeretnék megemlíteni: a fenyőfűrészáru árához viszonyítva a farostlemez világpiaci ára 1 : 1,6, míg jelenleg nálunk 1 : 2,2.

A felhasználás trendje általában lassabban emelkedik a fűrészáru vonalán, míg a farostlemez és faforgácslap vonalán a fogyasztás színvonala még nagyon alacsony a világszínvonalhoz képest, a mai fogyasztásnak a többszöröse válik szükségessé a jövőben. Az építőipar pl. a termelt ilyen anyagok alig 1%-át használja fel, míg iparilag fejlettebb országokban 50%-ot is elér ez az arány.

Miniszter elvtárs vitaindító előadásában említett tett a papírfogyasztás rohamos emelkedéséről. Ehhez csak annyit, hogy míg papírfa exportunk mintegy 25 M. DfT-ot tesz ki, az abból termelhető cellulóz, illetőleg papír importja 220 M. DfT-ot igényel. Megjegyzem még, hogy az előbb említett papírfa utáni bevétel minden egyes dollárja 30—40,— Ft-ig szubvenciót kap. Szükséges tehát a különböző gazdasági ágak szoros együttműködése a további fejlesztés érdekében.

Igen nagy horderejű kérdésnek tartom az elsődleges faipar vertikális fejlődését, tehát a kevésbé értékes faanyagot, pl. kivágást, III. o. rönköst stb. az erdőgazdaságoknál kell feldolgozni, hogy ezáltal rengeteg felesleges fuvarkiadástól mentesüljünk.

Ezen a téren már eddig is sokat tettünk, de nem szabad megállnunk, hiszen a bel-földi igény állandóan nő, pl. a göngyöleg-gyártás vonalán, vagy pl. a rakodólapok felhasználása terén. A rakodólapok a modern, gépesített szállítás és rakodás nélkülözhetetlen eszközei. Mind a göngyöleg-gyártás, mind pedig a rakodólapok termelése vonalán komoly lehetősége van a nyár felhasználásának. Ugyancsak felhasználható nyár fűrészáru import-fenyő helyettesítésére. Igen fontos, hogy minél közelebb kerüljön az elsődleges faipar az erdőhöz. Növelni lehet a fagyártmány-termelés folyamán az exportot is pl. bútortéc, parkettfűrész, háztartási fatermékek vonalán.

Megjegyzem, hogy az elmúlt évben az összes faexportunk mintegy 200 millió DFT-t tett ki. Nem megvalósíthatatlan, hogy az elkövetkezendő néhány év alatt ezt az exportot még legalább 50%-kal növeljük.

Véleményem szerint tovább kell fejleszteni a furnéripár kapacitását is, hiszen még sok olyan hazai alapanyag van, amiből furnért lehet termelni, és így csökkenne a furnéripár miatti devizateher.

Nem lebecsülendő mennyiségű faanyag kerül ki a tsz erdőkből, amelyek területe az ország erdőterületének mintegy 23%-a és 800 000 m³ faanyag termelése történik ezekben az erdőekben.

Az eddigi felvásárlási rendszerben nem volt meg az anyagi érdekeltisége a tsz-eknek, mivel fő-áron értékesítették a választékot. Az új körülmények között komoly mértékben növekszik a tsz-ek segédüzemi tevékenysége ezen a téren is. Támogatnunk kell ezt a tevékenységet szaktanácsadással és az értékesítésben nyújtott segítséggel. A velünk kapcsolatban levő üzemeknek jelenleg is már komoly kapacitása van, pl. 50 keretfűrész, 135 szalagfűrész van ezekben az üzemekben.

Újszerű felvásárlási kapcsolatot alakítottunk ki és kívánunk kialakítani oly módon, hogy a tsz-ek is érdekelték legyenek az értékesítésre kerülő anyagok termelésében.

A közelmúltban megállapodtunk a TÁSZI-val, hogy az értékesítésből eredő többletbevételt megosztjuk a tsz-ekkel, pl. export esetén, nagyobb hányadot hagyva a termelést végző szövetkezeteknek. Úgy gondolom azonban, hogy a tsz-ek elsősorban a saját, illetve a környékükön felvásárolt anyagokból termeljenek, a komoly devizaáldozatokkal importált fát a korszerűbb állami fűrészüzemek dolgozzák fel. Persze lehet kooperálni más módon is a tsz-ekkel. Szabolcs megyében máris kialakulóban van ilyen kooperáció, hogy a manipulációs telepeken eselékből termelt ládaelemeket a tsz-ek és állami gazdaságok szögeznek össze és ezzel is növekszik a téli foglalkoztatottság és ezáltal a kereset.

Vannak olyan kezdeményezések is, hogy több kisebb tsz társul ilyen faipari segédüzemi tevékenységre, és ily módon racionálisabb lesz a termelés és értékesítés is. Ilyen kezdeményezések vannak már Zala és Somogy megyében is. Ehhez komoly segítséget adnak a területi szövetségek. Ezeket a kezdeményezéseket tovább kell fejleszteni. Megfelelő szaktanácsadás és jól koordinált értékesítés esetén a tsz-ek segédüzemi tevékenysége legalább 100—150,— millió Ft-tal növelhető.

Néhány szót szeretnék még szólni a szabvány kérdéstről is. Sok esetben komoly akadályt jelentenek a merev szabványok a takarékos és célszerű faanyag-felhasználásban, pl. papírfa, túlzottan magas igényével kapcsolatosan. Vagy pl. a kishűtőládákat és rakodólapokat a magyar szabvány nem engedi nyárból készíteni. Javasolom, hogy vizsgálják felül ezeket a merev szabványokat és igazítsák az élethez.

Ugyancsak elgondolkoztató problémát jelent az energiahordozók strukturális változása, valamint a hulladékanyag felhasználása, amely a többletként jelentkező tűzifával együtt komoly bázisa lehet a további fejlesztésnek a cellulóz- és a farostlemezipar vonalán. Ezek a faanyagok kb. 1 millió m³ alapanyag bázist jelentenek (Mátészalkán kéreghulladék).

Úgy gondolom, hogy az új mechanizmus szabad pályát adott sok célszerű és gazdaságos kezdeményezésnek, csak bátran kell tudni élni velük és akkor sikerre vihetjük.

Dr. Fáy Mihály:

A hazai farostlemezipar lényegében 1959 áprilisában kezdődött a Mohácson épített évi 10 000 t kapacitásra tervezett üzemen. Azóta már kétszer is bővítették: 1961 októberében 20 000 t, 1967 februárjában pedig 5000 tonnával, összesen évi 35 000 t kapacitásra. A termelés megkezdése óta eltelt 8 év alatt beruházásokkal 3,5-szeresére növeltük a kezdeti termelőképeségét. A gyors termelés emelkedés ellenére sem tudtuk a rohamosan fejlődő igényeket időről időre kielégíteni, ezért különböző szervezési intézkedéseket is tettünk, amelyekkel további 10 000 t termelésnövekedést értünk el és 1967-ben 45 480 tonnát termeltünk. Ez kerekén 4,5-szerese az 1959. évi alap-

kapacitásnak. Az előbbiekhöz hadd jegyezzem meg, hogy 1967. évben a farostlemezyár 25,1%-os alapjövédelmézőségeét ért el.

A piaci igények az elmúlt 10 évben gyorsabban emelkedtek, mint a hazai farostlemezyártás volumene. 1957-ben 8246 t volt a felhasználás, 1967-ben pedig mintegy 65 000 tonna. Ez a termelés 4,5-szeres emelkedésével szemben nyolcszoros emelkedésnek felel meg. A termelés és felhasználás közötti különbséget évről évre import útját biztosítottuk. 1967. évben mintegy 20 000 tonnát hoztunk be külföldről. Az import mennyisége a folyó évben emelkedni fog, ennek ellenére az igények kielégítése nem várható. Becslésem szerint mintegy 25 000 t kereslet nem lesz kielégíthető a kemény típusú farostlemezekből, pedig a piac ellátatlansága és a központi elosztás következtében még nincsenek mindazon felhasználási területek feltárva (pl. a mezőgazdaságban sem), ahol a farostlemezeket felületkezelve vagy anélkül előnyösen lehetne alkalmazni.

Halász Aladár, dr. Keresztesi Béla elvtársaknak az 1966. évi VI. Erdészeti Világkongresszusról kiadott publikációiból ismeretes, hogy a világ farostlemez fogyasztásának 1961—1975 közötti növekedési indexe 241, Európáé ennél is magasabb, 257 lesz. Nincs okunk a FAO számításaiiban kételkedni, mert az élet eddig azt bizonyította, hogy a meghatározott fejlődési indexek reálisak. Az előbbieket azt bizonyítják, hogy a farostlemez iránti kereslet a gyártó kapacitás számottevő és gyors növelését teszi szükségessé. Hazánkban a világátlagnál és az európai átlagnál is gyorsabb fejlesztés látszik indokoltnak. Ez adódik fahelyzetünkől, valamint abból, hogy a piac már ma is igényel annyi farostlemez, amennyit egy legkorszerűbb új gépsorral sem lehetne kielégíteni. Ezt még csak fokozza az a Lignimpextől származó értesülés, amely szerint tőkés exportra is volna lehetőség.

Erdőgazdálkodási oldalról vizsgálva a kérdést az állapítható meg, hogy erdeink teljesítő képessége tud megfelelő mennyiségű és minőségű nyersanyagot szolgáltatni a hazai farostlemezyártás számottevő fejlesztéséhez azonnal is, olyan lágylombos választékokból is, amelyet más ipari célokra hasznosítani nem lehet. E választékoknak tüzelési célokra való alkalmazása egyre nagyobb gondot okoz, mert a lakáskultúra állandó fejlődése a tűzifa igényeket egyre csökkenti mindenütt a világon, ez alól természetesen hazánk sem kivétel. Évről évre emelkedni fog az a mai gondunk, hogy hogyan hasznosítsuk az utóbbi időben telepített nyárasok más ipari célra alkalmatlan hulladékait. Meggyőződésem, hogy a mai nyersanyag helyzetünk lágylombos fafélékből is biztos alapot adna a farostlemezyártás 100%-os fejlesztéséhez. További hatalmas nyersanyagtartalmakat jelent a cserfa, aminek hasznosítása ma is és a jövőben még hosszú ideig nagy gondot okoz. Ma már létezik olyan farostlemezyártó technológia, amivel a cserfát igen jó minőségű kemény farostlemezre lehet feldolgozni. A papíripar hatalmas fejlesztésére kialakulóban levő koncepciók nagytömegű, főleg lágylombos fafélék feldolgozását irányozzák elő. Ez azonban nem zavarhatja a farostlemezyártás fejlesztését, mert a papíripar azokat a silány választékokat nem tudja használni, ami a farostlemezyártásra még alkalmas. További nyersanyagbázis az elsődleges faiparban keletkező számottevő hulladék, aminek értékesítése máris gondot okoz a vállalatoknak.

Az előbbiekből az állapítható meg, hogy az egyik oldalon aktív kereslet van a farostlemezek iránt, a másik oldalon rendelkezésre áll a gyártáshoz szükséges alapanyag kellő mennyiségben és minőségben. A teendő kézenfekvő: gyártókapacitásokat kell létesíteni. A meglévő kapacitás további fejlesztése már csak új beruházásokkal lehetséges. A mai gépsorok többet nem bírnak termelni, hiszen a maximális sebesség körüli értéken járattuk a gépeket, felszámoltuk a szűk keresztmetszeteket, szervezési intézkedésekkel odáig mentünk, hogy bevezettük a folyamatos termelést, ami tudvalevően azt jelenti, hogy három műszakban, vasárnap is termelés folyik, ezért új gépsorok felállítása válik szükségessé. A farostlemezyártás kis egységekben nem valószínűsíthető meg. Egy korszerű gépsoron évi 40—60 000 t lemez gyártható, beruházási költsége 400—550 millió Ft-ot igényel és ennek számottevő része devizában jelentkezik. Természetesen ilyen nagy összegű beruházásra vállalati lehetőségek nincsenek, ezért központi hitelből kellene finanszírozni. Tisztában vagyok azzal, hogy a beruházásra fordítható összegek végesek, mégis azt javaslom, vizsgálják meg illetékes szervek a kérdést és gyorsan indítsuk be az új farostlemezyártó kapacitás létesítését.

Szakkörökben meditációk folynak, hogy a két műfa, a faforgács és a farostlemez közül melyiket fejlesszük. Nekem az a véleményem, hogy a kérdést így nem lehet vizsgálni. Mindkét műfaféleségnek létjogosultsága van, a felhasználási területek nem azonosak, ezért mindkettőt fejleszteni kell. A farostlemez rétegelt lemez helyettesítésére a legtöbb felhasználási területen kiválóan alkalmas, a rétegelt lemez gyártás viszont a legkiválóbb minőségű rönkfát igényli, amit sajnos csak részben tudunk ha-

zai forrásból fedezni, ezért a rétegelt lemez gyártáshoz alapanyagot importálni is kell. Egyébként az előbbieket alátámasztják a már említett VI. Erdészeti Világkongresszusról kiadott publikációk is, amelyek szerint világ- és európai viszonylatban mindkét műfa gyártása rohamosan fejlődik napjainkban és a jövőben is. A jelenlegi és az építés alatt álló hazai forgácslap és pozdorja üzemek kapacitása az utóbbi időben számottevően nőtt, jelenleg is új üzemek létesítése van folyamatban, ezért most a farostlemezyártó kapacitás növelését kell előtérbe helyezni. Az egyensúly így megteremthető, a felhasználói igények célszerűen elégíthetők ki. Meg kell említeni azt is, hogy hazánkban csak kemény farostlemez gyártás folyik, szigetelő típusú lemezeket nem gyártunk, holott az építőipar, a mezőgazdaság és más iparág is nélkülözi e kiváló hang- és hőszigetelő képességű anyagot. Elengedhetetlen, hogy mielőbb e termék gyártása is megoldást nyerjen.

Mondanivalómat összefoglalva: az egyik oldalon egyre növekvő aktív kereslet van a farostlemez termékek iránt, a másik oldalon a termelésbővítéshez szükséges nyersanyag és műszaki-gazdasági tapasztalat rendelkezésre áll, így az élet azt követeli, hogy a gyártókapacitást a lehető leggyorsabban bővítsük. Ez egyaránt érdeke az ország lakosságának, a fafeldolgozó iparágaknak és az erdőgazdaságoknak is.

Az erdőgazdaságok új irányítási rendszerének legfontosabb elemei*

HALÁSZ ALADÁR

Két és félévi előkészítő munka után ez év január 1-e óta a népgazdaság többi vállalataihoz hasonlóan az erdőgazdaságok is új irányítási rendszerben működnek. Megszűnt a közvetlen központi irányítás, a tervlembontás rendszere. A korábbi rendkívül centralizált vezetés után ma kevés olyan területe van a népgazdaságnak mint az erdőgazdaság, ahol a vállalati döntéseket központilag lebontott tervszámok egyáltalán nem befolyásolják. Sem termelési, sem termékforgalmazási tevékenységüket nem irányítják közvetlenül. Gazdálkodási, bérezési és fejlesztési politikájukat maguk alakítják ki. Elhatározásaikat, döntéseiket csak közvetve befolyásolják a központi szabályozók. Ezek megfelelő ismerete azonban alapvető feltétele a helyes vállalat-gazdálkodási politika kialakításának.

Az előkészítés stádiumában sajnos sem idő, sem mód nem volt arra, hogy az áttéréssel kapcsolatos problémákat széleskörűen megvitassuk. Célszerű lesz legalább utólag áttekinteni a már bevezetett rendszert, annak is elsősorban az erdőgazdaságok gazdálkodására ható legfontosabb elemeit, az erdőgazdasági árreformot és a jövedelemszabályozás új rendszerét.

1. Az erdőgazdasági árreform

A népgazdasági és vállalati érdekek elsősorban az árakon keresztül kapcsolódnak egymáshoz. Ezért az új mechanizmus bevezetésének egyik legfontosabb előfeltétele az árreform végrehajtása volt. Olyan árrendszert kellett alkotni, amelyben az árak

- a tényleges társadalmi ráfordításokat tükrözik, tehát értékarányosak;
- megteremtik a jövedelmező gazdálkodás feltételeit;
- lehetővé teszik a piaci mechanizmus kellő érvényesülését;
- megszüntetik a belföldi és külföldi piacok elszigeteltségét, a két piac között közvetlen kapcsolatot teremtenek.

Az árrendezés során első feladat a társadalmilag ténylegesen szükséges ráfordítások megállapítása volt. Ehhez mindenekelőtt a ráfordítások körét

* Az OEE budapesti csoportjában elhangzott előadás.

kellett teljessé tenni a termelési tényezők költségesítésével. Ennek érdekében általánosan bevezették az eszköz- és földhasználati díjat, az eszközlektési járulékot és a földadót, s ezeket is besorolták a társadalmilag szükséges ráfordítások közé. *A termelési tényezőknek ez a költségesítése az árreformnak egyik, a termelés és a beruházások hatékonyságának növelését célzó, alapvető új vonása.*

Az erdőgazdaságok területén az árreform kettős feladatot jelentett:

- egyrészt ki kellett alakítani az új követelményeknek megfelelő, jövedelmező gazdálkodást biztosító *faárrendszert*;
- másrészt dönteni kellett az erdőművelés új rendjét illetően, és ettől függően meg kellett állapítani az új *erdősítési egységárakat*.

a) Az erdőgazdasági fatermékek árrendezése

A téma tárgyalása során nem térhetek ki a faárrendezés minden részletkérdésére: a devizaszorzők alkalmazására, a kevert áruk kialakítására, és egyéb részletkérdésekre. Igyekszem a témát az erdőgazdaságokra közvetlenül ható árak lényeges vonásai szempontjából tárgyalni, s elsősorban az új árszint, másrészt az új árarányok kialakításának elveit és számszerű eredményeit ismertetni.

Az új faáraknak a reform alapelvéből következőleg — az új áron számított anyag- és energiaköltségek figyelembevételével — fedezniük kell

- a fakitermelés bázisszinten mért önköltségét,
- az erdőfelújítás és erdőfenntartás teljes költségvetését,
- az erdőgazdálkodásban lekötött álló- és forgóeszközök használati díját,
- ezenkívül a jövedelmező gazdálkodás biztosítása érdekében eszközarányosan mintegy 5% nyereséget kell tartalmazniuk.

A *fakitermelés bázis-önköltségének* megállapításánál — mivel az árreformmal kapcsolatos munkák már 1965-ben megkezdődtek — az 1964/65. gazdasági év adataiból indultak ki. Ezek átárazása, vagyis az új anyag- és energiaárak szintjére történő átszámítása az Árhivatal által kiadott előzetes átárazási indexszámok segítségével különösebb problémát nem okozott.

Az *erdőfelújítás és erdőfenntartás költségvetését* eredetileg 453 millió Ft-ban kalkulálták.

A rendezés során az általános elveknek megfelelően érvényesíteni kellett az erdőgazdálkodásban *lekötött eszközök használati díját* is. A gépek, épületek és berendezések, vagyis a népgazdaság többi ágaiban is általánosan használt állóeszközök értékének és használati díjának megállapítása nem vetett fel különösebb problémát. Alkalmazni kellett az általános érvényű rendelkezést: a fahasználatban és fagyártmánytermelésben lekötött álló- és forgóeszközök új áron számított értékének 5%-át be kellett állítani a termelési költségek közé. Problémaként jelentkezett azonban az erdő, a faállomány használati díjának megállapítása és annak alkalmazása.

E téma tárgyalása során egyrészt a szakembereknek abból a régóta hangoztatott álláspontjából indultak ki, hogy a faállományt állóeszköznek kell tekinteni, és annak értékét is szükséges nyilvántartani. A faállomány tehát ugyanolyan lekötött állóeszköznek minősül, mint az ipari üzemek gépi berendezései és épületei. Ezért a faállomány használatáért is jogos eszközhasználati díjat felszámítani. — Másrészt az erdőhasználati járulékok beiktatásával igyekeztek lehetővé tenni az importárak és a belföldi árak megfelelő arányosítását is. A használati járulékokat tehát egyúttal arányosítási tényezőként is fel akarták használni.

E két érv, illetve célkitűzés alapján az erdőhasználati járulék bevezetése mellett döntöttek.

A járulék összegének megállapításánál eredetileg 130 Ft/m³ tőárral és az általánosan alkalmazott 5% eszközhasználati járulékkal számoltak. Később a részletes számítások eredményeként megállapították, hogy a világpiaci árakkal arányosított, cikkenkénti árak — változatlan nyereség-szint és az 1968-ra tervezett termelési volumen mellett — csak mintegy 2% értékarányos erdőhasználati járulék elvonására nyújtanak fedezetet. Így a véglegesítés során már csak ezzel számoltak.

Az erdei fatermékeknek ilyen elvek alapján kialakított 1968. évi új *árszínvonal*a az 1965/66. évi színhez képest 43%-kal emelkedik. (Az 1951. évi átlagos primér fatermék árszínhez képest az 1968. évi árak emelkedése 319%.)

Az árreform során a globális árszint meghatározása mellett alapvető feladat volt a megfelelő *árárányok* kialakítása is. Ennek során — gazdaságpolitikánknak megfelelően — az alábbi célkitűzéseket kellett érvényesíteni:

- Elő kellett mozdítani a fának minél nagyobb mértékben ipari célú felhasználását. Ezért az egyik alapvető feladat az iparifa-tűzifa arány helyes megállapítása volt.
- Másodsorban biztosítani kellett az értékesebb választékok, a rönk, főleg a lemezipari rönk maximális ipari feldolgozását. Ennek érdekében a rönkárakat nagymértékben eltérítették a többi választékok áraitól.
- Harmadsorban figyelemmel kellett lenni a világpiaci árakra, azok arányaira és ezek figyelembevételével elő kellett segíteni az importhelyettesítést.
- Végül elő kellett mozdítani a kevésbé értékes hazai lombos fanyagok hasznosítását, a felhasználókat közvetlenül érdekeltté kellett tenni ezek feldolgozásában.

Az állami erdőgazdaságok 1965/66. évi fakitermelésének választékösszetételét alapul véve a nettó termelői feladóállomási árárányok az 1. táblázat szerint változtak:

1. táblázat

Megnevezés	Iparifa-tűzifa árárányok		
	1951.	1966.	1968.
Tűzifa	100	100	100
Iparifa	162	279	310

Az iparifa árszintje minden egyes árrendezés során egyre jobban eltávolodott a tűzifa árától. Az 1951. évi árak alapján az iparifa ára még csak 1,6-szerese, 1966-ban pedig már majdnem 2,8-szerese volt a tűzifa (vastag, vékony, tuskó) árának. Az 1968. évi új árakban az arány még inkább az iparifa javára tolódott el. Az árrendezés során tehát gazdaságpolitikánk alapvető célkitűzése, a kitermelt faanyag ipari hasznosításának előmozdítása érvényesül. Az iparifán belül az egyes fontosabb választékok árárányai a 2. táblázat szerint változtak.

Az árrendezés céljainak megfelelően a legértékesebb választékok ára távolodott el legjobban a tűzifa árától. Már az 1959. évi árrendezés során is érvényesült ez az eltérítés, az 1968. évi árakban pedig az arány még inkább a rönk javára tolódott el: az 1965/66. évi fafaj és minőségi összetétel alapján a rönk ára már majdnem négyszerese a vastag tűzifa árának. Az új árak tehát az eddiginél is jobban ösztönöznék a legértékesebb választékok, a rönk és a vezetékoszlop termelésére.

2. táblázat

Megnevezés	Erdei fatermékek árárányai		
	1951.	1966.	1968.
Tűzifa			
vastag	100	100	100
vékony	49	53	51
Rönk	158	318	383
Vezetékoszlop	218	560	756
Papírfa			
fenyő	165	192	292
nyár	155	225	211
kemény	175	236	235
Bányafa			
fenyő	145	255	251
lombos	145	239	199
Pillérfa	129	214	182
Farostfa	100	96	100

A 2. táblázat adatai szerint az új árakban az import helyettesítésére való ösztönzés is érvényesül. A korábbi arányok sem a papíripart, sem a bányászatot nem ösztönözték kellőképpen az import helyettesítésére: 1951—1956-ig a fenyő papírfa ára alig különbözött a nyár a papírfa áráról, az 1959. évi árrendezés során pedig a nyár papírfa árát nagyobb mértékben emelték mint a fenyőét. Az így kialakult arányok a papíripart arra ösztönözték, hogy a szükséges fejlesztést import fenyő papírfabázison tervezze, és tiltakozzék a hazai termelésű nyár papírfa felhasználása ellen. — Hasonló volt a helyzet a bányafa vonatkozásában is.

Az 1968. évi árrendezés során a túlnyomórészt importból származó fenyő papírfa és bányafa árát erősen eltérítették a hazai lombos anyagok áráról. Ezáltal az 1968. évi árakban a fenyőnek jelentősen nőtt, a lombosnak viszont csökkent az ára a vastag tűzifához és az 1966. évi árszínhez képest. (A lombos bányafa ára is emelkedett, de jóval kisebb mértékben mint a fenyő bányafáé.) A tapasztalat azt mutatja, hogy az új arányok a papíripart és a bányászatot is az import helyettesítésére és a hazai faanyagok fokozottabb felhasználására ösztönzik.

A dolog természetéből következőleg az új arányok a termelő erdőgazdaságokat kevésbé teszik érdekeltté a papíripar és a bányászat igényeinek kielégítésében, mint a felhasználókat az importhelyettesítésben. A jórészt ellentétes érdekeket teljesen azonosítani nem lehetett.

A rendezés során helyesen abból az alapelvől indultak ki, hogy a termelőket a legértékesebb választékok maximális kitermelésében, a felhasználókat pedig a járulékos választékok felhasználásában kell érdekeltté tenni. A jelenlegi körülmények között az importhelyettesítés optimuma akkor alakul ki, ha a termelők a magasabb értékű import fűrészáru helyettesítését biztosító rönk termelésében érdekeltek, s csak azt az anyagot minősítik papírfának, vagy bányafának, amelyet a piac telítettsége, vagy egyéb ok miatt rönkként már nem tudnak értékesíteni. Ugyanakkor a felhasználók ösztönzése biztosítékot ad arra, hogy a rönk mellett elkerülhetetlenül adódó járulékos választékokat (bányafa, papírfa, farostfa) az import helyettesítőjeként hasznosítani lehessen.

Ezáltal természetesen a járulékos választékokat felhasználók igényének kielégítése másodlagossá válik. Ezt bizonyítja az, hogy eleinte a bányászat 1968. évi lombos bányafa-szükségletének kielégítése és a nyár papírfaellátás is proble-

matikusnak tűnt. Azóta azonban már mind a lombos bányafa-, mind a nyár papírfaellátás megoldódott.

A piaci mechanizmus hatására feltehetően a következő években is ki fog alakulni az az egyensúlyi állapot, amely mind a fakitermelés választékosszététele, mind a népgazdasági szükségletek kielégítése szempontjából optimálisnak tekinthető. A nyereségtömeg növelésére irányuló ösztönzés és az években keresztül kielégítetlen helyi piacok jelentős fűrészáru és rönkfelvevő képessége feltehetően arra fogja ösztönözni az erdőgazdaságokat, hogy fakitermelésüket mindaddig növeljék, amíg a járulékos választékokban jelentkező igények is ki lesznek elégítve.

A piaci hatások érvényesülése, az új szemlélet elterjedése, s így az egyensúly kialakulása azonban időt igényel. Ehhez türelemre van szükség. Helytelen lenne az egyensúly kialakulását siettetni, ennek érdekében elhamarkodott, erőszakos intézkedéseket tenni, s ezáltal a tudatosan kialakított arányokat pl. az erdőfenntartási járulék választékankénti differenciálásával eltorzítani. Ilyen mesterséges beavatkozásra legfeljebb későbbi időpontban, s akkor kerülhet sor, ha alapvető népgazdasági ágakban esetleg tartós ellátási zavarok mutatkoznak.

Az arányok változása következtében eltérő mértékben emelkednek az árak, mint azt a 3. táblázat mutatja:

3. táblázat

Megnevezés	Árindexek		
	1968/66.	1968/51.	1966/51.
Rönk	163	641	393
Vezetékoszlop	183	917	501
Bányafa			
lombos	113	363	321
fenyő	133	456	343
Pillérfa	115	373	325
Papírfa			
fenyő	206	470	228
nyár	127	362	284
kemény	134	354	264
Farostfa	141	265	188
Iparifa	146	497	340
Tűzifa			
vastag	135	265	195
vékony	130	272	209
összesen	132	260	198
Összes fa (primér együtt)	143	419	294

Az összes erdei fatermékek 1968. évi árszintje az 1967. évi árszinthez képest 43⁰/₀-kal, iparifában 46⁰/₀-kal, tűzifában 32⁰/₀-kal, rönkben pedig 63⁰/₀-kal emelkedik. (A tűzifa áremelkedése 1966/67-hez képest látszólagos, mert a fogyasztói ár emelkedése nélkül csak a termelői ár emelkedett azáltal, hogy a forgalmi adót beolvastották a termelői árba.) A fagyártmánytermelésre jellemző fűrészipari termékek árszintje mintegy 18⁰/₀-kal nő.

Az árreformnak azonkívül, hogy az értékarányos árak képzésére törekedett, az is célja volt, hogy olyan ármechanizmust alakítson ki, amely a piac értékítéletének érvényesülését lehetővé teszi. Ennek érdekében a vállalatoknak az eddiginél nagyobb hatáskört adtak az árak megállapításában, a vállalati árpolitika kialakításában. Korábban a fahasználat és fagyártmánytermelés ér-

tékét gyakorlatilag 100%-ban hatóságilag rögzített árak határozták meg, az új mechanizmusban azonban a rugalmas árrendszer a termelési érték jelentős hányadának árszabályozását vállalati hatáskörbe utalja. (4. táblázat.)

4. táblázat

Megnevezés	Rögzít- tett	Maxi- mált	Szabad	Összes
	árformába sorolt termékek értéke, %			
Erdei fatermékek	21	52	27	100
ebből:				
rönk	29	43	28	100
egyéb primér	16	59	25	100
Fagyártmányok	6	60	34	100
Fahasználat és fagyártmány- termelés együtt.....	17	54	29	100

Jelenleg csak a bükk és fenyő rönk, a fenyő vezetőkoszlop, a fenyő papírfa, a fenyő bányafa és a fenyő rúdfa, valamint a fenyő és bükk fűrészáru ára van hatóságilag rögzítve. A tölgy, gyertyán, kóris, juhar, eper és szelídgesztenye fűrészrönkjeinek, az állványfának, a lombosbányafának, lombospapírfának, lombosrúdfának, a kivágásnak és az egységes vastag tűzifának az árát maximálták, az összes többi erdei fatermék árának megállapítása az erdőgazdaság hatáskörébe tartozik.

Ez a rendelkezés az új mechanizmus alapvető új vonása. Nagymértékben növeli a vállalati önállóságot, de a vállalat felelősségét is. Az árváltozás többé nem elszámolási tételként, hanem az eredmény valóságos módosító tényezőjé-
ként fog jelentkezni. Ezért a vállalati árpolitika kialakítása, az ártervezés a jövőben a vállalatgazdálkodás egyik legfontosabb tevékenysége lesz.

A rugalmas árpolitika kialakításának különösen a nehezen értékesíthető, gyengébb minőségű fatermékek vonatkozásában van nagy jelentősége. Ezeknél mindig számolni kell a keresletnek az árváltozásra történő reagálásával. Ezért az ártervezés keretében meg kell határozni egyrészt a maximált és megegye-
zéses árak esetében adható árengedmény maximumát, másrészt az árenged-
ménnyel elérendő keresletnövekedés számszerű mértékét, abból a feltételből kiindulva, hogy ezek együttesen a nyereségtömeg növekedését eredményezzék.

A faárakhoz kapcsolódva érdemes kitérni az exportszubszenció problémá-
jára is.

b) Állami (export) visszatérítés

Egyes termékeknek az önköltség alapján levezetett ára — főleg a technikai színvonalbeli különbség miatt — magasabb, mint a devizaszorzókkal átszámí-
tott világpiaci ár. Ezért egyelőre, ha a termékre a népgazdaságnak feltétlenül
szüksége van, annak termelését állami támogatással, dotációval kell elősegíteni,
vagy vámokkal védeni. Az állami támogatásnak egyik formája az állami
(export) visszatérítés, közismert néven a szubszenció is.

Az erdőgazdaságoknál az eddig exportált, tehát hagyományosnak minősülő
valamennyi export fatermék, néhány kivétellel szubszenciót igényel. A hagy-
ományos cikkek közül csak az akácoszlop, a szőlőkaró, a lombos fűrészáru, a
cser parkettléc és a rövid fenyő fűrészáru nem igényel szubszenciót. E négy
cikk exportja dolláronként 2—14 Ft többletnyereséget is biztosít. (A 60 Ft-tal
beszorzott deviza egységár magasabb mint a belföldi induló ár.)

Az összes többi hagyományos export faterméket csak ártámogatással lehet exportálni.

Az ártámogatás (szubvenció) megállapításakor alapul vett devizaegység-árakat és induló belföldi feladóállomási árakat, valamint a hagyományos cikkekre országos átlagban jóváhagyott szubvenciót az 5. táblázat mutatja.

5. táblázat

Megnevezés	Mennyi- ségi egység	Egységár		Szubvenció	
		\$*	Ft**	deviza- egység- re, Ft/\$	mennyi- ségi egység- re, Ft
Papírfa					
bükk és gyertyán	ürm ³	5,93	480	37,8	224
vegyes lombos	ürm ³	5,90	380	18,8	111
nyár	ürm ³	6,84	430	16,0	109
fenyő	ürm ³	7,07	390	3,5	22
cser	ürm ³	4,98	411	40,0	199
Akácoszlop	m ³	21,30	960	—6,3	—134
Szőlőkaró	1000 db	64,83	3190	—12,8	—830
Bútorléc (fafélkészárú)	m ³	63,40	6200	43,7	2771
Parkettléc					
tölgy	m ³	84,78	5132	4,7	400
cser	m ³	75,61	3200	—15,1	—1142

* Ab magyar határ.

** Feladóállomáson.

A szubvenciót az export eddigi összetétele alapján erdőgazdasági (vállalati) súlyozott átlagra egy tételben állapították meg (dolláronként 9 Ft-tól 40 Ft-ig terjedően). Egyedül a cser papírfára állapították meg elkülönített szubvenciót. (Ez a fatömegtartalékok kihasználásának előmozdítása érdekében a szubvención kívül még ürm³-ként 69 Ft külön dotációt is kap.) A vállalati és a népgazdasági érdek azt kívánja, hogy az export volumenét lehetőleg a jóváhagyott vállalati átlagos szubvenciónál kevesebb ártámogatást igénylő cikkekben növeljék.

c) Az erdősítési árak rendezése

A faárrendezés, és főleg a jövedelemszabályozás véglegesítése érdekében a reform második lépéseként dönteni kellett az erdőművelés új elszámolási rendjéről. Meg kellett határozni az erdőfelújítás és erdőfenntartás társadalmilag szükséges költségráfordításait és ennek alapján az erdőművelésben is végre kellett hajtani az árrendezést.

Ezen a téren a probléma, amelyben mindenekelőtt dönteni kellett, az volt, hogy a jövőben is fenntartsuk-e a műszaki átvételekre támaszkodó, 1960 óta alkalmazott egységes elszámolási rendszert, vagy ezt teljes egészében megszüntessük, és az erdőfelújításban is tegyük lehetővé a vállalati érdekelttség és önállóság szabad érvényesülését. A téma felett hosszas viták folytak.

Az erdőgazdálkodás jellegzetesen az a népgazdasági ágazat, amelynél a nyereség-érdekelttség rendszere élesen szembeállítja a népgazdaság és a vállalat érdekeit. Ezek egyeztetése az éves gazdálkodás szabályozása keretében nem lehetséges. Emiatt problémák várhatók a fahasználat terén is, ezek azonban a felhalmozódott fatömegtartalékokra való tekintettel talán könnyebben elvisel-

hetők, mint az erdőfelújítás elhanyagolásából, elmulasztásából, vagy a jövő érdekeit nem szolgáló végrehajtásából eredő hibák.

Ezért a kérdésben az a döntés született, hogy az egységáras elszámolási rendszert továbbra is fenn kell tartani, s az egységáras megfelelő helyesbítésével, a szükséges ráfordítások fedezetének biztosításával közvetve kell érdekeltté tenni az erdőgazdaságokat a felújítások mielőbbi, és a távlati érdekeket is szolgáló elvégzésében.

Ennek alapján az erdőművelés terén ki kellett alakítani az új követelményeknek megfelelő új elszámoló árakat. Ennek során abból a feltételből kellett kiindulni, hogy azok biztosítsák az erdősítések minőségileg kifogástalan végrehajtásához szükséges teljes költségfedezetet.

A munka során mindenekelőtt fel kellett oldani a korábbi faárakban kalkulált erdőfenntartási járulék és az eddig alkalmazott erdőművelési egységáras színvonal közötti ellentmondást. A járulékbefizetésekből ugyanis az Erdőfenntartási Alap évről évre növekedett, ugyanakkor az egységáras nem fedezték az erdőművelés költségeit, s a tevékenység veszteséges volt.

Az új egységáras kidolgozásakor a munkák sajátos jellegét figyelembe véve — az árrendezés során alkalmazott általános gyakorlattól eltérően — nem egyetlen év, hanem az 1961/62—1965/66-ig eltelt öt év átlagos önköltségéből indultunk ki, s azt helyesbítettük a jelenlegi ár- és költségviszonyoknak megfelelően. A levezetett új áras önköltséget 37⁰/₀ regievel és 3⁰/₀ nyereséggel pótlékoltuk, majd ezt az alapul vett öt év alatt keletkezett eredményes erdősítések területével osztva nyertük, a mageredetű erdősítések új elszámolóárát.

Hasonló módszerrel — tehát ötéves bázis alapján — minden erdőgazdaságra levezettük az erdősítések átlagos önköltségét és elszámolóárát. A szóródás figyelembevételével hét árkategóriát képeztünk. Az erdőgazdaságokat az egyes kategóriákba átárazott önköltségük és a bázisévek tényleges erdősítési eredményeinek (eredményesség, minőségi összetétel) figyelembevételével úgy soroltuk be, hogy az erdőművelési ágazat minden erdőgazdaságnál egyformán 3—5⁰/₀ körüli nyereséget adjon. Ezáltal az új rendszerben, amennyiben az erdősítések eredményessége és minőségi összetétele az utóbbi évekhez képest nem romlik, akkor az erdőművelés minden erdőgazdaságnál nyereséges tevékenység lesz. Ezáltal viszont a természetes felújítások többletnyeresége és a természeti adottságok miatt drágább erdősítések vesztesége kiegyenlítődik.

Az egységáras munkákon kívül számba vettük az egységáras alapon el nem számolható, de az állományok érdekében feltétlenül elvégzendő erdőművelési munkák költségcsökkentését is, ugyancsak az öt évi helyesbített bázis alapján, s ezt is 37⁰/₀ regievel és 3⁰/₀ nyereséggel pótlékoltuk.

Ezután tapasztalati adatok és az egyes erdőgazdaságoknál még meglévő felújítási hátralékok figyelembevételével megállapítottuk az egységáras munkáknak adott fakitermeléshez tartozó volumenét. Így nyertük az erdőfelújításnak és erdőfenntartásnak az új faárakban érvényesítendő új áras teljes költségcsökkentését.

Számításaink szerint ez összesen mintegy 446 millió Ft. Az 1968. évi jóváhagyott költségvetések összege igazolja, hogy számításainkban nem nagyon tévedtünk. Az erdőfelújítás 1968. évi tényleges szükséglete 436 millió Ft.

Az új rendszerben a ráfordításos alapon elszámolható munkák köre bővül. Ennek következtében a korábbihoz képest az erdőfelújítás összes értékén belül némileg csökken az egységáras munkák aránya, a számítások szerint 82,3⁰/₀-ról 79,9⁰/₀-ra. (Az erdőtelepítésben viszont 94,3⁰/₀-ról 95,7⁰/₀-ra nő.)

A ráfordításos műveletek körének bővítése az erdőfelújítás volumenét, illetve összértékét számításaink szerint országos viszonylatban mintegy 9⁰/₀-

kal növeli. Ezáltal az erdőfelújítási és erdőfenntartási munkák összes költség-szüksége — az árváltozások és az átárazás hatását is figyelembe véve — összesen mintegy 38⁰/₀-kal növekszik.

Ez azonban a faárak színvonalában érzékelhető emelkedést nem okoz. A régi erdősítési árak mellett ugyanis az erdősítés veszteséges volt, holott a faárakban kalkulált erdőfenntartási járulék a költségeket jórészt fedezte volna. Ezért az új faárakba beépítendő erdőfenntartási járulékot megközelítőleg sem kellett olyan mértékben növelni, mint az erdősítési árakat.

Az új rendszerben az első kivitelű erdősítéseknek az értékelés során a többi befejezetlentől való különválasztása és eltérő egységáron történő értékelése előreláthatólag kiküszöböli a korábbi rendszernek azt a hibáját, hogy nem ösztönzött kellőképpen az erdősítések megkezdésére. Az új egységárak az erdősítés mielőbbi megkezdésére és befejezésére feltehetően egyformán fognak ösztönözni. Később megoldandó feladat még olyan fajafajonként differenciált erdősítési egységárak kialakítása, amelyek a célállománytípusok telepítésére történő ösztönzés révén az erdősítésben is lehetővé teszik a helyes fafajpolitika érvényesítését.

2. Jövedelemszabályozás

A faárak és az erdősítési egységárak rendezése után következő feladat az erdőgazdaságok sajátos jövedelemszabályozási rendszerének kialakítása volt.

A jövedelemszabályozás általános alapelve szerint az új árrendszer alkalmazása következtében a korábbihoz képest vállalati többletnyereség nem képződhet. Ezért az árrendezés következtében jelentkező többletjövédelmet adók és járulékok formájában kellett elvonni.

Az egyik feladat tehát *e járulékok számszerű meghatározása* volt. Emellett sajátos követelményként jelentkezett az egyes erdőgazdaságok erdő- és faállományviszonyainak eltéréséből adódó objektív *jövedelmezőségi differenciák ki-egyenlítése* is.

Az új rendszerben csak nyereséges vállalatot lehet fenntartani. Az erdőgazdálkodásban viszont a vállalat nyereséges vagy veszteséges voltát objektív természeti tényezők alapvetően meghatározzák.

Ezért az érdekelt hatóságokkal az a megállapodás jött létre, hogy az objektív tényezőknek — a fahasználat és fagyártmánytermelés erdőgazdaságonként eltérő jövedelmezőségében kifejezésre jutó — hatását az 1965/66. évi átárazott bázisadatok alapján az erdőfenntartási járulék differenciálásával ki-egyenlítjük, és a jövedelemszabályozást ennek alapján végezzük.

A jövedelemelvonás csatornáit az erdőgazdaságoknál az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék kivételével ugyanazok, mint minden állami vállalatnál. Az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék az erdőgazdaságok sajátos, egyben legfontosabb jövedelemszabályozó tényezője. E két járulékkal együttesen vonják el azt a többletjövédelmet, amely az egész népgazdaságban általánosan alkalmazott jövedelemelvonás után az erdőgazdaságoknál képződik.

Az erdőfenntartási járulék elsődleges rendeltetése az erdőfelújítás és erdőfenntartás költségfedezetének biztosítása. Emellett azonban jövedelemszabályozó szerepet is betölt. Megállapításának elvi alapja az volt, hogy az új faáraknak, tehát a fahasználat és fagyártmánytermelés árbevételének fedeznie kell az erdőfelújítás költségeit. Az országosan egységes árak azonban nem tükrözhetik az erdőállományok minőségének és a felújítás költségének a természeti adottságokból eredő helyi eltéréseit.

Az ezzel kapcsolatos probléma megoldásának egyik formája lehetett volna az, hogy a kedvező adottságokkal rendelkező erdőgazdaságoknál visszahagyják az erdőfelújítási munkák költség-szükségletét, s az ezen felül jelentkező többletjövédelmet az egyéb adókkal együtt befizettessék a költségvetésbe; a kedvezőtlen adottságokkal rendelkező erdőgazdaságok erdőfelújításainak fedezeti hiányát pedig dotációként az állami költségvetésből biztosítják.

A másik megoldás az, amikor az erdőfelújítások országos költség-szükségletének fedezéséhez az egyes erdőgazdaságok természeti adottságai, illetve ezek által determinált jövedelmezőségi viszonyai alapján megállapított erdőfenntartási járulékbefizetésekből központi Erdőfenntartási Alapot képezünk és ebből fedezzük minden erdőgazdaság felújításainak tényleges teljes költség-szükségletét.

A jövő érdekeit tekintve az utóbbi megoldás látszott biztonságosabbnak, ezért a 42/1967. MÉM számú utasítás szerint ezt kell alkalmazni. Ebben a rendszerben az erdőfenntartási járulék az erdőfelújítások országos költségfedezetének folyamatos biztosításán kívül jövedelemszabályozó szerepet is betölt.

Tévedés lenne azt hinni, hogy ez a megoldás a kedvezőbb adottságú erdőgazdaságok számára hátrányosabb, mint az adózásos, közvetlen megoldás lenne. Az állam nem mondhat le arról, hogy az erdőfelújításoknak az árakban biztosított költségfedezetét akár közvetett, akár közvetlen jövedelemelvonás révén minden erdőgazdaság számára biztosítsa. Ezért a kedvező adottságokkal rendelkező erdőgazdaságoknál nem hagyhatja vissza az erdőfelújítás helyi költség-szükséglete után fennmaradó jövedelmet, hanem annak egy részét a kedvezőtlen adottságú erdőgazdaságok hiányának fedezésére, vagy közvetlen adó, vagy erdőfenntartási járulék formájában el kell vonnia.

Az erdőfenntartási járulékot a fajapolitikai célkitűzéseknek legalább a fahasználatban történő érvényesítése érdekében, fajonként és erdőgazdaságonként differenciáltan úgy állapították meg, hogy a járulék összege a fahasználat és fagyártmánytermelés együttes regie nélküli átárazott eredményének minden erdőgazdaságnál azonos százalékát vonja el. Ezáltal egyenlítik ki az objektív tényezők eltérő jövedelmezőséget adó hatását.

Hangsúlyozni kell, hogy a szabályozás az 1965/66. évi választékösszetétel, termelési volumen és önköltség alapján történt. Ehhez képest minden, akár a termelés volumenének növekedésében, akár a választék-összetétel javulásában, akár az önköltség csökkenésében jelentkező pozitív eltérés növeli a nyereséget. Minden negatív eltérés pedig csökkenti azt.

Új vonása az új szabályozásnak az, hogy az erdőfenntartási járulékot

- nem választékonként, hanem fajonként differenciálja,
- nem a nettó, hanem a bruttó fatömeg egységére állapítja meg.

A választékonkénti differenciálás megszüntetése az új mechanizmus alapelvét kívánja a fahasználatban érvényesíteni. Ezáltal ugyanis a központi beavatkozást a fajgazdálkodásra korlátozza, s csupán az egyes fajok összes fatömegének kitermelését akarja szabályozni az üzemtervekben rögzített távlati gazdaságpolitikai célkitűzéseknek megfelelően. A választéktermelésre gyakorolt befolyásolás megszüntetésével a fajokon belül lehetővé teszi a piaci mechanizmus érvényesülését és reális értékarányok kialakulását.

A járulék befizetésének a bruttó fatömeg alapján történő meghatározása viszont a megtermelt faanyag lehetőleg hulladékmentes, teljes hasznosítását kívánja előmozdítani. A járulékbefizetésnek a megtermelt bruttó fatömeg alapján, az elérhető árbevételtől független megállapítása feltehetően arra fog ösztönözni, hogy a bruttó fatömeg minél nagyobb hányadát, ha minimális áron

is, de értékesítsék, mert ez az erdőfenntartási járuléknak legalább részbeni megtérülését eredményezi.

Az erdőhasználati járulék ugyancsak az árváltozásból eredő tiszta jövedelemtöbblet elvonását célozza. Ennek összege a 32/1967. (XII. 19.) PM számú rendelet értelmében az erdőfenntartási járuléknak egységesen 60⁰/₀-a.

Országos átlagban az állami erdőgazdaságok összes bruttó fakitermelésére eső átlagos erdőfenntartási járulék a kitermelés 1965/66. évi összetétele alapján 117 Ft/m³, a nettó fatömegre vonatkoztatva pedig 133 Ft/m³.

A vállalati és egyéni érdekeltiség biztosítása céljából az állam a különböző járulékok befizetése után visszamaradó tiszta nyereség egy részét fejlesztési, illetve részesedési alapként visszahagyja a vállalatnál, a fennmaradó részt pedig adó formájában elvonja.

Az 1968. évi tervszámítások szerint az erdőgazdaságok és a két szakvállalat összes nyereségének kb. 60—62⁰/₀-a visszamarad a vállalatoknál, 38—40 százalékát pedig adóként kell befizetni. A visszamaradó részből országos átlagban az éves beralap 8,7⁰/₀-ának megfelelő részesedési alap, illetve az eszközérték 1,2⁰/₀-ának megfelelő fejlesztési alap képződik. A részesedési alap erdőgazdaságonként — a számítások szerint — az éves beralap 3,8—10,9⁰/₀-áig, a fejlesztési alap pedig az eszközérték 0,6—1,8⁰/₀-áig szóródik.

A jövedelemszabályozás összefüggő új rendszere úgy van felépítve, hogy az 1965/66. évvel azonos volumenű termelés és azonos minőségű munkavégzés esetén

- egyrészt a korábban veszteséges erdőgazdaságok számára is biztosítja azt az induló nyereséget, amely a nyereségadózás általános sémájának alkalmazását lehetővé teszi,
- másrészt minden erdőgazdaság dolgozói számára megközelítőleg az eddigi bér- és jövedelemszintet biztosítja.

A kiegyenlítő szabályozás eredményeként egyes erdőgazdaságok nyeresége azonos termelési színvonal mellett a korábbihoz képest csökken, másoknál a korábbi veszteség helyett nyereség jelentkezik. Az ebből eredő változás azonban alapjában véve nem érinti a részesedési alap nagyságát, sőt a kiegyenlítés biztosítja minden erdőgazdaság számára az eddigi részesedési alapot. (A nyereségadózásnak a 11/1967. PM. sz. rendeletben szabályozott sémája és a részesedési alapot terhelő kifizetések tényszámait alapján mindenki kiszámíthatja, hogy az eddigi nyereségrészesedés eléréséhez a jövőben mekkora nyereséget kell legalább elérnie. A számítás minden bizonnyal alátámasztja az előző állítás helytállóságát.)

3. A reform pénzügyi kihatásai az erdőgazdálkodásra

A reform alapvető elemeinek tárgyalása után célszerű lesz ezek együttes hatását összefoglalóan, lehetőleg más ágazatokkal összehasonlítva, adatszerűen is szemléltetni.

a) Termelési érték és költségtöbblet

Az 1968. évi tervszámítások adatai szerint az árreform, a faárak, valamint az erdősítési árak rendezése következtében az erdőgazdaságok és a két szakvállalat nettó termelői áron számított halmozatlan összes termelési értéke mintegy 27⁰/₀-kal emelkedik.

Ez az értékelkedés teljes egészében a költségtényezők változásával, mégpedig részben az anyagárak emelkedésével, részben pedig az új költségténye-

zők belépésével függ össze és azokban realizálódik. A kb. 27⁰/₀-os globális termelési értékemelkedésből

- 6,4⁰/₀ az anyag-, energiaárak emelkedésével,
- 1,0⁰/₀ az illetményadó emelkedésével,
- 1,3⁰/₀ az amortizáció emelkedésével,
- 2,5⁰/₀ az erdőfenntartási járulék emelkedésével,
- 5,5⁰/₀ az eszközkötési járulék és
- 10,6⁰/₀ az erdőhasználati járulék

bevezetésével függ össze. (Az erdőhasználati járulék nem a globális, hanem a fahasználat termelési értékére vonatkoztatva, annak az 1965/66. évi szinthez képest mintegy 20⁰/₀-os növekedését eredményezte.)

A termelési érték növekedését eredményező költségtöbbletnek mintegy 63⁰/₀-a az egyenes adóként elvont központosított tiszta jövedelmet növeli.

b) Költségszerkezet

A reform következtében megváltozik a termelés költségszerkezete:

- az anyag-energiarányad megközelítőleg szinten marad (24,4—24,3⁰/₀);
- a munkabérek összege nem változik, aránya azonban jelentősen csökken (41,5—32⁰/₀-ra);
- a munkabérrel arányos közterhek összege nő, aránya azonban csökken (9,1—7,8⁰/₀);
- az amortizáció összege nő, aránya azonban alig változik (4,2—4,3⁰/₀);
- az erdőfenntartási járulék összege nő, aránya azonban jelentősen csökken (16,3—14,7⁰/₀);
- új költségtényezőként jelentkeznek az eszközkötési és erdőhasználati járulék, az új áron számított összes termelési költségnek 4,7⁰/₀-ával, illetve 8,9⁰/₀-ával.

Az eszközkötéssel arányos költségek messze meghaladják az ipar és az építőipar, sőt a közlekedés színvonalát is. Ugyanakkor a nyereségarányad meglehetősen alacsony. Ezért — a fatömegtartalékok kihasználása és a fakitermelés nagyobb arányú növelésének előmozdítása érdekében is — ésszerű lesz majd felülvizsgálni az erdőhasználati járulék szerepét és elvonásának módját.

c) Nyereség

A nyereség összege az átárazás és a jövedelemszabályozás alapelvéből következőleg a reform következtében nem változott. Az új árakban biztosított nyereség — amennyiben a faállomány értékével nem számolunk, hanem csak az egyéb álló- és forgóeszközöket (3,9 milliárd Ft) vesszük figyelembe — kb. 5,3⁰/₀-os eszközarányos nyereségnek felel meg. A faállomány értékét is figyelembe véve a nyereségarányad eszközarányosan csak kb. 1,2⁰/₀.

A reform során népgazdasági átlagban 5⁰/₀ eszközarányos nyereség biztosítására törekedtek. A felülvizsgálat során azonban megállapították, hogy az új ipari árak átlagosan 6,5⁰/₀ eszközarányos nyereséget tartalmaznak.

A nyereség színvonalát tekintve az erdőgazdaság — a faállomány értékét is figyelembe véve — a bányászatnál is kevésbé hatékony ágazatnak minősül. A faállomány értékét figyelmen kívül hagyva a hatékonyság tekintetében az élelmiszeriparral vagyunk megközelítőleg egy szinten.

d) Jövedelem

- A reform következtében az erdőgazdaságból származó
- társadalmi tiszta jövedelem kb. 34⁰/₀-kal,
- a központosított tiszta jövedelem pedig 32⁰/₀-kal növekszik.

A társadalmi tiszta jövedelem nagyobb mértékben nő mint a központosított tiszta jövedelem, mert az új rendszerben — a vállalati érdekeltség növelése és a fejlesztés lehetővé tétele érdekében — az állam a nyereségből nagyobb összeget hagy vissza a vállalatnak mint eddig.

Alapvetően megváltozik a jövedelem összetétele. Az árreformnak lényeges új vonása volt az is, hogy a termelői árakat közelítette a fogyasztói árakhoz, és a közvetett jövedelemelvonásról az egyenes jövedelemelvonásra tért át. Eddig az erdőgazdaságoktól a központosított jövedelemnek csak 71⁰/₀-a folyt be egyenes adóként, illetményadó és nyereségelvonás formájában, 21⁰/₀-a közvetett, forgalmi adó formájában jelentkezett. Az új rendszerben a fatermékek termelői ára forgalmi adót nem tartalmaz. A központosított jövedelem teljes egészében egyenes adó formájában jelentkezik. A forgalmi adó beépült a termelői árakba. Így a termelői árszint emelkedésében — az újonnan alkalmazott tiszta jövedelemelvonást célzó költségtényezőkön kívül — ez is szerepet játszik. Viszont a termelői árakban kalkulált központosított jövedelmet csökkenteti az export szubvenció és az export támogatására adott dotáció.

*

Az erdőgazdaságoknak az új irányítási rendszerre való áttérésével kapcsolatban alapvető problémaként vetődött fel, hogy szabad-e az erdőgazdasággal a nyereségelvet uralkodóvá tenni, miután ez a mának kedvez, az erdőgazdálkodás pedig hosszú perspektívában dolgozik.

Az erdőgazdálkodásban rejlő lehetőségek felszínre hozása és kihasználása érdekében az a döntés született, hogy a vállalati gazdálkodás fenntartásával, a nyereségelv működtetésével a mi területünkön is át kell térni az új irányítási rendszerre.

A feladat, amely most előttünk áll, kettős. Mindenekelőtt meg kell tanulni helyesen alkalmazni az új mechanizmust. A valóságos szükségleteknek megfelelően minél jövedelmezőbben kell termelni és a szükségletek minél nagyobb mértékű gazdaságos kielégítését kell biztosítani. Ennek érdekében azonban meg kell tanulni kalkulálni, kereskedni, és meg kell tanulni mind a tervezésben, mind a vezetésben alkalmazni a fejlett matematikai módszereket.

A másik feladat viszont az, hogy a hatósági felügyelet, az ellenőrzés megszilárdításával megóvjunk mindenkit a csábítástól, attól, hogy távlatokban káros következményekkel járó módon növelje a gazdálkodás pénzügyi eredményét. A mechanizmus zárt rendszere az erdőfelújítások és tisztítások elvégzésére kellő biztosítékot nyújt. Nincs azonban biztosítva a gyérítések végrehajtása, nincs megoldva a 10 éves üzemterven belüli minőségi válogatás megakadályozása sem. A rendszerben is vannak még nyitott kérdések, így pl. a helyes fafajpolitika befolyásolása stb. Mindezen feladatok megoldását a hatósági szervezet lesz hivatva elősegíteni.

A kettős feladat helyes megoldása, az új rendszerben adott lehetőségek kihasználása, ugyanakkor a jövő érdekeit szem előtt tartó helytállás a népgazdaság jobb faellátását és gyorsabb fejlődést tesz majd lehetővé.

Халас А.: ВАЖНЕЙШИЕ ЭЛЕМЕНТЫ НОВОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ В ЛЕСХОЗАХ

Наиболее важной предпосылкой введения новой системы управления экономикой явилось производство реформы цен. Надо было создать такую систему цен, в которой цены отражали бы фактически затраченный общественный труд, создавали бы условия для доходного ведения хозяйства, делали бы возможным надлежащее действие рынка и устанавливали бы связь внутреннего рынка с международным рынком. Следующая задача заключалась в разработке приемлемой системы регулирования доходности лесхозов. Основным принципом приняли то, что при новой системе цен в предприятиях не может возникнуть сверхприбыль. Сверхприбыль отвлекается от них путем взносов по сохранению леса и пользованию лесом. Назначение первого — обеспечение покрытия расходов по восстановлению и сохранению лесов, раз-

мер суммы его зависит заготовленного валого количества древесины, с учётом древесной породы. Взнос по пользованию лесом равен 60% взноса по сохранению лесов и служит только для лишения сверхприбылей. Разрешение эвентуально неоткрытых вопросов — ведомственная задача.

Halász A.: DIE WICHTIGSTEN ELEMENTE DES NEUEN ÖKONOMISCHEN SYSTEMS IN DEN STAATLICHEN FORSTWIRTSCHAFTSBETRIEBEN.

Die wichtigste Voraussetzung der Einführung des neuen ökonomischen Systems war die Durchführung der Preisreform. Es musste ein Preissystem entwickelt werden, in dem die Preise die tatsächlichen gesellschaftlichen Aufwände spiegeln und in dem die Voraussetzungen der rentablen Bewirtschaftung geschaffen werden, dem Markt eine gebührende Rolle zugewiesen wird und in dem zwischen dem in- und ausländischen Markt unmittelbare Beziehungen zustande kommen. Die folgende Aufgabe war die Entwicklung eines eigenartigen Einkommenregelungssystems für die Staatliche Forstwirtschaftsbetriebe. Es wurde dabei dem Grundsatz gefolgt, dass bei den Betrieben aus den neuen Preisen kein Mehreinkommen entstehen darf. Das Mehreinkommen wird durch je einem Beitrag für Walderhaltung und Forstbenutzung entzogen. Der erste Beitrag ist für die Deckung der Walderneuerungs- und Walderhaltungskosten bestimmt und wird nach dem Bruttoeinschlag nach Baumarten differenziert festgestellt. Der Beitrag für Forstbenutzung beträgt einheitlich 60% des ersten und dient ausschliesslich der Einkommenentziehung. Die Lösung der eventuellen offenen Fragen ist eine behördliche Aufgabe.

Az erdőgazdasági fatermékek árrendszere

KAISER TIBOR

Az 1968. évi árrendezést megelőző vita fő kérdése volt, hogy a szocializmus építésében, ártermelés körülményei között és sajátos gazdasági adottságaink mellett, amikor a nemzeti jövedelem ismert magas százalékában a külkereskedelemben realizálódik, milyen ártípust helyes alkalmazni.

A vita megállapítása szerint — annak figyelembevételével, hogy tiszta ártípus sehol sem alakul, illetve alakítható ki — az eddigi árrendszer érték-típusú volt, miután a társadalmi tisztajövedelem képzésében a termelésben lekötött eszközök nem vettek részt. (A politikai gazdaságtan $c + v + m$ képletének megfelelően képződött a többletérték.) A gazdaságirányítási rendszer jellemzője volt, hogy az állóeszközöket a vállalatok térítési kötelezettség nélkül kapták, a forgóalapot az állami költségvetés terhére egészítették ki, vagy az utóbbi években alacsony kamatozású hitellel pótolták. Tehát a lekötött eszközök megszerzése vagy használata nem jelentett költségtényezőt az önköltségben és ennek alapján az árakban sem jutott kifejezésre.

A világpiacon árák a tőkés társadalom átlagprofitráta törvényének érvényesülése szerint a termelési árak, az érték módosult formájának (állandó tőke + változó tőke + átlagprofitráta) megfelelően alakulnak. Az árrendezésnél termelési ár típusú árrendszer került bevezetésre, mert a világpiacon és a belföldi árak közötti kapcsolat megteremtéséhez ezzel lehet a legmegfelelőbb alapot biztosítani. A termelési ár típusú árrendszer alkalmazásának gyakorlati módszere, hogy — az állóeszközök pótlására szolgáló és az önköltségben eddig is elszámolt amortizáción felül — a lekötött eszközök után önköltségek jórulékot, a bérköltségek után pedig SZTK jórulékot és illetményadót kell fizetni. Az önköltségek jórulék 5%-os mértékénél a minimális gazdaságos megtérülés mellett az érvényes árrendszer megváltoztatásának szélső határait is figyelembe kellett venni.

Az erdőgazdasági fatermékek árrendszerét az általános elvek és a termelési sajátosságok követelményeinek megfelelően kellett kialakítani. Az ipar ellátásában döntő jelentőségű fenyő alapanyagú választékok egységárát — a majdnem kizárólagos szocialista viszonylatú import miatt — úgy kellett meghatározni, hogy a rubel-árat átszámítottuk a devizasorzóval. (A devizasorzót az export termékek népgazdasági szintű belföldi önköltsége és devizahozama alap-

ján elvégzett számításokkal alakították ki.) A fenyőfa alapanyagú választékok így kiszámított egységáraihoz viszonyítva a használati értékarány szerint kellett a belföldi termelésű lombos faanyagok árait kialakítani. Az arányok meghatározásánál az eddigi egységárak viszonzyszámaiból indultunk ki és csak ott változtattunk a kialakult árarányokon, ahol a felhasználás növelését (pl. a fenyő helyettesítését), vagy korlátozását kívántuk ösztönözni.

A használati értékarány megállapításához természetesen nem rendelkezünk olyan pontos mérőeszközökkel, hogy a fenyő és lombos faanyagok, vagy az egyes lombos fafajok egymásközi arányának meghatározását ne befolyásolná az elérni kívánt cél érdekében kialakított szemlélet. Az árrendezés elveit az 1965. év végén és 1966. év elején dolgoztuk ki. Abban az időben még általában a fahelyettesítésre való ösztönzés (betontermékek, acéltám stb. alkalmazása) biztonságát kívánták érvényesíteni az árrendezés elveiben. Sőt a tűzifa ipari felhasználásának ösztönzésére még az Országos Árhivatal kiadásában 1966. augusztusában megjelent 6. számú segédletben a tűzifa leadóállomási egységára 540 Ft/t összegben szerepelt, amelyet később 450 Ft/t-ra csökkentettünk. Vitathatatlanul helyes az alacsonyabb értékű választékok ipari felhasználásának ösztönzése, de az ipari kapacitások megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe és a gazdasági irányítás új rendszerének szabályozásait (adó- és nyereségfelosztási rendszer stb.) általában nem tekintik három évnél hosszabb élettartamúnak.

Az árrendezési elvek számszerűsítésénél alapvetően két tényezőt kellett számításba venni.

— Az eddigi faárak kapcsolata a világpiaci árakkal 30,— Ft/\$ alapon állt, a 40,— Ft/Rb devizaszorzó érvényesítése 33⁰/₀-os áremelkedést eredményez.

— A termelői árakból ki kellett küszöbölni a forgalmiadót, ami a fűrészárban jelentékeny mértékű volt.

Az arányos árakat az erdőgazdaságoktól és a fűrész- és lemezipari vállalatoktól kibocsátott termékeknél kellett biztosítani, az elmaradt forgalmiadó visszahatott a rönkárakra. E tényezők alapján — részletes számítások nélkül is — várható áremelkedés szemszögéből kellett kialakítani az erdőgazdasági fatermékek árszerkezetét.

A mezőgazdaság — az alacsony árak miatt — nem fizet illetményadót és az eszközlekötési járulék fizetése alól is mentesítették. Várható azonban, hogy a mezőgazdasági termékek árainak rendezésével ezeket a társadalmi ráfordítások fedezetéül szolgáló terheket is figyelembe veszik. A mezőgazdasági árrendezéshez nem kapcsolódik a faárak rendezése, ezért már most helyesnek tartottuk az eszközlekötési járulék bevezetését az erdőgazdaságoknál is, miután az előbbieket szerinti áremelkedés erre fedezetet nyújtott. A közlekedési vállalatokhoz hasonlóan azonban az erdőgazdaságok nem fizetnek eszközlekötési járulékot az utak, vasúti al- és felépítmények, hidak, alagutak stb. után.

Felvetődött továbbá az élőfaállománynak, mint lekötött eszköznek a kérdése is. A termelési ártípusú világpiaci árak mellett az erdőbirtokos a faállomány eladásában realizálja a befektetett tőke jövedelmét, a ráfordítást és a hasznot. Az erdőtermelésbe befektetett tőke a földbirtok vételára, a ráfordítás, a telepítés és fenntartás költsége.

Az árrendezés számításai szerint az erdőfenntartási járulék összege 440—450 millió Ft, az erdőhasználati járuléké pedig 260—270 millió Ft, kitermelt bruttó m³-enként 117,— Ft, illetve ennek 60⁰/₀-a, 70,— Ft. Ha a belföldi árakat a világpiaci árakkal összehangban állóknak elfogadjuk, akkor a 117,— Ft-ot az erdőállományban lekötött eszközök újraellátási költségei fedezetének, a 70,— Ft-ot

a lekötött eszközök jövedelmének kell tekinteni világgiazi értékszínten, a kettő együttes összege pedig egy m³ lábonálló fa értékének felel meg. Az állami erdőgazdaságok által kezelt erdők élőfaállománya 110—120 millió m³, ennek értéke — az előbbieket szerint 187,— Ft-tal számítva — 20—22 milliárd Ft. Ehhez viszonyítva, az erdőhasználati járulék összege 1,2—1,3⁰%. Ez azt mutatja, hogy az erdőállományban lekötött eszköz az ipari eszközlektésnél lényegesen alacsonyabb, a népgazdasági számításokban alapul vett 5⁰/₀-nak mintegy egynegyed részének megfelelő jövedelmet realizál. Véleményünk szerint az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék együttes összegét, a m³-enkénti 187,— Ft-ot az élőfaállomány jelenlegi árszínvonalon számított társadalmi értékének lehet tekinteni, amely alkalmas az erdőállomány értékének számítására.

Az országos adatok alapján számított globális árbevétel, önköltség és eredmény 1 m³-re vetítve átlagban, de még fafajonként is erdőgazdaságonként jelentős szóródást mutat. Az ismert okok az eltérő minőségű kitermelhető állomány, különböző termelési, szállítási, értékesítési stb. feltételek. Egységes gazdasági szabályozók alkalmazása esetén az átlagosnál jobb körülmények között gazdálkodó erdőgazdaságokban a gazdálkodás színvonalától független többletjövedelem keletkezne (amit más népgazdasági ágakban vállalati termelési adóval vonnak el), az átlag alatt elhelyezkedő erdőgazdaságok pedig adottságaik folytán veszteségesek lennének. A gazdálkodási feltételek különbözőségeinek következményeit az erdőfenntartási és az azzal párhuzamosan képzendő erdőhasználati járulék differenciálásával igyekeztünk szűk körre korlátozni.

A fakitermelés eredményeszóródásának másik jelentős tényezője, hogy az erdőgazdasági fatermékek m³-enkénti egységárait — használati értékük szerint — 2300 és 280 Ft közötti ársorban kellett elhelyeznünk. Egy m³ fa kitermelési és szállítási költsége vállalati általános költséggel együtt, de erdőfenntartási és erdőhasználati járulék nélkül (és a kergezési költségek nélkül) országos átlagban kb. 280 Ft. Az árak eddigi kisebb mértékű széthúzása, választékonként eltérő mértékű erdőfenntartási járulék és teremtás alapján álló irányítás mellett is nagyon sok esetben csak korrekciók alkalmazásával lehetett az erdőgazdaságokat a szükséglet szerinti választék termelésére utasítani. A terven alapuló eredményeszabályozás megszűnése, a legmagasabb egységárnak emelkedése 1600,— Ft-ról 2300,— Ft-ra, a kergezéssel termelendő alacsonyabb értékű választékok (bányafa, papírfa) viszonylag kisebb mértékű emelkedése és az erdőfenntartási és erdőhasználati járuléknak a kitermelt bruttó fatömeg alapján történő lerovása rendkívül érzékennyé tette az erdőgazdaságokat a választékarányok eltolódására. Miután a gazdasági irányítás új rendszerében korrekciók alkalmazására lehetőség nincs, a vállalati és népgazdasági érdek között esetleg kialakuló ellentét feloldását csak valamelyik közgazdasági szabályozó megváltoztatásával lehet elérni. Az erdőgazdaságokra is érvényesek — legfeljebb kisebb eltérésekkel — a népgazdaságban általánosan alkalmazott szabályozások és speciális közgazdasági szabályozó az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék. A járulékok bruttó fatömeg alapján történő elvonása nagyon megnehezíti, hogy valamelyik választék termelésének ösztönzése érdekében be lehessen avatkozni. Pedig az esetek többségében a szükségletek változása nem egy fafaj termelésében, hanem a fafaj egyik választékában, vagy választékban fafaj megkülönböztetés nélkül tenéne szükségessé ösztönzés módosítást. Az erdőfenntartási és erdőhasználati járuléknak a kitermelt bruttó fatömeg alapján történő elvonását — megítélésünk szerint — közgazdasági értékelés szempontjából még több vonatkozásban negatív hatásúnak lehet tekinteni, ennek kifejtése azonban meghaladja a cikk keretét.

Az 1968. január 1-én bevezetett árrendszeren belül rögzített (fix) árformába csak a különböző fenyő gömbfáféleségek, a bükk fűrészrönk, a fenyő és bükk fűrészáru tartozik. A maximális árformába is csak a legfontosabb választékokat soroltuk, ahol áremelkedéstől lehetett tartani, a többi termék árát a vevő és az eladó közös megegyezéssel alakíthatja ki. A cél az, hogy a piaci egyensúly kialakulása szerint ezeket a megkötéseket is fel lehessen oldani. Az árrendezéssel azt kívántuk elősegíteni, hogy a belföldön kitermelt faanyag a magasabb minőségi igényű szükségleteket minél nagyobb mértékben fedezze és ezzel hozzájáruljon az import értékének mérsékléséhez.

Кайзер Т.: СИСТЕМА ЦЕН ЛЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА

В связи с новой системой цен на лесные материалы возникает вопрос, правильно ли считают древесной основным средством, связанным с уплатой налога по основным средствам. Можно и спорить о правильности изъятия прибылей от предприятий в виде взносов, установленных на основе размера заготовленной древесины. Целесообразнее было бы стимулировать производство в направлении расширения ассортимента древесных пород. Ещё вопрос, может ли стать только один рынок надлежащим стимулом в деле максимального удовлетворения потребления на более высоком уровне?

Kaiser T.: DAS PREISSYSTEM FÜR FORSTWIRTSCHAFTLICHE HOLZPRODUKTE.

In Bezug auf die neuen Holzpreise wurde die Frage gestellt, ob es richtig sei, die Waldbestände als Grundmittel zu betrachten und auf ihnen Mittelverschreibungsbeiträge aufzulegen. Es ist noch nicht klar, ob es richtig wäre, die Beiträge nach der eingeschlagenen Bruttoholzmasse zu entziehen. Es wäre richtiger, den materiellen Anreiz statt der Baumart auf das Holzsortiment zu richten. Es ist fraglich, ob der Markt in sich allein zur maximalen Deckung des Bedarfs an höheren Qualitäten genügend entsprechen wird?

Anyagi ösztönzés az új gazdaságirányítási rendszerben különös tekintettel az erdőgazdasági bérezésre*

ABONYI ISTVÁN

A gazdasági mechanizmus reformjával az anyagi ösztönzés szerepe megnő. A dolgozók figyelme a kigazdálkodott *nyereségre* irányul, ez úgy áll az érdekelt dolgozói kollektíva előtt, mint az előrelátható életszínvonal-emelkedés forrása. Ez a remény reális, valóban számos előnyt és kereseti lehetőséget biztosít azoknak, akik közvetlenül és kiemelkedő módon befolyásolják a vállalati nyereséget. A dolgozók többségének azonban egyelőre nem sokkal többet hozhat, mint ami évről évre ezelőtt is megvolt a nyereségrészesedésben, a bérjellegű juttatásokban, és az emelkedő normálbérekben is kifejezésre jutott.

A nyereségrészesedést főleg az eddiginél nagyobb mértékű lehetőségek emelik az anyagi ösztönzés első rangjára. A részesedési feltételek sokban hozzájárulhatnak az ösztönzés fokozásához. A nyereségrészesedés vállalati szabályai jól töltik be szerepüket, de a figyelem ébrentartásának évközben is állandóan aktualizáló és ösztönző hatásúnak kell lennie. Ez a hatás olyan legyen, hogy a dolgozó az összefüggések figyelemmel kísérése mellett, szükség szerint *fokozza is tevékenységét* annak érdekében, hogy növekedjék az eredményesség. Minden érdekelt dolgozó aktív közreműködését és illetékes vezetők *irányító és tájékoztató tevékenységével* lehet és kell megalapozni. A tájékoztatást szolgálja a részesedés évközi kiszámítása. Ezenkívül sokszor kell olyan *alkalmakat teremteni*, hogy minden dolgozónak lehetővé váljék a vállalat egésze érdekét szolgáló munkában és eredményességben javaslatot tenni, munkajavítást célzó kezdeményezést, ötletet, újítást, tanácsot felvetni. Minél nagyobb *munkavégzési szabadságot* kell biztosítani a dolgozóknak — kellő irányítás és ellenőrzés fenntartásával —,

* Megvitatás céljából közli a Szerkesztő Bizottság.

hogy munkaközben is jól érvényesíthessék az olyan jellegű tevékenységüket, ami jobb munkaeredményekhez vezet.

Az új gazdasági mechanizmus szakirodalmában sűrűn emlegetett *személyi jövedelem* legnagyobb része ezentúl is a rendszeres bérekben realizálódik. Ily módon a bérezésnek az új gazdaságirányításban is ugyanolyan súlya és szerepe lesz, mint a múltban — ami a kialakult életszínvonal tartásának túlnyomó részét illeti. Más kérdés, hogy a bérezés jellege, a bérrendszeren belüli arányok, a differenciálások milyenek lesznek. Erre ma még nehéz feleletet adni, több ok miatt.

Ezek közül első a *bizonytalanság*, amely a gazdálkodás megváltoztatásából eredő többletkiadások fedezete tekintetében áll fenn. A második ok az, hogy az *értékesítési lehetőségek* kezdeti problémái óvatosságra intenek. A harmadik ok, hogy a szabad bérezés jelszavával megvalósult célkitűzés után a bérezési feladat eléggé *meghatározatlan*. Van még negyedik, ötödik és további ok is, ezek azonban már nem általánosak. Józan mérlegelés alapján belátható, hogy ebben a helyzetben a bérezés változását nem lehet úgy meghatározni, és olyan jó irányban elindulni, mint pl. 1957-ben, amikor a központi alapbérek kötelező rendszere (bértarifa, bérkategóriák) megszűnt, vagy országosan elrendelt béremelést hajtottunk végre és egyértelműen lehetett intézkedni.

Ma a helyzet bonyolultabb a bérezés területén is. Valamennyi régi munkásbérezési utasítást hatályon kívül helyeztek. Az új központi miniszteri utasítás a munkásbértarifát és besorolási rendszert úgy tárgyalta, hogy az erdőgazdaságok saját hatáskörükben szinte tetszés szerinti munkabesorolási szabályt és órabérekkel állapíthatnak meg. Megszűnt az átlagbér felső határának betartási kötelezettsége és az *átlagbér ellenőrzés*. Ezentúl tehát ilyen korlátja nem lesz a béralakulásnak. Ezzel szemben azt is tudni kell, hogy a bértömeg gazdálkodásnak és ellenőrzésnek is vannak hátrányai.

Az előfeltételeket a szabadabb bérezésre a szabadabb gazdálkodási lehetőség adja meg. A bérezést együtt *kell nézni az éves, sőt több éves tervfeladatokkal*. Az új körülmények között meg kell tervezni a termelési és gazdálkodási feladatokhoz szükséges alkalmazotti létszámot és az ehhez kapcsolódó bértömeget, kialakítani a bérezési módokat, az egész bérrendszert, a bérezési szabályokat. Ugyanúgy ki kell számítani és meg kell határozni a termelési feladatokhoz szükséges összes munkás munkaórát, az ennek megfelelő munkaerőt, a béreket, a munkásbértömeget s ezen a területen is a bérezési szabályokat, formákat stb. Most semmi esetre se tekintsük úgy a helyzetet, mintha ismeretlen területen járnánk, ahol minden bizonytalan, minden mozog. Ne gondoljuk, hogy a bérezési szabadsággal és önállósággal akkor élünk legjobban, ha minden régi rendet és szabályt félretesszünk s mindenképpen rendkívüli megoldásokat akarunk alkalmazni. Fontos, hogy azokból az ismeretekből és adottságokból induljunk ki, amelyekre nézve még biztos tapasztalatunk és véleményünk van, de úgy, hogy mellőzzünk *minden szubjektivitást*. Például az alkalmazottak bérezése tekintetében szem előtt kell tartanunk, hogy van egy alaputasítás (15/1962. OEF.), amely továbbra is kötelező, de amely „tágult” az 15/1966. OEF. sz. és a 45/1967. MEM. sz. utasítással. Adva vannak a személyi besorolások feltételei, amelyek korábban bizonyos feladatkörhöz kapcsolódtak, de mivel elnevezésük általános, (ügyintéző, üzemvezető, erdész stb.) semmi oka sincs annak, hogy kombinált vagy területi feladatkör esetén is ne ugyanilyen besorolásban maradjon a kérdéses dolgozó.

Ha emellett béremelés is indokolt, azt a bértömegszabályozásra és a részese-dési alap felhasználására vonatkozó rendelkezések szellemében kell megoldani. (Ezek alapján álljanak a kollektív szerződés előírásai, illetve a vállalati bérszabályzat is.)

A megszüntetett átlagbérelőírás lehetővé teszi, hogy a korábbival azonos mértékű bértömegeből magasabb bért adjunk az alkalmazottaknak azáltal, hogy a feladatkörök átcsoportosításával, illetve összevonásával létszámot takarítunk meg, s ennek a bérét felosztjuk a megmaradottakra (a korábbi 75%-os alapbéresítés helyett 100%-ot). Létszámcsökkentés helyett úgy is növelhető a rendelkezésre álló bértömeg (béremelés céljára), hogy nagyobb termelési értéket produkál az erdőgazdaság. Az ily módon elért termelési értéknövekedés a bértömegnövekedést is ($1^0/0 = 0,35$) maga után vonja s ezért a béremelés lehetőségei is fennállnak. Ez utóbbi béremelés alkalmazotti állománycsoportban egyoldalúan nem valósítható meg, elsősorban a munkás bértömegfelhasználást kell tisztázni (kiszámítani) és csak a fennmaradó különbséget használhatjuk fel az alkalmazottaknál.

A béremelés során figyelemmel kell lenni a kormány távlati bérszínvonal célkitűzéseire. Irányelvnek tekintendő, hogy évi 4%-nál több nem lehet a béremelkedés még a részesedési alap terhére sem. Ez nem vonatkozik a nyereségrészesedésre, amely a nyereségtömeg mennyiségétől függően bármekkora is lehet. Minden helyzetben azt kell szem előtt tartani, hogy a részesülés függjön attól, hogy milyen mértékben járul hozzá a dolgozó a gazdálkodási eredményhez. Ez a munka szerinti elosztás. Ebben kell találkozni az egyéni és a társadalmi érdeknek. A bérezés egyik legidőszerűbb gondolata, hogy az egyenlődsdi az anyagi ösztönzés fékezője.

Nehezebb a bérváltoztatások, a munkásbérezés szabályainak elkészítése, az erdőgazdasági sajátosságok érvényesítése. Itt abból kell kiindulni, hogy a munkások keresete azonos teljesítés esetén nem csökkenhet az előző évhez viszonyítva. Ezt egyrészt jogszabály biztosítja, másrészt bércsökkenés esetén az állandó munkások elmennének az erdőgazdaságtól, az időszakiak pedig nem is jönének munkát vállalni.

A munkanormát se szűkítsük ebben az évben, mert ennek erősen negatív hatása lenne. Inkább hirdessük meg, hogy bátran teljesítsék túl a normákat (természetesen a technológia, a munkásvédelem betartásával). E miatt a kereseteket nem szabad leszorítani, sőt valamiféle normatúlteljesítési prémiumot vagy progresszív darabbért ajánlatos alkalmazni.

Ugyanígy helytelen volna most bármilyen normát lazítani. Inkább, ha komoly indoka van, az alapbért (s ezzel együtt a darabbért) kellene valamennyire emelni. Most fokozatosan érvényes az a régi irányelv, hogy minden munkás tudja meg mi a 100%-os norma, tehát hány m³-t, darabot stb. kell néki óránként vagy naponként teljesíteni.

Ezek a feltételek már eleve biztosítják, hogy a teljesítmények javulniak, ami a munkásnak keresetemelkedést, az erdőgazdaságnak pedig termelékenységnövekedést, végső fokon önköltségsökkentést jelent. Természetesen egyidejűleg ösztönözni kell a még mindig jelentős (20—40%) időbéres munkák hatékonyságát és az ezzel összefüggő teljesítményeket. Ezt akkor lehet elérni, ha a munkavezetők, erdészek, szakmérnökök irányító és szervező munkája javul. Ennek és a fizikai munkák jobb megszervezésének egyik útja a *munkanapfelvételek* készítése. Itt az állandó és a legalább három hónapra szerződött időszaki munkások jöhetnek csak számításba.

Ami a szervezést illeti, olyan létszámú munkás egységeket célszerű szervezni, amelynek önálló feladatot lehet adni, előírt mennyiségekkel, meghatározott kereseti lehetőségekkel. Ennek elvégzését azok magukéva teszik, részeseivé válnak a vállalati termelés egészének, ezen keresztül tudatosul az a gondolat, hogy ez a dolgozói kollektíva is az erdőgazdaságot képviseli és legalább annyira

magáénak érzi a gazdálkodást, mint az öntudatos központi dolgozók, illetve azok egy részlege. Ily módon az önállóság, a felelősségvállalás is növekszik.

A munkások bérezésére érvényes átfogó országos utasítás nincs. A 46/1967. MÉM új utasítás úgyszólván semmi kötelező előírást az erdőgazdaságra vonatkozóan nem ad. Ebben a besorolás és az alpbérrendszer tulajdonképpen csak ajánlás, amihez hasonlót lehet kidolgozni és alkalmazni erdőgazdasági hatáskörben. Ez lehetőséget ad arra is, hogy ha a korábban kidolgozott munkabesorolási rendszer az erdőgazdaságnál jó volt, akkor megtartsa, de mód van arra is, hogy az utasításban leírt egységes rendszert vegye át az erdőgazdaság, vagy esetleg teljesen új, saját besorolási rendszert dolgozzon ki és vezessen be. Nem lehet általánosat ajánlani ebben a kérdésben, de véleményem szerint 1968-ban legcélszerűbb az előző években már begyakorolt és megszokott rendszert fenntartani s azután áttérni a 46/1967. MÉM utasításban megadott rendszerre. Sok érv szól amellett, hogy a munkabesorolási rendszer legyen egységes az egész országban. Ehhez fel kellene használni a hivatkozott egységes besorolási szempontokon kívül a szakirodalomból ismert munkafiziológiai vizsgálatok tanulságait, adatait, sőt további méréseket is kellene végezni az ERTI-nek, amelyeket ebben és más munkában jól fel lehetne használni. Ennek oka kézzelfogható. Az erdőgazdasági munkálatok besorolás tekintetében mindenütt egyformák az országban. Gazdaságonként viszont sok a szubjektivitás a besorolásban. Ez csak hátrányos lehet és visszafejlődéshez vezet, mert a munkásban megrendül a bizalom, felmerül, hogy most melyik is a jó, ha már ugyanazon szabályok és pontozás szerint minden erdőgazdaságnál más kategóriába kerülnek ugyanolyan munkák. Bár nem az a lényeg, hogy valamely munka I. vagy II. kategóriába kerül, hanem hogy mennyi annak a kategóriának az alapórábére. Ez pedig lehet különböző, attól függően, hogy milyen szinten dolgozik, gazdálkodik, szervez, tervez, kalkulál, irányít és ellenőriz egy gazdaság. Akkor már nem arra kellene törekedni, hogy például egy egyszerű, könnyű munkát az I. kategória helyett a II-be soroljunk, hanem arra, hogy úgy gazdálkodjunk minden tekintetben, de elsősorban a bértömeggel, hogy minél magasabb órabér jusson az I. kategóriás munkára is. Ilyen értelemben már logikus, hogy legyen például „maggyűjtés a földről” I. kategóriájú és a „motorfűrész darabolás” a magas (VI) kategóriájú mindenütt egyformán az országban.

Tehát más az órabér és más a bérkategória. Az órabér elvileg lehet még ugyanazon erdőgazdaságon belül is ugyanazon munkára más és más. (Például elképzelhető, hogy a Mecseki Erdőgazdaság selyei erdészetében a maggyűjtés I. kategóriájú alapórábére 4,— Ft, a pécsi erdészetről pedig 4,40 Ft.)

A döntő különbség az 1967. előtti régi és a mai bérezés között az, hogy a helyi lehetőségekkel és bérszabadsággal úgy élhetünk, hogy az optimális megoldásokat megtaláljuk. Ha ez az optimális bérrendszer a helyi fejlődés és az országos helyes irányzat következtében jó, akkor továbbra is azt tartjuk fenn. Természetesen helyileg ki kell egészíteni bizonyos új elemekkel attól függően, hogy az ottani munkásfelfogásnak (és nem az irányító dolgozó felfogásának) mi felel meg jobban. Pl.: lehetséges a 100⁰/₀-os normán felüli teljesítést progresszívan bérezni. Ez elsősorban a kívánatos differenciáláshoz vezet, és oda, hogy kevesebb munkás végzi el ugyanazt a mennyiségű munkát. Így az egy főre jutó kereset több lesz. A bértömeggazdálkodás szabályai szerint ez nem tilos, mert nincs felső határ és korlát az átlagbérben. A korlátozás csak úgy értelmezhető, hogy érdemtelenül nem emelkedhet valakinek a bére. Ha egy munkás teljesítménye mögött több m³, darab stb. (egységnyi munka) van, és ez megfelel a minőségi, szabvány, szakmai stb. követelményeknek, tehát a korábbi teljesítmé-

nyéhez képest az több és nagyobb értékű, nagyobb hasznú is, akkor ezért arányosan több bér jár.

Az alkalmazottak premizálása terén az eddig kialakult premizálást kár volna elsorvasztani és a prémiumkeretet alapbérésíteni: A tapasztalatok azt mutatják, hogy a prémium alapbérésítése hosszabb időszak viszonylatában visszaesésre vezet az alkalmazottak helyállásában. Legfeljebb nagyon rövid időre lehet hatni az alapbérésítéssel. Ezzel szemben a prémiummal takarékosagra, terven felüli feladatokra és nagyobb erőfeszítésekre lehet irányítani a figyelmet. A népgazdaság többi ágában is az a tapasztalat, hogy ilyen bért, az ún. mozgó bérrezt, nem helyes csökkenteni, mert az munkavisszaeséshez vezet.

Ennek a tanulmánynak a keretében nincs módom minden olyan kérdésre kitérni, ami az anyagi ösztönzés keretébe tartozik és ezt a célt szolgálja. Mégis röviden ki kell térni az árak ilyen értelmű szerepére. Az árakon keresztül a dolgozó munkájának eredménye a nyereségben jut végső fokon kifejezésre. Ha tehát minél nagyobb árakat sikerül elérni (szabad árakra célozva), vagy minél jobb termékminőséget produkálni a magasabb ár érdekében, esetleg a többféle lehetőség közül választva olyan fatermék kihozatalát szorgalmazzuk, aminek magasabb termelői ára van, ezekben a törekvésekben az anyagi ösztönzés hatása érvényesül. Az erdőgazdálkodás területén is számos példája van az árakban rejlő anyagi ösztönzésnek. Ezeket a szakembereink tudják és egyre jobban felismerik a benne rejlő lehetőségeket. Ezek után már csak ezen a területen is arra kell vigyázni, hogy a törekvések az egész dolgozó társadalmunk érdekével összhangban legyenek.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy a mai helyzetben célszerű az anyagi ösztönzés sokféle formáját egyidejűleg és gondosan alkalmazni céljaink szem előtt tartásával és az irányelvek egyenes szándékú felhasználásával. Ettől a tevékenységtől elválaszthatatlan a variációs tervek és különböző számítások elvégzése. Jól kell tudni élni az árakban rejlő lehetőségek kihasználásával, maximalsan tudatosítani kell a nyereségrészesedés mértékét, alkalmazni a bérjellegű jutalomosztást, és nem szabad félretenni a régebbi munkanormákat, elvetni a premizálási tapasztalatokat, az alkalmazottak ösztönző és feltételekhez kötött besorozását, továbbá a munkásbérezés különböző bevált formáit, (darab-bér, progresszív teljesítménybér, szerződésileg vállalt tervfeladatok kiemelt díjazása stb.). Így módon a körültekintő eljárások együttes hatására várható, hogy a gazdasági mechanizmushoz fűződő remények valóra válnak.

Абони И.: МАТЕРИАЛЬНОЕ ПООЩРЕНИЕ В НОВОЙ СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ

В новой системе управления экономикой, имея ввиду основные цели, надо использовать одновременно разные формы материального стимулирования. Первое из них — участие в прибылях. Размер его надо учитывать, за формированием его надо следить, и в течение года предоставлять возможность всем трудящимся включаться в его формирование. Наряду с этим надо применять и примирование в системе зарплаты, нельзя обходить прежние нормы выработки и отвергать опыты премирования. Надо также воспользоваться возможностями, заключенными в ценах.

Abonyi I.: DER MATERIELLE HEBEL IM NEUEN ÖKONOMISCHEN SYSTEM.

Im neuen ökonomischen System sollen vielerlei Formen der materiellen Anspornung unter Beachtung der grundsätzlichen Ziele gleichzeitig angewandt werden. Von den materiellen Hebeln steht die Gewinnbeteiligung an erster Stelle. Ihre Grösse soll den Werk tätigen mitgeteilt werden, ihrer Gestaltung soll das ganze Jahr hindurch ein Augenmerk gelten. Einem jeden Werk tätigen soll eine Einsprache in die Gestaltung der Gewinnbeteiligung ermöglicht werden. Neben der Gewinnbeteiligung wird auch eine lohnartige Prämierung vorgesehen. Die alten Arbeitsnormen und die Erfahrungen der bisherigen Prämierung dürfen auch nicht verworfen werden. Sogar die Preise bieten einige Möglichkeiten, die ebenfalls ausgenützt werden sollen.

A gazdaságirányítási reform hatása a gyakorlati erdőgazdálkodásra a Gödöllői Erdőgazdaságban

FILA JÓZSEF

A gazdaságirányítási reform lényege, hogy kormányzatunk utasítás jellegű gazdálkodási előírások nélkül, közgazdasági befolyással tereji a gazdálkodást a mindenkori társadalmi szükséglet kielégítésére. A közgazdasági szabályozóknak feltétele, hogy a gazdálkodás ösztönzése mellett biztosítsák a gazdaságpolitikának az érvényesülését.

Ahhoz, hogy a reform adta lehetőségeket gazdálkodásunkra optimális hatásokkal lehessen adaptálni, adottságainkat sokoldalú alapossággal kell elemezni.

A reform alkalmazásával kapcsolatos első teendőkhöz minden népgazdasági ágazatban azonosan jutnak el a vállalatok. A további teendők, megfontolásaink már, eltérnek bármely más gazdasági ágétól, mert az erdőgazdálkodás működési struktúrája alapjaiban más, mint a többi vállalaté. Az eltérés az erdők sokoldalú rendeltetéséből, az élőfa-termesztés termőhelyhez kötöttségéből, termelő erőink differenciáltságából, árutermelésünk több évtizedet átfogó folyamatának természetéből, a közvetlen erdőgazdálkodást befolyásoló földrajzi helyzetből, az adottságként jelentkező élőfakészlet állapotából adódik.

Gazdálkodási körülményeinknek ez a sajátossága nehezíti a helyzetünket és növeli a felelőségünket. Egyfelől a reform útvesztőinek elkerülése (a népgazdaság érdekeit távlatban szolgáló helyes erdőgazdálkodási célok kialakítása), másfelől a reform adta kedvező lehetőségeknek, gazdálkodásunk pénzügyi hatékonyságának kihasználása terén.

A gyakorlati erdőgazdálkodást az üzemterv határolja, helyhez, időhöz és mennyiséghez kötve meghatározza árutermelésünk lehetőségeit. Az üzemtervi előírás bár általában 10 évre — gyakorlatilag mégis évről évre meghatározza, hogy hol, miből, mennyit termelhetünk, hol, milyen és mennyi nevelővágást végezzünk és előírja, hogy mikor, hol milyen erdősítést, erdőfelújítást kell végrehajtani. A reform hatásai tehát közvetlenül sem árutermelési volumenünket, sem annak szerkezetét, alapjaiban nem érintik. Csupán a teendők termelési folyamatainak részében az organizációt, a folyamat módját és részben ennek következményeként a gazdálkodás anyagi eredményeit befolyásolják. Ezt a korlátozást felelőségérzettel nem tekinthetjük károsnak. El kell fogadnunk az államhatalom korlátozásának helyességét, mert helyes erdőgazdaságpolitikánknak kell alárendelni az évenkénti gazdálkodási tevékenységet és ebben a reform hatásait csak olyan mértékig lehet érvényesíteni, ameddig ennek hatása a távlati célok sérelme nélkül, ezekkel összhangban gazdálkodásunk javulásához vezet.

Nagy felelőség hárul tehát az üzemtervekre. Ezek az adott erdőtest helyes gazdaságpolitikájának a hordozói. Ha ugyanis az üzemtervek tényállapot megállapításai, ebből kötelezettségek, korlátok előírásában megnyilvánuló következtetései egészen, vagy részben hibásak, korszerűtlenek, nem jól fejezik ki az adott erdőre vonatkozatható gazdaságpolitikát és a szakmai előírásokat, akkor a mának is és a jövőnek is kárt okoznak. Üzemterveinket ebből a szempontból nem elemzem és minősítem. Szükségesnek tartom azonban, hogy a reform szellemétől még meg nem termékenyült, régebbi szemléletben készült üzemterveinket, azok előírásait és korlátait alkalmazás előtt, a reform általános szemléletével korszerűsített erdőgazdaságpolitikai igények szempontjából vizsgáljuk meg az illetékes hatósági szervezettel együtt, s ha szükséges, a célszerű korrekciók után tekintsük ezeket az üzemtervi szabályokat olyannak, mint amelyekre a reform közvetlen gazdálkodást befolyásoló szabályait hatni engedjük.

Az ezután készülő üzemtervek készítésével kapcsolatos feladataink és felelőségünk is növekszik. Az erdőgazdaságok számára adott az a lehetőség, hogy az üzemterv készítőivel alkotó munkakapcsolatot teremtsenek és az üzemterv szabályozó előírásokban gazdálkodási, termelési és fejlesztési koncepciókat, üzemgazdasági és üzemszervezési elgondolásaikat, terveiket az eddigieknél érdemibb közreműködéssel érvényesítsék.

A reform kapujában tudnunk kell, hogy viszonyaink között az erdőgazdálkodás távlati és napi céljai ellentmondásosak és mivel mind a két célt nekünk és egyidejűleg kell szolgálni, az ellentmondások feloldását bölcs önmérséklettel, jövőbe látással elsősorban mi biztosíthatjuk.

Melyek ezek az ellentmondások?

Az erdőgazdálkodás távlati célja csak az lehet, hogy termelő tevékenységünk nyomán az élőfakészlet fafajban, méretben, mennyiségben, a távlati szükséglet kielégítését biztosító mértékben gyarapodjék. Ezt a célt meglevő élőfa készletünk céltudatos szükségletre formálásával, átalakításával szolgálhatjuk. Ennek csak úgy felelhetünk meg, ha a nagy értéket hordozó fafajokat — mint a tölgy, bükk, fenyő stb. — kíméljük, a gazdaságos növedéktermelés végső korhataráig nem termeljük ki, s közben intenzív nevelővágásokkal hatásosan befolyásoljuk az értéknövedék termelését. Továbbá úgy, hogy már most, mielőbb ki-termeljük és átalakítjuk azokat a rontott erdőket, amelyek a rajtuk levő fa műszaki tulajdonságainak, használati értékének alacsony szintje miatt sem most, sem a jövőben nem tekinthetők szükségletet fedező terméknek, illetve ezeken a termőhelyeken gazdaságilag hasznosabb erdőket hozunk létre.

A folyó erdőgazdálkodás törekvései a reform hatására ezzel ellentétesek, mert

- a hazai és külföldi piac ma és a közeljövőben is tölgy, bükk és fenyő fafajokból igényel maximális mennyiséget, ezt fizetik a legjobban, ezeknek a fafajoknak a termelési költsége a legalacsonyabb, tehát ez adja a legtöbb jövedelmet;
- a vékony méretű faanyagok (nevelővágások és rontott erdők faanyaga) a piacon nem keresettek, csak nehezen, olcsó áron, és emellett drágán termelve adhatók el;
- a rontott erdők átalakítása, újraerdősítése, a gyenge termőhelyű, üres földek beerdősítése (kopárok, futóhomok, savanyúvizes területek) csak nagyobb költséggel, kisebb eredményességgel lehetséges, szemben a jó erdőtalajokon olcsóbban, gyorsabban elvégezhető erdőfelújításokkal.

A jövőnek és manak szóló tevékenységünk ellentmondásait még tovább részletezhetnénk, de az eddigiek is bizonyítják, hogy az erdőgazdálkodás a reform kapcsán ténylegesen sajtáságos helyzetben van és emiatt az eddig kialakított közgazdasági szabályozók egyike sem alkalmas arra, hogy az erdőgazdaságban a távlati és a napi célokat egyformán ösztönözze a kívánatos irányba. Ezzel szemben a mezőgazdaság és ipar minden ága közgazdasági szabályozókkal egyértelműen átfogható. A más népgazdasági ágak és az erdőgazdaság között fennálló strukturálisan eltérő körülményeket azért kell tisztázni, hogy az általános közgazdasági szabályozók hatását gazdálkodásunkban megfelelően érzékelhessük.

A közgazdasági szabályozók közül csak azokat a legfontosabb általános és speciális ösztönzőket érdemes vizsgálni, amelyek a gazdálkodás alapfunkcióira, céljaink meghatározására, a gazdálkodási módszerek kialakítására vannak hatással. Tudomásul kell venni, hogy élőfa megtermelési tevékenységünkre a reform keretében még nincs közgazdasági ösztönző. E téren az iránytűt a kor-

szerű szakmai ismeretek jelentik. A tipológiai és az üzemtervi előírások hatósági kötelezésnek és tilalomnak tekintendők, semmiképpen sem közgazdasági orientáló eszköznek.

A reform szelleméből folyóan azonban volna e téren egy halaszthatatlan feladat. Az erdőszet évente közel milliárdos beruházási rekonstrukciót hajt végre a jövő számára annak biztos tudata nélkül, hogy tevékenységével hatékonyan szolgál egy határozott irányú gazdaságpolitikát. Ha célirányos is ez a nagy értékű anyagi befektetés, ennek értékérése, a befektetés rentabilitása, hatékonyságának mérő rendszere kialakulatlan. A népgazdaság szempontjából nem lehet sokáig halasztani az ilyen jellegű befektetések hatékonyságának a mérését, mert sok erdőgazdaság tevékenységének ez a munka közel 50%-át teszi ki. E téren a célravezető közgazdasági befolyás az lehet, hogy az erdőművelési tevékenységnek az anyagi hatékonyságát évről évre vagy időszakonként valamilyen módon gazdaságilag értékeljük és ezt a gazdasági eredményt egybevetjük a folyamatos realizált árutermelés gazdasági eredményével.

A továbbiakban érdemes megvizsgálni, hogy a reform keretében kiadott fontosabb közgazdasági szabályozók mire ösztönzik az erdőgazdaságokat, mit célszerű ezeknek az ösztönzőknek az alapján a gazdálkodási célok kialakítása terén szervezeti, termelés-szervezési, gazdálkodás-irányítási vonatkozásban tenni az eddigiektől eltérően.

Mivel az erdőgazdaságok adottságai nem azonosak, általános sablon helyett megkísérlem gondolataimat a Gödöllői Áll. Erdőgazdaságra vonatkoztatva kifejteni.

Fontosabb általános szabályozók:

- I. Vállalati tervezés;
- II. Termékforgalmazás;
- III. Árszabályozás;
- IV. Jövedelem szabályozás;
- V. Export-import szabályozás;
- VI. Beruházások rendje;
- VII. Vezetői hatáskörök;
- VIII. Hitel-pénzforgalom és devizagazdálkodás;
- IX. Állóeszköz-gazdálkodás szabályai.

Fontosabb speciális szabályozások:

- X. Erdőfenntartási járulék szabályozása;
- XI. Bérezési szabályok.

Ha figyelmesen elemezzük a gazdálkodási ösztönzőket, könnyen bizonyítható, hogy a komplex hatás egy eredő irányába, a nyereségtömeg növelése irányába hat. Mivel csak az elért árbevételt lehet létrehozott hasznos értéknek tekinteni, a tényleges bevételi lehetőségeket kell reálisan számba venni. Ilyenek:

- a gazdálkodási ciklusban értékesíthető fatermékek;
- a faterméken kívüli egyéb termékek;
- egységáron elszámolható élőfa termelési tevékenység (eredményesen befejezett erdőösztítések, tisztítások);
- kiszámlázott szolgáltatások.

A fenti csoportosításban vizsgált lehetőségeink során azt kellett megállapítani, hogy a hatósági előírások és korlátozások mellett a piaci igények alapján hol van termelési értéknövelési lehetőségünk? Megállapítottuk a következőket.

A fatermékek terén termelési volumennövelési lehetőségünk van ugyan, de inkurrens választékban, tehát alacsonyabb fajlagos értékben, magasabb költséggel termelve. Abszolút és relatív számban is kevesebb nyereségtömeget ér-nénk el, ha csak egyszerű mennyiségi termelésnövelést végeznénk. Ez bizonyít-ható, ha tudjuk, hogy a fajlagos veszteséget az okozza, hogy a termelési költsé-g közt új költségnövelő tényezők léptek be, mint az erdőfenntartási járulé-k kiterjesztése a termelési apadéokra, az erdőhasználati járuléka, a termelésben használt álló- és forgóeszközök járulékkerhei stb. Ha ehhez hozzávesszük az ed-digieknél szigorúbb piaci minőségi igényeket, bizonyítható, hogy a költségtéte-leknek az anyagi következményeit, a költségek egységre eső növekményét a nettó árbevételi többletek a mi esetünkben nem fedezik. Számításunk szerint 1 m³ fára eső költség és árbevételi többlet szaldójaként m³-enként mintegy 25 Ft-tal kevesebb nyereségtömegünk adódik az eddiginél. Ezt a viszonylagos ered-ményromlást — ami a régivel azonos nagyságrendű és választék megoszlású termelésnél adódna — csak úgy lehetne megszüntetni a fahasználati ágazaton belül, ha az elmúlt évinél a piacon keresetebb, jobban fizetett, értékesebb vá-lasztékot adó erdőket termelnénk ki. Ez az út nem járható.

A mutatkozó viszonylagos eredménykiesést három irányban igyekszünk el-lensúlyozni. Elsősorban faáru termelésünket igyekszünk maximálisan végter-mékre, fagyártmánná feldolgozni. Másodszor mintegy 50%-kal, — kb. évi 300 ha-ral — növeljük véghasználatainkban a rontott erdők területi arányát és en-nek révén az évenként eredményesen befejezhető erdősitéseink is jelentősen nö-velhetők. Számításaink szerint a hatékonyabb erdőfelújítás, átalakítás révén olyan tömegű az önköltségsökkentés az elszámoló árakhoz viszonyítva, ami a fatermelés csökkenő nyereségét kiegyenlíti, s emellett anyagi ösztönzésre is ki-elégítő mértékű nyereségtömeget biztosít. Végül a melléküzemágak termékeinek mennyiségi bővítésével és vertikális feldolgozásának szélesítésével növeljük a nyereségtömeget.

A fakitermelési tevékenység keretében tisztáztuk, hogy mely fafajokból, milyen mértékig érdemes primér választékként fát termelni. Kiderült, hogy e téren lényeges szerkezeti változást célszerű végrehajtani, s ezt lehet úgy tenni, hogy a rontott erdőből nyerendő, primér, alacsonyabb értékű fából 6—8000 m³-rel növelhető a fafeldolgozás nagysága.

Jelentős nyereségtömeg növelést eredményezhet értékesítési politikánk vár-ható következménye. Ennek lényege, hogy fatermékeinkből az állami faipar speciális igényén felüli primér és szekundér faárukat igazgatási területünk fa-áru igényeinek kielégítésére alkalmasan alakítjuk ki, részben választékmódosí-tással, részben speciális méretekkel. A tüzetesen megismert helyi fogyasztási igény kielégítésére törekedve versenyképességünkkel megakadályozzuk, hogy természetes piacainkra máshonnan importáljanak fatermékeket. Kínálatunk sok-féleségével befolyásolni is tudjuk a faigények tartalmát. Termékeinket a vevő helyén adjuk el, így segédüzemünk közvetlenül is befolyásolja a faáru nyere-ségtömeget. Ilyen értékesítési paritás radikálisabban racionalizálhatóvá teszi a fakitermelési munkafolyamatokat is.

A vázolt három irányú törekvésnek anyagi eredménye számításunk szerint kiegyenlíti a klasszikus primér fatermék fajlagos értékcsökkenéséből keletkező nyereségtömeg kiesést. Ezek szerint gazdálkodásunkat úgy fogjuk fel, hogy „fő úrtermelésünk” az eredményesen befejezett erdősités, amelynek kapcsán „mel-léktermékként” faterméket is nyerünk azzal, hogy az újraerdősítendő területet először le kell termelni. Az így nyert fatermékekkel való gazdálkodásban a re-form szabályozásait maximálisan hatni engedjük.

Mindezek alapján kialakul tehát a reform komplex hatásainak számszerű előremetszésével az adottságainknak legmegfelelőbb gazdálkodási cél és ezzel egyidejűleg és ebből folyóan az a szervezeti, szervezési, műszaki-fejlesztési feladat is, amit tennünk szükséges. A továbbiakban üzemszervezési és gazdálkodási részletkérdésekben érdemes az ösztönzők hatását vizsgálni.

Vállalati tervezés

A megszűnt központi lebontásos tervezési rendszer helyett az üzemen belüli termelési programot az eddigieknél egyes vonatkozásokban részletesebben, a lényeges teendők számszerű meghatározására is kiterjedően kell erdészetenként előírni és végrehajtani. Az erdészetenkénti éves termelési program csak úgy készíthető el, ha a termelés minden folyamatát, egymásra hatását, a lehetséges változatokban elemezzük és ezek közül azt véglegesítjük, amelyiknek a pénzügyi kihatása a legkedvezőbb. Elkerülhetetlenné válik erdészetenként egy olyan számítási anyag — középtávú terv —, amely a gazdasági célokat magában foglalóan kötelező erejű az éves programok készítőire és amelyet az éves termelési programok maradéktalan végrehajtásával értünk el.

Mivel az erdőgazdaság az az egység, ahova a döntési jogokat, számot adás kötelezettségével a reform leadta, a középtávú terveket és éves programokat részleteiben is csak az erdőgazdaság készítheti, illetve írhatja elő. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert a termelési program erdészetenkénti végrehajtása együttes eredményével elégíti ki az erdőgazdasággal szemben támasztott népgazdasági követelményeket és a dolgozók anyagi érdekeit. Az erdészet a tervezés szakaszában, a gazdálkodási célok ismeretében, csak a termelési folyamatok lehetséges változatainak feltárásában, gazdaságossági számításainak elkészítésében és a termelési program végrehajtási időrendjének kialakításában tehet javaslatot és működhet közre a tervezésben. A jóváhagyott termelési programot mennyiségben, minőségben, határidőre és költségen belül kell végrehajtania az erdészetnek. E téren önálló döntési lehetősége csak olyan irányban lehet, hogy az erdőgazdaság által a program alapján vállalt kötelezettségeit jobb minőségben, hamarabb és olcsóbban hajtja végre.

Elhatározásunk szerint az erdészeteink csak abból a nyereségből és bértömegből részesedhetnek, amit a kötelezően előírt költségesített termelési programjuk teljesítése révén megtervezett nyereségükkel, illetőleg azon felül elérnek. Az erdészetek e szerint — hatásaiban is — következetesen érvényesülő önelszámoló egységek, önálló eredménytervük van. A társerdészetekkel anyagi önállóság alapján vannak kapcsolatban; ebből következik, hogy minden egymásnak tett szolgáltatás szabályozott áron, adásvételi jelleggel kerül elszámolásra.

A tervezésnek ez az új szabályozása összegezett hatásában a reform céljainak megvalósítását jelentősen elősegíti.

Termékforgalmazás

A termékforgalmazás terén kapott felhatalmazás alapján alapelvünk az, hogy

- a meglévő állami kapacitással párhuzamosan nem bővítjük feldolgozó kapacitásunkat, nem konkurrálunk a faipari üzemekkel, ehelyett eddig kiélegítetlen helyi igények irányában bővítjük fagyártmányainkat;
- a közvetítő kereskedelmet maximálisan kikapcsoljuk;
- a maximált és szabad áras termékeknél versenyképességet biztosító árszabályozási rendszert alakítottunk ki;

- rugalmas választékolási módszert alakítunk ki;
- vasúti szállítás helyett maximálisan a helyi és telephelyre szállítást vállaljuk, ezzel értéknövelő tevékenységünket fatermékek tekintetében a vevőig terjesztjük ki;
- a termelés és értékesítés szinkronja révén arra törekszünk, hogy fatermékeinket 60 napon belül eladjuk;
- az eddigiekkel szemben jelentős mértékű kereskedelmi tevékenységet kell folytatnunk az ösztönzők hatására és ez új elem az erdőgazdálkodásban, különösen hatásos lehet az erdészetek számára e téren nagy önállóságot és kezdeményezési lehetőséget biztosítani, mert az erdészet helyi ismerete és aktivitása jelentősen növelheti a nyereséget.

A termékforgalmazás új rendje komplex hatásában az erdőgazdaságban is maradéktalanul egyértelműen szolgálhatja a reform célját, a szükségletre termelést és gyorsítja az áru és a pénz forgását.

Árszabályozás

Az árrendeletek arra ösztönöznek, hogy minél értékesebb fafajt (tölgyet, bükköt, fenyőt), speciális méretű vastag és hosszú választékokat és jó alapanyagból nyerhető fagyártmányokat termeljünk. A fatermékek árai azonban nem tisztán önköltségi elemeket tartalmaznak. Fontosabb elem az ár alakításában a fogyasztást, illetve szükségletet szabályozó gazdaságpolitikai megfontolás. E két ok miatt a termékeink árai a népgazdasági érdekekkel sokszor ellentétes, torzító hatást fejtenek ki. A faárak tehát nem tekinthetők olyan ösztönzőnek, amelyek a gazdálkodókat a reform céljainak maradéktalan kielégítésére sürgetik. (Pl. a nyár termelése a fenyő helyettesítésére ma kívánatos. Az árak a fogyasztót is arra irányítják. A termelőt azonban az árhatások állományok tartalékolására ösztönzik, legfeljebb a kényszerű nevelővágásokra készítetik. Ilyen a bányafa, cser papírfá stb. árhatása is.)

Jövedelemszabályozás

A jövedelemszabályozásnak nincs kiemelhető erdőgazdálkodási specialitása. Az adósávok egyelőre nem fékezik a többletnyereségre törekvést. Lényeges elem azonban az eszközállomány érdekeltiségi részarányt szabályozó szerepe.

Mint a tervezésnél utaltam rá, az erdészeti termelési programok jellegét, irányításban betöltött szerepét kell a jövedelmezőség szabályozás rendszere miatt megváltoztatni. Erdőgazdaságon belül sem azonosak az erdészetek termelési körülményei, adottságai. Emiatt az erdészeti tervprogramok kialakításában, a termelési technológiák meghatározásában, munkaszervezésben, a termelés technikai fejlesztésében, a gazdálkodási paraméterek kialakításában, ezekhez a termelést meghatározó befolyásoló helyi adottságokhoz alkalmasan megfelelő előírásokat kell érvényesíteni. Ez az első évben csak ott lehet sikeres, ahol a korábbi években az erdészeti önelszámolást komolyan vették. Így tényszámokban rendelkezésre állnak olyan bázisadatok, amelyekre gazdasági eredménnyel járó változást, meggyőző számítás alapján építeni lehet. Célszerű az erdészetekre teljes hatásával érvényesíteni a jövedelemszabályozás elveit. Mi minden erdészetre érvényesítjük ezt. Úgy szabályoztuk, hogy az erdészet csak abból az eredményből részesülhet, amit előírt nyereségtömegével szemben ténylegesen elér. A részesedési kategória átlagokat tehát erdészetenként érvényesítjük.

Export-import szabályozás

Az export-import szabályozás hatása egyértelmű. Erdőgazdaságunkban arra ösztönöz, hogy növeljük a faáru exportot, csökkentsük a nyugati gépimportot. Ez utóbbi remélhetőleg nem rontó hatásfokkal, más relációból fedezhető lesz.

Érzésem szerint feltáratlan lehetőség még a mag- és csemeteexport országosan is. E téren lehetőségeinket szakszerű külföldi piacfeltárással és szélesebb árukínálattal bővíteni lehetne. Jobban kellene támaszkodnunk a magyar erdőszet szakszerűségének jó külföldi hírére, sajátos földrajzi helyzetünkből adódó gazdag flóra-állományainkra, a nyugati erdőrekonstrukciók igényeit kielégítő ökológiai viszonyainkra. Az erdőgazdaságok e téren erőteljesebb kezdeményező lépéseket tehetnének.

Beruházások rendje

Amennyire előnyös az, hogy más népgazdasági ágazatokkal szemben költségigényes mélyépítésekhez amortizációnk 100%-ával rendelkezünk, annyira hátrányos, hogy magasépítési beruházásainkhoz, bankhitelek elnyeréséhez versenyképes megtérülési ajánlatokat kell tennünk. Erdészházaink építése, régi erdészházaink korszerűsítése most megtorpan. Ez a leállás nehezíti a termelés első számú felelőseinek, az erdészeknek a helyzetét. Ennek hatása közvetve a termelőmunka hatékonyabb művezetésének lehetőségét csökkenti.

Gépbeszerzéseknél, egyéb üzemi épületek hiteligényeinél is csak hátrányosabb ajánlatot tehetünk a banknak, mint más szektor, mert termeléseink decentralizáltsága, időjárástól alapvetően függő jellege miatt az állóeszközök kihasználási lehetősége korlátozottabb. Viszonylag elmaradt a szociális ellátást, munkakörülményeket befolyásoló eszközellátottságunk. Az ilyen célú és jellegű beruházásoknak a forrása szűkült, tehát a más szektorokhoz viszonyított lemaradásunk növekedni fog és ez hatásaiban nehezíti munkaerő-ellátottságunk helyzetét, közvetlenül lassítja termelésfejlesztési lehetőségeinket.

Itt kell utalni az erdőn kívüli fásítás helyzetére is. A jelek szerint átmenetileg — egy-két évig — a beruházások hatékonysága különböző hatások miatt visszaesik.

Vezetői hatáskörök

Az erdőgazdaságok vezetőinek adott hatáskörök első benyomásra megdöbbentőek, de meggyőződésem szerint ezek pozitív hatással realizálódnak. Nagy körültekintést igényel az erdőszetvezetők hatáskörének kialakítása. Mi munkaerő-gazdálkodási, fegyelmezési, bérezési, anyagi ösztönzési, normaalkalmazási, részben munkaszervezési vonatkozásban, továbbá behatárolt körben kereskedelmi árszabályozási irányba bővítettük és fokozatosan bővítjük az erdőszetvezetők hatáskörét. Ezekre nézve irányelveket alakítottunk ki és permanens — ellenőrzés jellegű — közreműködéssel igyekszünk a vállalat céljainak megvalósítását érvényesíteni. Alapelv, hogy az erdőszet a termeléshez szükséges eszközökkel rendelkezék, ezért az állóeszköz-állományunkat erdőszeti irányítás alá helyeztük, ezek felett korlátlan rendelkezési joguk van. Kiegészítő kapacitásszükségletüket maguk biztosítják és az időközi kapacitáselesleget értékesíthetik.

Itt kell említeni a szervezeti változást is.

Az évekkel korábban elindított szakosítás, a termelési helyek ésszerű koncentrálása most megalapozza és indokolja új irányító és ellenőrző szervezetünket.

Az új szervezet lényege az, hogy az erdőszetben a termelőmunka fegyel-

mének, szakszerűségének, tervszerűségének, minőségi javításának, továbbá a termelőeszközök hatékony foglalkoztatásának az érdekében a fahasználati és művelési előadói munkaköröket összevontuk. Az erdészetben *termelési előadói, üzemgazdasági előadói és műszaki ellátási előadói* munkaköröket szerveztünk. A termelési előadó minden adminisztrációs feladat nélkül csupán a termelési program végrehajtásáért felelős. Az üzemgazdasági előadó készíti a terveket, elemzi az erdészetvezető számára a termelés mennyiségi, önköltségi helyzetét, vezeti a szakmai nyilvántartásokat, és az erdészet számára feldolgozza, használhatóvá teszi az erdészeti könyvelés adatait. A műszaki ellátási előadó biztosítja, hogy a termeléshez szükséges saját eszközök üzemképesen rendelkezésre álljanak, a hiányzó eszközöket pótolja, a feleslegeseket hasznosítja.

Az erdőgazdaság központjában a fahasználati, erdőművelési, anyagforgalmi részlegek összevonásával *termelési osztályt* hoztunk létre. Ennek feladata a jóváhagyott termelési program végrehajtása, az előírt nyereségtömeg biztosítása.

A *műszaki ellátási osztály* az erdőgazdaság termelőeszközeinek munkaképességéért, az időszakosan hiányzó pótlásáért és a feleslegesek hasznosításáért felelős. Ezenkívül az éves beruházási, állóeszköz-fenntartási keretösszegek gazdája. Elkészíti, vagy készítteti e körben a kiviteli terveket és ezeket végrehajtja.

A *műszaki fejlesztési és közgazdasági osztály* az üzemtervekre támaszkodva hosszú- és középtávú terveket készít, elkészíti az erdészetek és erdőgazdaság éves termelési programját. Ezek teljesítésének állásáról időszakonként az erdészetekben tájékozik és az erdőgazdasági könyvelési adatok felhasználásával helyzetmegállapítást végez. Műszaki, technikai, szervezeti, munkaszervezési, termeléstechológiai, fejlesztési koncepciókat, gazdasági számításokat dolgoz ki. Az elfogadott fejlesztési javaslatokat kísérletileg vizsgálja. A kísérlettel igazolt fejlesztéseket a termelési programokban érvényesíti, a termelés számára kötelező alkalmazásra kidolgozza, s ehhez a feltételeket biztosítja. Rendszeresen elemzi az állóeszközökkel folytatott gazdálkodást és ennek javítására javaslatokat dolgoz ki. A könyvelési adatokból és utókalkulációkból, szaknyilvántartások adataiból, az erdészeti önelszámolásokból a gazdaságvezetés számára erdészetenkénti mélységig elemzéseket végez és javaslatokat tesz.

Az *igazgatási csoport* fogja össze a birtokállomány nyilvántartását, hasznosítását. Felelős az erdészeti hatósági szolgálattal, az erdővédelemmel kapcsolatos feladatok ellátásáért. Ellátja a baleseti és tűzrendészeti feladatokat, az irányítás jogi szolgálatát és kiemelten a személyzeti ügyeket, egyéb igazgatási feladatokat.

A *főkönyvelésén* belül számviteli, pénzügyi, belső ellenőrzési részlegek mellett, az SZTK szolgáltatások, munkásellátási és a kollektív szerződésből folyó vállalati kötelezettségek biztosításának munkáját ellátási csoport végzi.

A termelési és műszaki ellátási osztályokat közvetlenül a főmérnök, a főkönyvelőség részlegeit a főkönyvelő irányítja. Az igazgató közvetlenül irányítja a fejlesztési és közgazdasági osztályt, az igazgatási csoportot és a fejlesztési bizottságot. A műszaki fejlesztési bizottság a főmérnök és főkönyvelő mellett, az osztályok vezetőit foglalja magába.

Ez a szervezet jelentős, mintegy 12%-os központi létszámcsökkentést tett lehetővé.

Hitel-, pénzforgalom és devizagazdálkodás

A hitel- és pénzforgalom szabályozásának hatására számos, eddigiektől eltérő rendelkezést kell alkalmazni. A forgóalap megállapítás sajnos nem veszi

figyelembe az erdőgazdasági termelés ciklusos hullámzását. (6 hónapos száraz tűzifa biztosítása, faipari üzemek fogadó kapacitása és igénye, általában az értékesítés hullámzása, erdőművelési csúcsidők stb.). A pénzforgalom gyorsítása, a lekötött eszközök csökkentése érdekében erdészeti negatív érdekeltséget kell alkalmazni. Erdészetenként megállapítottuk az állandó forgóalapot, ami magába foglalja saját termékeinek készletezhető, vásárolt anyagainak minimális értékszintjét, amit ha túllép, gazdálkodási eredménye romlik. E téren még további teendők és a bank részéről differenciáló finomítások szükségesek.

Állóeszköz-gazdálkodás

Állóeszközeinket erdészetenként, ágazatonként csoportosítva, az erdészetek állományába helyeztük. Megállapítottuk és a termelési programjukban előírtuk az eszközök megkövetelt kihasználási fokát, üzemelési és fenntartási költségnormáikat. Különösen súlyos helyzetbe hoz az inproduktív lakásállomány anyagi terhe (az összes állóeszköz érték 30⁰/₀-a). Ezeknek és a rentabilitás mértékéig ki nem használható gépeknek a likvidálása, illetve az utóbbiak cseréje, hosszabb időre szóló céltudatos munka eredménye lehet.

Erdőfenntartási járulék szabályozása

Az erdőfenntartási járuléknak az árhoz hasonló szerepe van, nem a differenciált tényleges önköltségen nyugvó érték. Ellentmondásos hatása van, mert arra ösztönöz, hogy a legjobb erdőket termeljük ki, ellene hat a rontott erdő kitermelésének. Ellentmondásos hatását fokozza, hogy az erdőhasználati járulékot — termelési adót — azzal lineárisan mozognak állapították meg, ami tovább mélyíti — ellentmondásos esetekben — negatív hatását a gazdálkodásban.

Népgazdasági szempontból feltétlen előnye viszont az, hogy az alárendelt faválasztékok (ágfa, egészségügyi termelés, egyéb szükséges termelés) feldolgozását ösztönzi, így az eddig forgalomba nem került fa is szükségletet fedezhet.

Bérezési szabályok

Lényeges gazdálkodásfejlesztést tesz lehetővé az új bértömeg szabályozási rendszer. Ennek révén az erdőgazdaság is elindulhat a kvalifikált dolgozók alkalmazása útján, jobban fizetheti a hasznosabb dolgozóit. A kárunkra fennálló bérfeszültség megszüntetése lehetőségének hatáskörünkbe utalása sok anyagi tartalék feltárását, termelékenységnövelést tesz lehetővé, ami végső fokon — a termelés technikai és minőségi színvonalát emelve —, a nyereség tömegének növelését eredményezi. A beidegződött „egyenlődsdi” felszámolása nehéz e téren. Az üzemi párt- és szakszervezet sokat segíthet a bátrabb üzemvezetésnek.

Bérezési rendszerünk alapelveinek kialakításában a fentiekén túl abból indultunk ki, hogy dolgozóink különböző objektív és szubjektív okok miatt a munkaidőt nem dolgozzák ki fegyelmezetten, az elvárható intenzitással. Jelentős a normáikat nem teljesítők száma. Ez az állapot hátrányos mind az önköltségre, mind a dolgozók keresményére. Mivel a termelőmunka irányításának feltételei javultak, szükséges, hogy a művezetés hatékonysága elsősorban abban jelentkezzen, hogy a termelékenység nő, az önköltség csökken, a dolgozók többet keresnek. Ezt a célt elősegítendő, valamennyi fizikai dolgozónkat két órábérrel soroltuk be. A magasabb órábérrel akkor fizetjük teljesítményét, ha havi átlagnormáját teljesítette. Ha ezt nem érte el, vagy időbérben dolgozik, teljesítményét az alacsonyabb órábérrel díjazzuk. Túlteljesítés esetén maga-

sabb órabére a teljesítményszázalékkal lineárisan növekszik. Bérfejlesztésünk tehát azt tételezi fel, hogy a 100%-os, vagy a 100% fölérti normatelésítők száma az eddigiekhez viszonyítva növekszik, mert érdemesebb intenzívebben, hasznosabban dolgozni, időt tölteni.

Az eddigieket összefoglalva meggyőződésem, hogy a reform összhatásában az erdőgazdálkodásban is eléri célját, mert

- több szükségletet fedező árut ajánl a piacnak;
- csökkenti a faimportot;
- növeli a faexportot;
- növeli az álló- és forgóalapok hatékonyságát a gazdálkodásban;
- nagyobb nyereségtömeget produkáltat;
- javítja a dolgozók élet- és munkakörülményeit;
- biztosítja a népgazdaságnak az erdőgazdaságokra vonatkozó gazdaságpolitikájának érvényesülését.

Фила Й.: ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕФОРМЫ НА ПРАКТИКУ ВЕДЕНИЯ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА

Рассматривая главные элементы новой системы управления экономикой с точки зрения Гедёллеского лесхоза, как предприятия, можно сделать вывод, что „главными продуктами“ лесхоза будут лесные культуры, созданные за счёт фонда по сохранению лесов в виде капиталовложений, а пользование лесом будет играть роль „побочного продукта“. Общие регуляторы производства, введенные в этой системой управления экономикой, сделают необходимым разрешение существенных организационных задач. Предварительные расчёты показывают, что экономическая реформа достигает своих целей и в лесном хозяйстве.

Fila J.: DIE WIRKUNG DER REFORM DES ÖKONOMISCHEN SYSTEMS AUF DIE PRAKTISCHE FORSTWIRTSCHAFT.

Bei der Prüfung der wichtigsten Elemente des neuen ökonomischen Systems aus dem Gesichtspunkt des StFB Gödöllő als Unternehmen kann festgestellt werden, dass das „Hauptprodukt“ des Forstwirtschaftsbetriebes die Aufforstung sein wird, die zum Lasten des Walderhaltungsfonds bzw. als Investition durchgeführt wird. Dem Holzeinschlag wird die Rolle des „Nebenprodukts“ der Aufforstung zugewiesen. Die mit dem neuen ökonomischen System eingeführten allgemeinen Hebel erfordern vom Forstwirtschaftsbetrieb die Lösung wesentlicher Organisationsaufgaben. Eine vorläufige Bewertung ergab, dass die Reform in ihrer Gesamtwirkung ihre Bestimmung auch in der Forstwirtschaft erfüllt.

TÁJÉKOZTATÓ AZ V. ORSZÁGOS ANYAGMOZGATÁSI KONFERENCIÁRÓL

Az MTESZ Központi Anyagmozgatási Bizottsága által 1967. október 23—28. között rendezett V. Országos Anyagmozgatási Konferencia keretében az Országos Erdészeti Egyesület és a Faipari Tudományos Egyesület közös szervezésében október 25-én került sor az egéssznapos Faipari és Erdészeti Szekcióülés megtartására. Az erdészeti és faipari ágazat társadalmi egyesületei révén ezúttal első ízben kapcsolódott be a kétvétenként megrendezésre kerülő anyagmozgatási konferenciák munkájába.

A konferencia alap gondolatával egyezően — mely a komplex anyagmozgatási folyamatok kérdéseinek vizsgálatát tűzte ki célul — a szekcióülés programjába felvett előadások témái is a termeléssel és megmunkálással való összefüggéseiben tárgyalták az erdőgazdálkodás, valamint a fafeldolgozó ipar területén jelentkező anyagmozgatási feladatokat.

A délelőtti program keretében a faipari vonatkozású előadások összefoglaló ismertetései hangzottak el, melyek előadói dr. Szabó Dénes, dr. Lugosi Armand és Lele Dezső voltak. A diavetítéssel egybekötött előadásokat Erdélyi György, Kara Tibor és Sümegi Gábor felkért hozzászólók referátumai egészítették ki.

A szekcióülés délután az erdőgazdasági anyagmozgatás és készletezés témaköréből választott előadások megtartásával folytatta munkáját. Ennek keretében Palócz József „Az anyagmozgatás jelentősége és műszaki fejlesztése az erdőgazdaságban”, Halász László „Fűrészárúkészletezés és -elosztás anyagmozgatási kérdései” és Jáhn Ferenc „Korszerű közelítési eszközök és módszerek alkalmazási lehetőségei a

fakitermelésben" tárgyú előadásainak kivonatos ismertetésére került sor. Ezt követően dr. Pankotai Gábor, Dessewffy Imre és dr. Kövér Zoltán értékes, az anyagmozgatás főbb fejlesztési irányait és termelési összefüggéseit hangsúlyozó hozzászólásai hangzottak el.

Ezután a szekcióülés elnöke, Schmal Ferenc foglalta össze az elhangzott tudományos-műszaki előadások és hozzászólások lényeges megállapításait, majd Lonkai János témavezető ismertette a konferencia elnökségéhez továbbítandó határozati javaslat-tervezetet. A szekcióülés a javaslatot egyhangúan elfogadta, majd az ülés elnöke az előadók, hozzászólók, szervezők és rendezők munkáját megköszönve, az ülést bezárta.

Az egyes szakmai szekcióülések javaslatainak figyelembevételével összeállított, a konferencia plenáris záróülésén ismertetett és elfogadott határozatok a következő fontosabb megállapításokat tartalmazták:

A konferencia az anyagmozgatás terén elért eddigi eredmények elismerése mellett, szükségesnek tartja megállapítani, hogy a megindult fejlődést minden erővel támogatni, gyorsítani kell. Ennek érdekében javasolja, hogy

- az anyagmozgatás vállalati fejlesztése, valamint az anyagmozgató gépgyártás az új gazdasági mechanizmus keretei között is államilag preferált terület maradjon;
- az új gyártmányok korszerű kialakítása érdekében az Anyagmozgatási és Csomagolási Intézet tevékenysége bővüljön ki az anyagmozgató gépgyártás témakörét is felölelő kutatómunkával, megfelelő gépkísérleti teleppel.

A gyártásfejlesztés fokozott társadalmi aktivitást követel. A konferencia kéri a tudományos egyesületeket, az érdekelt állami és társadalmi szervezeteket, hogy szenteljék fokozott figyelmet az aktuális anyagmozgató gépkonstrukciós problémáknak. Foglalkozzanak intenzíven a komplex anyagmozgatás-fejlesztés gazdasági hatásainak módszeres feltárásával.

Az új gazdaságirányítási rendszer fokozott lehetőséget nyújt a népgazdaság részére előírt komplex anyagmozgatási rendszerek megvalósítására. A konferencia javasolja, hogy a vállalatok fokozott mértékben foglalkozzanak — az üzemi belső anyagmozgatáson túl — az ágazati éles határokat felszámoló és a termék útját végig követő, összefüggéseiben vizsgált, optimális gazdasági eredményt hozó üzemek-vállalatok közötti szállítási láncok problémáival. Mérlegeljék az ebből részükre származó előnyöket, összeegyeztetve a népgazdaság érdekeit saját üzemük termelésének gazdaságosabbá tételével. Alakítsanak vállalati anyagmozgatási bizottságokat, melyek közül a komplex szállításban érdekelték szorosan működjenek együtt.

A konferencia szükségesnek tartja az anyagmozgatás műszaki és gazdasági szakemberképzésének bővítését, felsőfokú anyagmozgatási, illetve raktározási technikusok képzésének megindítását további ágazatokban és az anyagmozgató gépkezelők fokozatos szakmäsítását.

A szakmai képzés érdekében javasolja, hogy az Anyagmozgatási és Csomagolási Intézet, valamint az egyesületek újabb tanfolyamokat indítsanak és az Intézet nyújtson segítséget az egyesületi tanfolyamok koordinálásához. A külföldi tapasztalatok átvételére fel kell tární és propagálni kell az ösztöndíj lehetőségeket.

Az anyagmozgatási szakirodalmi ellátottságot mind a kiadványok számát, mind színvonalukat tekintve, javítani kell. Néhány, az általános alapelveket ismertető kiadványra kell felépülniük az ágazati, valamint részterületi gyakorlati megoldásokra ösztönző szakkönyveknek. Az anyagmozgatási szakmának, a szakemberek széles körü véleményére támaszkodva, a szak-kiadóknál érvényesítenie kell irodalmi igényeit.

Végül a konferencia felkéri az MTESZ Központi Anyagmozgatási Bizottságát, hogy a tag-egyesületekkel közösen 1969-ben — a hagyományoknak megfelelően — rendezze meg a VI. Országos Anyagmozgatási Konferenciát.

Az Anyagmozgatási Konferenciához csatlakozva az MTESZ Központi Anyagmozgatási Bizottsága és a Kohó- és Gépipari Minisztérium Műszaki Tudományos Tájékoztató Intézete „Az anyagmozgatás korszerű technológiája és eszközei" címmel impozáns kiállítást is rendezett a komplex anyagmozgatási folyamatok technológiájának és eszközeinek bemutatására. A kiállítás legfőbb célja volt a termelés, szállítás, raktározás (tárolás) és felhasználás egyes anyagmozgatási részfeladatainak legkedvezőbb kapcsolódása, műszaki és gazdasági szempontból optimális anyagmozgatási láncok kialakítása, a technológiai témában megadott célra szolgáló gépek és eszközök bemutatása. Az Erdészeti Tudományos Intézet és a Faipari Kutató Intézet, valamint az Erdéért Vállalat által összeállított erdészeti kiállítási anyagok jól szemléltették az erdészeti anyagmozgatás színvonalát és fejlesztési irányát.

Haják Gyula

1967 őszének időjárása

Az elmúlt évben szép, hosszú, száraz és meleg őszi időjárásban volt részünk.

Szeptember még bőséges csapadékkal és kevés napsütéssel, de nyári meleggel indult. A hőmérséklet havi középértéke helyenként 2 fokkal is meghaladta a sokévi átlagot és sehol sem csökkent az alá. A hónap első hetében és utolsó napjaiban különösen meleg hullám árasztotta el az országot. A maximum elérte a 29–31 fokot. A legerősebb lehűlés 24-e táján volt, 5–8 fokkal minimummal. A hóvégi derült időszakban erős éjszakai lehűlések voltak, talajmenti fagy nélkül.

8. és 22. között országszerte bőséges csapadék hullott. Különösen csapadékos volt a Zalai dombvidék és a nyugati határszél. Helyenként 200 mm-t meghaladó csapadékot is mértek. Kőszeg—Stájerházak pl. 223 mm havi csapadékot jelentett. Viszonylag legszárazabb Makó, Szentés környéke és az ország északkeleti szegélye volt.

Gyakori volt a nyáriás zivatar, 20-án Somogy és Fejér megyében, 22-én Heves megyében, 28-án pedig Hajdú és Borsod megyében volt jégeső. Az ország nyugati felében több helyen erős szélvihar dúlt.

A meleg, napos időjárás tovább folytatódott októberben is. A hőmérséklet havi középértéke mintegy két fokkal haladta meg a sokévi átlagot. A hőmérséklet jellege tekintetében az ország két részre különült. Délen és délkeleten erős szélsőségek léptek fel. A 3-án fellépő maximum meghaladta a 25–26 fokot. Viszont 20-án már –2, –4 fokkal minimumot mértek. Az ország nyugati és északi részein a felhősebb és ködösebb időjárás nem engedett ilyen szélsőségeket kialakulni.

Az ország túlnyomó részén az átlagosnál kevesebb csapadék hullott. Ennek is nagy részét a 3-i záporosó eredményezte, amiért a csapadék havi eloszlása igen egyenlőtlen. Az átlagosnál kissé csapadékosabb volt Szombathely, Mátészalka, Vásárosnamény környéke és az ország legészakibb része. Ugyanakkor Kaposvár, Pécs és Királyrét környéke igen kevés csapadékot kapott. 18-án viharos erejű északi, északnyugati szél fújt, mely Keszthelyen elérte a 26,5 m/sec-ot.

Talán legszokatlanabb november időjárása volt bőséges napfényvel és kevés csapadékkal. A hőmérséklet 20-áig mindenütt az átlag felett maradt. Ezután az erős éjszakai lehűlések következtében a hőmérséklet napi középértéke a sokévi átlag alá szállt. A legerősebb lehűlés az ország legnagyobb részén 26-án következett be, mikor a talajmenti légréteg –10 fokkal hűlt le.

Az ország egész területén jóval kevesebb csapadék hullott a szokásosnál. Viszonylag legtöbb csapadékot Komárom, Ózd és Vásárosnamény térsége kapta, de a havi összeg itt sem haladta meg a sokévi átlag felét. A Dunántúl délkeleti felén és az Alföldön a havi csapadék összege az átlag $\frac{1}{4}$ -e alatt maradt.

Az első hó a magasabban hegyeken 12-én esett le, de nyomban el is olvadt. Összefüggő hómaradandó hótakarót a 28-i havazás hozott. A hegyekben 10, alacsonyabb helyeken 2–3 cm vastag hóréteggel.

A vázlatosan ismertetett őszi időjárás hatása az erdőgazdálkodás termelésében eltérő módon érvényesült.

A hosszú, meleg őszt kitolta a vegetációt, s a csemetekiemelést csak novemberben lehetett megkezdeni. Igaz, hogy ez az akác és nyárcsemeték számára igen kedvező volt. A csemeték erőteljes utónövekedésnek indultak, s a nyári szárazság miatti lemaradást részben behozták. Így több lett a kiültethető csemete. A talajelőkészítési munkákat a szárazság miatt időben el lehetett végezni, az azonban minőségileg a kötöttebb talajokon nem volt megfelelő. A csemetekiemelés késése az ültetési munkákat is hátráltatta. Ennek ellenére azt az ország nagyobbik részén tervszerűen elvégezték. Az Északi hegyvidéken a korán beállott fagy okozott kisebb lemaradást. Az erdősítések megmaradása az előző évekhez képest 10–20%-kal rosszabb volt.

Rendkívül kedvező volt az őszi időjárás az egész országban a fahasználat és szállítás tekintetében. Lemaradás sehol sem volt, sőt több helyen a tervek túlteljesítésére volt lehetőség.

Erdővédelmi vonatkozásban az időjárás egyedül a rágcásalók elszaporodását segítette elő országos méretben. Cserhát, Börzsönyben és a Mecsekben erős Lophodermium kár jelentkezett a Maneb permetezés ellenére. A száraz őszt kedvező hatású a belvizes területeken. Különösen a nyugati határszélen volt ez jelentős. A nyáron át sűrűlő állományok kezdtek magukhoz térni. Viszont a Mecseki Erdőgazdaság területén a belvizes sűjtött tölgyesek száradásnak indultak.

A legelők és vadföldek kiszáradása, valamint a makktermés elmaradása miatt jelentős vadkár keletkezett. A kései szaporulatra viszont az időjárás igen kedvező volt. Dél-Somogyban a szarvasbőgés később és később tartott. A Hajdúságban a nyulak májmételely megbetegedését észlelték.

Hónap	Megnevezés	Győr	Keszthely	Szentgottárd	Pécs	Budapest	Baja	Szolnok	Miskolc	Nyíregyháza	Debrecen	Békéscsaba	Kékes-tető
1967.	Havi középhőmérséklet, °C	17,0	17,0	15,2	17,7	18,0	18,1	17,9	17,1	17,8	17,6	17,9	13,2
IX.	Eltérés a sokévi átlagtól	+1,1	+0,8	+0,4	+0,7	+1,7	+1,0	+1,3	+1,6	+2,0	+1,0	+1,5	+2,1
	Abszolút max.	31,1	30,0	28,7	29,7	30,3	30,4	30,2	34,0	30,0	30,3	30,4	23,6
	{ °C	4	4	4	4,6	6	4	7	7	7	7	6,7	7
	{ nap	4	4	4	4,6	6	4	7	7	7	7	6,7	7
	Abszolút min.	6,9	6,0	5,5	9,1	8,5	7,4	7,6	6,9	6,0	5,4	5,4	6,9
	{ °C	24	24	24	14	24	24	24,30	24	30	30	30	23
	{ nap	24	24	24	14	24	24	24,30	24	30	30	30	23
Havi csapadékösszeg, mm	61	84	137	196	66	56	69	53	67	51	59	77	
Eltérés a sokévi átlagtól	+19	+27	+79	+55	+33	+12	+35	+14	+30	+12	+20	+22	
Napsütés havi összege, óra	170	202	—	202	188	198	202	163	188	206	198	171	
X.	Havi középhőmérséklet, °C	12,0	12,1	10,2	12,9	12,4	12,8	12,1	10,7	11,2	11,7	12,1	9,1
	Eltérés a sokévi átlagtól	+2,1	+1,7	+0,9	+1,9	+1,7	+1,9	+1,7	+1,6	+1,6	+1,1	+1,7	+3,2
	Abszolút max.	24,3	24,4	24,3	24,8	24,1	26,0	25,3	22,4	24,5	24,4	25,7	17,2
	{ °C	13	10	10	11	3	3	3	3	17	3	3	1
	{ nap	13	10	10	11	3	3	3	3	17	3	3	1
	Abszolút min.	-0,6	-0,2	-3,7	0,2	0,5	-2,0	-1,8	-2,7	-3,0	-3,6	-2,7	-1,1
	{ °C	21	20	21	20	20	20	20	21	20	20	20	19
{ nap	21	20	21	20	20	20	20	21	20	20	20	19	
Havi csapadékösszeg, mm	27	25	65	30	30	17	41	31	30	27	29	63	
Eltérés a sokévi átlagtól	-26	-33	-5	-34	-25	-40	-3	-18	-20	-20	-19	-10	
Napsütés havi összege, óra	154	182	—	202	186	206	176	144	165	185	181	192	
XI.	Havi középhőmérséklet, °C	4,6	5,3	4,3	5,5	4,7	5,3	5,0	3,8	4,7	5,0	5,3	2,0
	Eltérés a sokévi átlagtól	-0,3	+0,2	0,0	+0,5	-0,2	-0,2	+0,1	0,0	+0,4	-0,1	+0,2	+1,4
	Abszolút max.	17,3	18,4	17,0	19,3	18,4	20,4	19,7	14,3	17,9	19,8	20,2	11,3
	{ °C	15	16	16	16	16	16	16	9	6	6	6	9
	{ nap	15	16	16	16	16	16	16	9	6	6	6	9
	Abszolút min.	-6,6	-5,3	-6,8	-6,4	-6,2	-8,0	-7,3	-9,3	-9,6	-8,2	-8,6	-8,
	{ °C	26	22	21	26	26	26	26	26	26	21	25	25
{ nap	26	22	21	26	26	26	26	26	26	21	25	25	
Havi csapadékösszeg, mm	22	20	47	11	15	10	12	13	16	18	17	27	
Eltérés a sokévi átlagtól	-32	-42	-15	-61	-52	-58	-42	-42	-37	-33	-40	-68	
Napsütés havi összege, óra	93	114	—	113	111	111	119	87	88	107	95	133	

Mindent összegezve a nagy nyári szárazság utáni száraz ősz a vártnál sokkal kisebb kárt okozott az erdőgazdaságokban. Ez rendkívül figyelemreméltó, mert a talaj előkészítése és az ápolási munkák színvonalának emelkedéséről tanúskodik. Természetesen azt ma még megítélni nem lehet, hogy a szárazság milyen kihatással lesz a következő évben az állományok életére.

Dr. Papp László

IRODALMI SZEMLE

A finn erdészeti kutató intézet megalapítása érdekében az első lépéseket 1877-ben az erdészeti egyesület tette. Számos próbálkozást követően az első érdemi lépésnek a birodalmi tanács 1906. évi határozata tekinthető. Ekkor adtak módot A. K. *Cajander*-nek arra, hogy több állam, közöttük Magyarország erdészeti kutatását is tanulmányozhassa. Körültekintő előtanulmányok után 1917. X. 24-én alakult meg az erdészeti kísérleti intézet.

Az intézetben O. *Heikinheimo* vezetésével erdőművelési, erdőbecslési és erdészeti talajtani professzúrák vezették az állami erdészeti igazgatással laza kapcsolatban levő, messzemenően önálló tervvel dolgozó kutatást. Az intézmény szervezete jórészt *Cajander* műve, a kutatás vezetői az ő tanítványai voltak. Még jellemzőbben „cajanderiánista” volt az intézet szelleme, amely szigorúan az egyes kutatók munkáján, kapcsolatain, környezetteremtő készségén alapult. A kutató nagyfokú szabadságot élvezett, de éppen ennek a nagy felelőssége is a vállain nyugodott. Ez a szellem nem ismerte el a nem erdész kutatót és visszautasította a kutatás hivatali formáját.

Erdészeti tudományos intézet lett 1928-ban az intézet új neve. Felügyeletét a földművelésügyi minisztérium vette át törvényes rendelkezéssel, amely egyben a finn erdészeti kutatás ügyét egész léte folyamán egyetlenként érintő törvény. A háború előszelének időszakáig, 1939-ig a megnőtt létszámú intézmény *Heikinheimo* vezetésével sokoldalú és széles körű kapcsolatot épített ki. Legnagyobb értéke annak a „szellemnek” a kialakítása volt, amelynek légkörében elismerten fejlődött az intézmény valóban a tudományokkal foglalkozó intézménnyé. Ebben az időszakban alakulnak sorrendre a lápi erdőgazdálkodási, az erdészeti gazdaságtani, az erdészeti biológiai és az erdészeti technológiai tanszékek. Az intézmény 10 év alatt az erdészet számos ágazatát érintően tevékenyen működött.

A háborút követő első években, 1947-ben alakult meg a finn akadémia. Ennek első tagja erdész, *Iivessalo* volt. Személyében az erdészeti kutatás súlya is megnőtt a finn tudományágak sorában, mégis az erőteljesebb munka 1953-ban indult meg. A nagy úttörők, az erdészeti kutatás alapítóinak helyébe fiatalok léptek. Az intézmény nevét erdészeti kutatóintézetre — *Metsäntutkimuslaitos* — változtatták. Új ügyrendjének keretében közvetítő testületet hívott életre, amely a kutatás és a termelési gyakorlat kapcsolatát építette. 1967-ben 2 új osztályt létesítettek: erdészeti állati kártevők és az alkalmazott matematika kutatására. A létszám hat alaptudományi, 13 fő- és 6 tudományos segédmunkatársi státusszal gyarapodott. Az intézet létszáma viszonylag rövid időn belül megkétszereződött. Főigazgatója jelenleg R. *Sarvas* professzor.

(*Metsäntutkimuslaitos* 50 vuotta — Helsinki — 1967. Ref.: dr. Szőnyi L.)

Az öregség tünetei a fákon nem a ténylegesen elért kortól, hanem attól függően jelentkeznek, hogy mely időpontban állt elő az anyagcseréjükben olyan változás, amely növekedést gátló anyagok termelésével jár. Megfigyelés szerint ezek elsősorban a vezérhajtásokat körülvevő ágvégződések növekedését akadályozzák és tovább rontják a koronát kialakító elágazásoknak az emelkedő szállítási távolságok (tápanyag-vízellátás) miatt amúgy is egyre csökkenő növekedését. Közösen erre a két okra vezethető vissza szabad állásban, általában nagyobb növőtér esetén idősebb korban az ellaposodó, terebélyesedő, a későbbiek során csúcsháró korona, amelynek letört, száradó ágcsontjainak sebhelyét egyre nehezebben borítja be hegszövettel a korosodó fa. Egyes fafajok esetén morfológiailag is változással jár az öregedés: fiatalabb korban télen át magán tartja elszáradó lombozatát a bükk, idősebb korban már ősszel ledobja magáról azt; a borostyán 3—5 karéjos levélzetét később az osz-

tatlan levélforma váltja fel stb. Érdekes, hogy pl. a fiatalkori hatóanyagok hatására idősebb borostyánokon ismét megjelenhetnek a fiatalkori, karéjos levelek.

A földkerekség valószínű legöregebb fáit a Szaharában találjuk (*Cupressus dupreziana*), amelyek korát 4700 esztendőre becsülik. Kaliforniában az eltörpülő, alig 10 m magas *Pinus aristata* legidősebb előfordulásai igazoltan 4200 évesek és közel 4000 évet értek el ugyanott a közismert mammutfenyők. Állítólag léteznek 3000 éves ciprusok és tiszafák, 2000 éves szelídgesztenyék, kocsányos tölgyek és libanoni cédrusok, míg a lucfenyő „csak” 1200 évet, a hárs 900-at, a vörösfenyő 600-at, az erdefenyő 550 évet érhet el. Érdekes, hogy már 500 éves ezüstnyárfát is találtak, amellyel szemben a bükk, a kőris legmagasabb korát 300, a gyertyánét 150 esztendőben határozták meg.

(Allg. Forstzeitschrift, 1965. 44. sz. — Ref.: Dr. Babos I.)

A sós talajoknak erdősítésre való alkalmazása a Szovjetunióban is erősen vizsgált kérdés. E. Sz. Migunova-nak Ukrajnában végzett kutatásai azt mutatják, hogy a talajok elszikesedésének a mértéke mellett a sók mennyiségi és minőségi viszonyai, valamint mélységi elhelyezkedésük is döntő tényezőkként szerepelnek. A talajban levő könnyen oldódó sók (mindenekelőtt a szóda, a kloridok és a szulfátok) a mérgezőhatásukat illetően nagyon elütnek egymástól. Éppen ezért nem szabad csupán e sók együttes összege alapján (összes sótartalom) a káros hatásuk mértékéről ítéletet mondani.

A legveszedelmesebb só, a szóda már észrevehetően hátrányos hatást fejt ki a fás növényekre 0,01% CO_3^{--} körüli koncentrációban, jelentősebb (0,02—0,03% CO_3^{--}) mennyiségben pedig az ültetések pusztulását okozza. A kevésbé lúgosító nátriumhidrokarbonát már jóval kevésbé káros, 0,05—0,15% HCO_3^- koncentráció még nem hátráltatta a tanulmányozott fajok növekedését.

A kloridok, különösen a NaCl szintén jelentékenyen káros hatású sók. Mérgező hatásuk a mennyiségük és a mélységi elhelyezkedésük mellett függ a talajok nedvességi fokától is. E tényezők, ill. a várható hatások közötti összefüggést mutatja a megadott táblázat.

A talajok átnedvesedése	A Cl-ionok mennyisége a sós szintben, %		
	megengedhető	hátrányos	mérgező
Elégtelen	0,01—0,02	0,02—0,05	0,05—0,08 és több
Mérsékelt	0,02—0,03	0,03—0,08	0,08—0,10 és több
Bőséges	0,03—0,05	0,05—0,15	0,15—0,20 és több

A szulfátok lényegesen kevésbé mérgezőek. A gipsz gyakorlatilag teljesen ártalmatlan, míg a nátriumsulfát hatása 0,2—0,3% SO_4^{--} esetén már hátrányos. A szikes sók mélységi elhelyezkedése lényeges, de még 1,5—2 m vastag kilúgozott réteg esetén is a legtöbb faj növekedése bizonyos kor után jelentősen visszamarad. A talajok erős szikessége a sós szintek szélsőségesen száraz és kötött mivoltánál fogva, továbbá fokozott lúgosságuk és a könnyen oldható sók jelenléte miatt kedvezőtlen a fák növekedésére. A nagyobb mennyiségű, 8—10% feletti, nehezen oldható só tartalmú (gipsz, mész) talajokat száraz és kötött mivoltuknál fogva szintén rossz erdőtenyésztési sajátosságúknak kell ítélni, annak ellenére, hogy e sók maguk közvetlenül nem hátráltatják a fajok növekedését.

A sós talajokat erdősítésre (fásításra) való alkalmasságuk alapján fokozatokba sorolja. Ezek a fokozatok: 1. szárazságtűrő fa- és cserjefajokkal való védő és egyéb

fásítások céljára alkalmasak (nem sós termőhelyváltozatok), 2. szárazság- és sótűrő fa- és cserjefajokkal való védő- és parkfásításokra korlátozott mértékben alkalmasak (gyengén sós termőhelyváltozatok), 3. a leginkább sótűrő fa- és cserjefajokkal való telepítésre feltétlenül alkalmasak (közepesen sós termőhelyváltozatok), 4. csak tamariska telepítésére alkalmasak (erősen sós termőhelyváltozatok), végül 5. erdősítésre teljesen alkalmatlanok (szélsőségesen sós változatok). A tanulmány a fokozatok kritériumait, továbbá az egyes fokozatokkal kapcsolatban alkalmazható fa- és cserjefajokat részletesen ismerteti.

Az egyes alkalmassági fokok helyszíni megállapításához speciális talajvizsgálatok szükségesek, de indikátorként a gyeptakarót is fel lehet használni. Ez utóbbi az erősen vagy a szélsőségesen sós változatok megállapítására megfelelő módszer, de a kevésbé sós talajok fásításra való alkalmasságának, ill. fokozatainak a meghatározása a növénytakaró alapján csak hozzávetőlegesen lehetséges. A helyszíni talajvizsgálatokat bizonyos leegyszerűsített laboratóriumi vizsgálatok egészítik ki, amelyek a könnyen oldható sók mennyiségének és minőségének a meghatározására terjednek ki.

Végül azt a következtetést vonja le a szerző, hogy a sós talajok általában nem alkalmasak fafajnyerést célzó állományok létesítésére. Betelepítésük inkább csak különleges rendeltetéssel (védő, üdülőhelyi, ipartelepi, zöldövezeti stb.) indokolt. Nagy, összefüggő erdőtömböket a sós talajokon létrehozni nem célszerű. E talajtípusok erdősítésre való alkalmasságát fokozni lehet javítással, öntözéssel, valamint új, sótűrő fajok alkalmazása, továbbá az értékeesebb hazai fa- és cserjefajok sótűrésének az emelésére irányuló nemesítés útján.

A magyarországi szikfásítási kutatások sok esetben hasonló megállapításokhoz vezettek már korábban. Az ismertetett tanulmányból számunkra is figyelemre méltó a szikes sók minőségi vizsgálata és értékelése, valamint a sós talajok gyakorlatias csoportosítása a telepítésre való alkalmasságuk nézőpontjából.

(Leszn. Hozj., Moszkva, 1966. 11. sz., p. 26—29. Ref.: Dr. Tóth B.)

Erdészeti szaktanácsadás fejlődő országokban. Sokat olvassunk mostanában a fejlődő, a fejlődésükben elmaradt országok megsegítéséről, gazdasági megerősödésük kérdéseiről és keveset az erdőgazdasági helyzetükről, jöllehet utóbbi az aránylag könnyen hozzáférhető és megfogható nyersanyagforrásaik egyikét szolgáltathatja. Többek között *F. Klose* foglalkozik azokkal a feladatokkal, amelyekkel a Európából érkező erdészeti szaktanácsadóknak kell a helyszínen szembenéznük.

Weck csoportosításában először is az ország területi megoszlásával, az erdők és a mezőgazdaságilag hasznosítható területek arányának a megállapításával, a erdőn belül a gazdaságilag értéket képviselő és a csak védelmi célokat szolgáló területek részének különválasztásával kell foglalkozniuk. Meg kell határozniuk a hasznosítható állományok fahozamát, az egyes fafajok hasznavehetőségét, az ország faszükségletét, a fa-export lehetőségeit. Vizsgálniuk kell a termelésre kerülő erdőterületek megközelítésének a módját és ki kell alakítaniuk a helyben rendelkezésre álló munkaerő képességeinek a figyelembe vételével a fahasználat, a faanyagmozgatás helyileg alkalmazható technológiáját, ügyelve az erdők tartamosságának a trópusokon könnyen veszélybe kerülő megővésére. Kopár területeken a gyorsan növekvő fafajok, főleg az eukalyptuszok, meghatározott túlévelűek ültetvényeit kell megtelepíteniük. Mindenek felett és mindenek előtt meg kell győzniük az ország lakosságát arról, hogy a még meglévő erdőket saját érdekükben is kímélniük kell, mert az erózió hatalmas területeken hasznavehetetlenné változtatja át a feltört és átmenetileg mezőgazdaságilag hasznosított erdőtalajokat. Számolni kell a fejlődő vagy fejletlen országokba érkező szaktanácsadóknak azzal is, hogy az otthonról hozott elképzeléseikkel semmire sem mennek, jószándékuk a kormányok és a lakosok ellenállásába ütközik. Nehéz lesz azokat meggyőzni az erdőtelepítések évtizedek múlva jelentkező, de ma és azonnal befektetéseket kívánó távoli, gyakran nem is közvetlenül érzékelhető hasznáról. Olyan nehézségekkel találják majd magukat szemben, mint a mezőgazdaság kielégíthetetlen vízigénye vagy a kecskék legeltetése, az exportra dolgozó iparosodásnak a meglévő készletekből legalább ideig-óráig kielégíthető, rablógazdálkodásra, exploitációra csábító faszükséglete, amelyek együttesen és folyamatosan veszélyeztetik az erdőségek létét. Nehéz kenyér tehát távoli országokban az eredményt kívánó erdészeti szaktanácsadás.

(Holz-Zentralblatt 1967. 115. sz. — Ref.: Dr. Babos I.)

Az erdő hozamának fiziológiai alapon való kutatásáról ír Dr. G. Neuwirth (Graupa). Az erdészeti növényélettani kutatástól várják az ismeretekben való előrehaladást az erdészeti tudományok művelői és az erdészeti gyakorlat is az erdőművelés, a fatermés tan és az erdészeti növénynevelés terén. Hogy milyen nagy az érdeklődés szakörökben az ilyenirányú munkák iránt, bizonyítja az elmúlt évben Moszkvában tartott ankét a „Fény, fotoszintézis és az erdő fatermése” tárgyában, ahol 29 erdészeti növényfiziológus 32 előadást tartott.

A graupai erdészeti kutató intézet növényélettani részlege *Polster* irányításával kutatja az erdő anyagtermelésének fiziológiai alapjait. Vizsgálták az egyes fafajok gázanyagcseréjét szélsőséges klímadottságok mellett, a nemesítési kísérleti területeken fotoszintézis és transpiráció összehasonlító mérésekkel vizsgálták a lehetőségét a fatermés becslésnek. Még 10 évvel ezelőtt is nagy nehézségekbe ütközött a lábon álló fák széndioxidasszimilációjának és transpirációjának mérése. Graupában szerkesztettek akkor erdőben való mérésekre alkalmas mozgó laboratóriumot. Gázanalizáló berendezést szereltek be gépkocsiba, ami alkalmas az asszimiláció, légzés és transpiráció mérésére. Egyidejűleg 15 mérési hely adatait tudják regisztrálni automatikus írókészülék segítségével. A gépkocsi meteorológiai műszerekkel is fel van szerelve.

A graupai kutatók tisztázni akarják az állományok fatermésének megoldatlan kérdéseit. Kérdés, hogy a növekedési energia és az egyéni alkalmazkodóképesség vagy az összes ökológiai tényezők együttes hatása adja-e a növekedés mennyiségében és menetében a különbséget. Ebben a kérdésben meglehetősen eltérők a vélemények. *Assmann* szerint szoros korreláció van a rendelkezésre álló energiamennyiség és az anyagtermelés között. Más kutatók is azt feltételezik, hogy a gyorsanvövő fák egyben a legintenzívebben asszimilálók is. Ezt szándékoznak vizsgálni, különös tekintettel az egyes fák állománybeli helyzetére.

A fotoszintézisnek a legfontosabb ökológiai tényezője a fény. De nem csupán ez határozza meg az asszimiláció mértékét, hanem egy sor egyéb tényező, mindenekelőtt a vízellátás. Teljesen derült napon, merőleges fénybeesés mellett a fényerősség 70—85 ezer Lux. Ez feleslegesen sok, az asszimilációhoz 20—35 ezer Lux elegendő. A fa koronájának középhelyzetben levő része asszimilál a legerőteljesebben, sokkal jobban, mint a korona uralkodó csúcscrésze, amely teljes megvilágítást élvez. A lucfenyő állományban lefolytatott vizsgálatok szerint erőteljesebben asszimiláltak az V. termőhelyi osztályú fák, mint a mellette levő I. osztályú fák. Erdeifenyőnél (15 éves) is kimutatták, hogy általában minél magasabb és erősebb egy fa az állományban, annál gyengébben fotoszintetizál. Ezek mégis erőteljesebben növekednek, mert a nagyobb méretű korona ezt gyengébb asszimilációval is produkálni tudja.

Az asszimiláció intenzitását befolyásolja a fa kora is. A gázcsere intenzitás és a fa kora között negatív korrelációt mutattak ki. Vizsgálataik alapján azt a nézetet, amit *Weck* is vall, hogy a fa belső tulajdonságai határozzák meg a növekedési tendenciát és az állományba való belenyúlás által ez nem befolyásolható, nem lehet tovább fenntartani. Kísérletileg bebizonyított, hogy pl. ha egy 1., 2. vagy 3. osztályú törzs szabad állásba kerül, csökken a fotoszintézis mértéke és ezzel együtt a növekedés is. A lombkorona nagysága és formája sem közömbös, az asszimilálás szempontjából legkedvezőbb, ha az állomány közép nagyságú, keskeny koronájú fák közül áll.

A növekedést befolyásoló tényezők (fotoszintézis intenzitás, korona összes tűmennyisége, korona forma) különbözőképpen kombinálódnak. Csak komplex vizsgálattal lehet átfogó képet nyerni a fatermés alakulásáról. Az erdőművelők feladata marad a biológiai törvényszerűségeket az elérni kívánt terméseredménnyel ésszerűen összehangolni. Ehhez az szükséges, hogy a fiziológusok minél jobban feltárják az erdő életközösségének sokrétű biológiai kölcsönhatását.

(Die sozialistische Forstwirtschaft, 1967. 3. sz. — Ref.: *Horváth E.-né*)

A 100 éves Werndl-karabélyról emlékeztek meg a bécsi hadtörténeti múzeumban az elmúlt év november 13-án kisebb ünnepség keretében. Az 1867. évben vezették be a császári és királyi hadseregben az első hátultöltő fegyverként. Kisebb módosításokkal egészen 1884. évig gyártották és akkor álltak rá az ismétlőfegyver sorozatgyártására. Ez alatt az idő alatt csaknem egymillió darabot gyártottak a későbbi Steyr-művekben. (Jutott belőle bőven nekünk, magyar erdészeknek is a katonai kiselejtezés után. Akik a negyvenes évek elején a visszacsatolt területeken teljesítettünk szolgálatot, jól emlékezhetünk a derült ségre, amit ezeknek a muzeális daraboknak szolgálati fegyverként való kiosztása okozott.)

(Allg. Forstzeitung 1967. 12. sz. 281. o. — Ref.: *Jérôme R.*)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

A gépesítési szakosztály a mátramindszenti rakodó tervét vitatta meg. A következő megállapításokat tették:

— A mátramindszenti rakodó mielőbbi megépítésével az ország első gépesített nagy rakodóján tapasztalatokat lehet szerezni a későbbiek során építendő nagy rakodók szakszerű kialakítására.

— A rakodóra beérkező faanyagot lehetőleg önürítő járművekkel kellene szállítani, konzolos bakdarut a leterhelési munkára nem célszerű igénybe venni.

— Az üzemet kétszer 6 órára kell tervezni.

— A rakodó befogadó képessége 2 havi anyagra legyen elegendő, a tartalépadok pedig 6–8 napi tárolásra. A helyiség 2 m³/m³ legyen.

— A hossztranszportóránál csak kézi kidobást szabad tervezni és a gépsort lehetőleg mobilizálható gépekből kell összeállítani.

— Törekedni kell a választékok számának csökkentésére.

— A vertikális üzem rönk és készáru terének burkolását első lépcsőként célszerű elhagyni.

— A rakodó megvalósításával egyidőben a szállító park kialakításáról, illetve beszerzéséről is gondoskodni kell.

A vadászati szakosztály ülést tartott; megtárgyalták az 1968. évi munkatervet, különös tekintettel az 1971. évi vadászati világhiállítás előkészítésének feladataira. Egyébként a szakosztály elsősorban kíván foglalkozni az őzállomány minőségi megjavításának lehetőségével. *Bakkay László* kérte a gyakorlati vadászokat, hogy a kísérletekhez és kutatáshoz szükséges anyagot minél nagyobb mennyiségben bocsássanak a Vadbiológiai Állomás rendelkezésére. *Szendrei Ernő* a vadkárelhárítás elleni küzdelem minél szélesebb területen történő alkalmazását sürgette, *dr. Bencze Lajos* az alsó- és középfokú vadászati oktatásnak szélesebb körű megindítását javasolta. *Dr. Bertóti István* közölte, hogy 100 db új vadmentő és riasztó készülék áll rendelkezésre, ezek májusban a pillangósok első kaszálása idején már működni is fognak. A berendezések gyártása folyamatos. *Dr. Koller Mihály* az apróvadás és a nagyvadás vadásztársaságok közötti duvadirtással kapcsolat-

ban fennálló kérdés napirendre tűzését javasolta.

Végül *dr. Bencze Lajos* A nagyvadgazdálkodás időszerű kérdései és feladatai címen tartott tájékoztatót.

Az erdei vasutak szakosztálya megtárgyalta a KPM által jóváhagyott személy- és poggyászdíjszabás kinyomtatásának, közreadásának módszerét és összeállította 1968. évi munkatervét.

Az erdőművelési szakosztály ülésén *dr. Danszky István* ismertette az OEE elnökségének határozatából a szakosztályra háruló feladatokat. Ennek megfelelően az év folyamán az erdőfelújítás, erdőtelepítés, erdőművelés, szaporítóanyagtermelés és erdővédelem irányelveire, eljárásaira, technológiáira, tervezési és ellenőrzési rendszerére készít majd összefoglaló jelentést.

Az erdészettörténeti szakosztály összeállította az *Erdészettörténeti Közlemények* 3–4. együttes számában megjelentetni kívánt anyagot. Az erdészet felszabadulás utáni történetének megírására határozatot hozott.

Ghimessy László előadást tartott a fűrészkialakulásáról, a fűrészemek történetéről és kitért más fageigmunkáló szerszámokra is.

A mikológiai szakosztály foglalkozott faanyagvédelmi szakelőadói, a gombaszakértői és az alapfokú gombaismerői tanfolyamok eddigi eredményeivel, majd vezetőségi ülésén megvitatta az ez évi IV. Országos Gombászati Vándorgyűlés és Kiállítás előkészítő munkálatait. A vándorgyűlés keretében országos egészségvédelmi konferenciát is tartanak a gombamérgezések számának csökkentése érdekében.

A budapesti bizottság klubdelutánt rendezett, amelyen *Halász Aladár* tartott előadást „Az új mechanizmus az erdőgazdaságban” címen. A nagy érdeklődéssel kísért előadás anyagát lapunk külön hozza.

A Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium Tájékoztatói Önálló Osztálya,

a Magyar Agrártudományi Egyesület, a Magyar Élelmiszeripari Tudományos Egyesület és az Országos Erdészeti Egyesület közös rendezésében mezőgazdasági, élel-

mezésipari és erdészeti szakfilmbemutatót rendezett. *Fehér Gyula*, MÉM Tájékoztatói Önálló Osztály vezetőjének megnyitója után 25 kisfilmet vetítettek.

A helyi csoportok életéből

A *zamárdi csoport* szakmai bemutatókat rendezett az erdőgazdaság nagybajomi, igali, tabi, somogyvári erdészetében, amelyeken *Pásztor László* „A választékolás új irányelvei, árrendszer az új gazdasági mechanizmus szellemében” címen tartott vitaindító előadást.

A *kecskeméti csoport* a nyárjasi erdészetben rendezett tapasztalatszeréjén *Gulyás Jenő* tartott előadást, *Fagyártmányfejlesztési lehetőségeink* címen. Az előadás az erdőgazdaság fagyártmánytermelési tevékenységének nagyobb nyereségét célozta elősegíteni. Kitént, hogy a fagyártmánytermelés átlagos kihatolása csak 27%, vagy hogy a 30 millió Ft fagyártmánytermelési értéken mindössze 1 millió Ft nyereség van. Javasolták a kis szétszórt üzemek helyett 2—3 modern fagyártmányüzem összevonását, illetőleg létesítését.

A csoport vezetőségi ülésén határozatot hoztak a zöldövezeti és fahasználati munkabizottság megalakításáról. Egyidejűleg a MTE SZ megyei elnökségébe *Begya Lajos*t delegálták.

A *tatabányai csoport* központi előadás keretében vitatta meg *Erdős László* „A fahasználati munkák fejlesztésének eddigi eredményei” és *Somodi Jakab* „A Vértesi Állami Erdőgazdaság pénzügyi gazdálkodási és tervezési feladatai az új mechanizmusban” címen tartott előadását.

A *szegedi csoport* az Erdészeti Technikumban szervezett rendezvényén *Perényi István* tartott előadást „Aktuális külpolitikai kérdések” címen.

Az *esztergomi csoport*ban *Váradi Sándor* „A fahasználat munkaterületén jelentkező új feladatok megoldása” címen tartott előadását élénk vita követte.

A *budakeszi csoport* rendezvényén *Csik Benedek* tartott előadást Erdőgazdasági termékek új ár és szállítási szabályai címen.

A *gyulai csoport* központi előadás szervezésében *Sass János* előadását vitatták meg a résztvevők, amelyet „Az 1968. évi tervek gazdasági, részesedési, fejlesztési és anyagi ösztönzőinek vonatkozásai” címen tartott.

*

A szakmai továbbképzés keretében a helyi csoportokban a következő előadásokat tartották:

Budapesten *Koronczay Imréné* Növényvédelem a gombatermesztésben; *Babos Lórántné* Magyar gombaflóra képekben (vetítéssel); *dr. Tóth Sándor* A mikroszkopikus gombák világa (vetítéssel); *dr. Csukássy Lórántné* Kanadában jártam (élménybeszámoló, vetített képekkel); *Gyarmati Béla* A faanyagvédelem egyes mikológiai problémái;

Egerben *dr. Huszár Endre* „Középtávú és operatív tervezés egyes kérdései”; *Rakonczay Zoltán* „Fahasználatok jövőbeni tervezése”;

Esztergomban *dr. Madas András* „Új gazdasági mechanizmus az erdőgazdálkodásban”;

Szolnokon *dr. Tóth Béla* „Tanulmányúti élménybeszámoló a Szovjetunióból” címen.

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület (Budapest, V., Szabadság tér 17.) kiadványa

Szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora. Főmunkatárs: JÉROME RENÉ. Szerkesztő bizottság: BIRCK OSZKÁR, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, ERDŐS LÁSZLÓ, FILA JÓZSEF, FIRBÁS OSZKÁR, FÜLDES LÁSZLÓ, HERPAY IMRE, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, IHAROS FRIGYES, IMREH JÁNOS, JÁRÓ ZOLTÁN, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, KÁLDY JÓZSEF, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, KOCSÁRDI KÁROLY, MADAS ANDRÁS, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, MARTON TIBOR, RADÓ GÁBOR, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, SALI EMIL, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, SCHMAL FERENC, TÓTH SÁNDOR, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa. Kiadja: a Lapkiadó Vállalat. (Budapest, VI., Lenin körút 9—11.) Felelős kiadó: SALA SÁNDOR. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai. Elfizethető még a Posta Központi Hírlap Iroda (Budapest, V., József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján.

Példányszám: 4950

68.4., 6971 Révai Nyomda, Budapest.

Index: 25 208

